

**Univerzita Karlova**

**Filozofická fakulta**

Ústav českých dějin

# **Diplomová práce**

Bc. Johana Nelibová

**Živost svatováclavského mýtu: od 90. let 20. století do  
současnosti**

The liveliness of the St. Wenceslas myth: from the 1990s to the present

### **Poděkování:**

Ráda bych velice poděkovala panu PhDr. Jakubu Izdnému, Ph.D. za veškerou pomoc při konzultacích, za opravy mých textů, a hlavně za trpělivost a porozumění při vedení této práce. Ráda bych také poděkovala panu prof. PhDr. Zdeňku Benešovi, CSc. za čas, který mi věnoval při konzultacích a za poskytnutí velmi cenné literatury týkající se školní edukace. Mé poděkování patří také zaměstnancům archivu České televize a Českého rozhlasu, hlavně paní Heleně Polákové, která mi pomohla se zorientovat nejen v archivní databázi ČT a byla mi nápomocná při každém mém dotazu. Můj dík bych chtěla věnovat také bývalému poslanci Petru Plevovi za jeho čas, který věnoval mým dotazům týkajících se ustavení svátku Dne české státnosti a za jeho iniciativu tento svátek před dvaceti třemi lety navrhnout. Na závěr bych ráda poděkovala mojí kamarádce Týně za pomoc při korekturách a mému Matějovi za velikou nikdy nepolevující morální podporu a za jeho pomoc při opravách textu.

**Prohlášení:**

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 17. srpna 2023

.....

**Klíčová slova:**

*Sv. Václav, medievalismus, stát a státnost, populární kultura, didaktika*

**Key words:**

*Saint Wenceslas, medievalism, state and statehood, popular culture, didactics*

**Abstrakt:**

Cílem diplomové práce je zachytit pohled na osobu sv. Václava v kontextu 90. let 20. století a prvních dvou desetiletí nového tisíciletí. Řešitelka se zaměří na státnost, kterou sv. Václav, jako symbol českého státu, reprezentuje, a odpoví na otázky, jak stát zachází s osobou světce ve veřejném prostoru a kým je podle oficiálního státního narativu sv. Václav pro současnou společnost?

Řešitelka nahlédne na sv. Václava ve třech rovinách, které se státním vlivem úzce souvisí, a které mají velký význam pro udržování živosti svatováclavského mýtu a reprezentují oficiální státem uznávaný narativ. První rovinou je pohled na institucionalizaci sv. Václava, tedy jeho způsob tematizace ve výročích, ve výstavách či v samotné státní reprezentaci. Druhou rovinou je popularizace svatováclavské tematiky skrze produkci veřejnoprávních médií České televize a Českého rozhlasu, kteréžto byly zřízeny podle zákona, a jejichž úkolem je rozvíjet kulturní identitu obyvatel České republiky a šířit demokratické hodnoty deklarované státem. Třetí rovinou je pak prezentace sv. Václava ve školním vzdělávání. Řešitelka svou práci prozkoumá, do jaké míry je osoba sv. Václava ve společnosti živá a jakým způsobem skrze ni nahlížíme na období raného středověku.

**Abstract:**

The aim of the thesis is to capture the view of the person of Saint Wenceslas in the context of the 1990s and the first two decades of the new millennium. The author will focus on the statehood that Saint Wenceslas, as a symbol of the Czech state, represents and answer the questions of how the state treats the person of the saint in the public space and who Saint Wenceslas is for contemporary society according to the official state narrative.

The author will look at Saint Wenceslas on three levels that are closely related to the state's influence, and which are of great importance for keeping the Saint Wenceslas myth alive and representing the official narrative recognized by the state.

The first level is the view on the institutionalisation of Saint Wenceslas, i.e. the way he is thematised in anniversaries, in exhibitions or in the state representation itself.

The second level is the popularisation of the Saint Wenceslas theme through the production of the public service media (Czech Television and Czech Radio), which were established by law and whose task is to develop the cultural identity of the people of the Czech Republic and to disseminate the democratic values declared by the state.

The third level is the presentation of Saint Wenceslas in school education. Through her work, the author will examine to what extent the person of Saint Wenceslas has been alive in society and how we view the period of the early Middle Ages through him.

# Obsah

Úvod .....	8
Pramenná základna příběhu o svatém Václavovi .....	12
Historiografické bádání o svatém Václavovi .....	15
1.    Institucionalizace osoby svatého Václava .....	19
1.1.    Ustavení svátku Dne české státnosti .....	19
1.2.    Proslovy státní reprezentace .....	21
1.3.    Výstavy spojené se svatým Václavem .....	26
1.3.1.    Střed Evropy okolo roku 1000 .....	26
1.3.2.    Svatý Václav ochránce České země .....	28
1.3.3.    Kníže Václav – světec a panovník .....	29
1.4.    Závěr .....	31
2.    Svatý Václav v produkci České televize a Českého rozhlasu .....	32
2.1.    Česká televize .....	33
2.1.1.    Pořady pro mládež a dospělé – Film .....	33
2.1.2.    Pořady pro mládež a dospělé – Dokumentární tvorba .....	40
2.1.3.    Pořady pro mládež a dospělé – Události ČT .....	46
2.1.4.    Pořady pro děti – ČT Děčko .....	49
2.2.    Český rozhlas .....	51
2.3.    Závěr .....	54
3.    Svatý Václav v didaktice dějepisu a vlastivědy od 90. let do současnosti .....	55
3.1.    Proměna výuky dějepisu a vlastivědy po roce 1989 .....	55
3.1.1.    Výuka dějepisu a vlastivědy po přijetí RVP .....	55
3.1.2.    Dějepis a vlastivěda součástí Rámcového vzdělávacího programu .....	57
3.2.    Komparativní výzkum učebnic dějepisu a vlastivědy od 90. let do současnosti ..	58
3.2.1.    Povaha knížete Václava .....	59
3.2.2.    Tribut pro německého císaře Jindřicha I. Ptáčníka a vztah k říši .....	62
3.2.3.    Vztah Václava s Boleslavem a Václavova smrt .....	66
3.3.    Závěr .....	72
Závěr .....	73
Seznam literatury .....	76
Příloha .....	89

## Úvod

„Málo, maličko toho víme o knížeti země české; kdybychom sebrali všechno, co víme, byl by to, upřímně řečeno do veliké a převeliké míry svatý Václav Alšův, svatý Václav Myslbekův, svatý Václav Tomanův; (...) Spíš se vracíme k mnohému, co platilo před válkou, než k tomu, co platilo před tisíci lety, ale i to je naše tradice knížecí“, napsal o Vánocích v roce 1938 Karel Čapek.<sup>1</sup>

Kult sv. Václava se šířil již od 10. století.<sup>2</sup> Postupně se sv. Václav stal *věčným panovníkem* a symbolem státnosti. Vzhledem k tomuto propojení se státem je na jeho osobě nejlépe vidět proměna postavení a interpretace v závislosti na režimu, který byl zrovna u moci. Svatováclavská tradice má svůj počátek záhy po Václavově smrti, kdy se začaly o Václavovi šířit legendy a jeho ostatky byly přeneseny do rotundy sv. Víta. Od 11. a 12. století se Václav stává věčným vladařem Čech, který propůjčuje panovnickou moc svým pozemským zástupcům, je ochráncem zemského míru a již dříve je chápán jako zemský patron – sv. vládce, nositel vladařských ctností, vzor hodný následování a symbol svébytného státu. S rozšířením rytířského ideálu ve 12. století se tento rys začal promítat i do svatováclavského kultu. Václavova osoba dostává podobu bojovníka stojícího v bitvě na straně svého národa. V průběhu 13. století se Václav stal i symbolem šlechtické obce, jež ho považovala za věčného panovníka Země české. Tím byl symbolicky Václav postaven na úroveň současného panovníka, který tak byl šlechtici chápán jen jako určitý „místodržící“.

K prohloubení spojení Václava se státem a jeho panovníkem došlo za Karla IV. Sv. Václav se definitivně stal věčným panovníkem skrze svatováclavskou korunu, která mu byla věnována. „Právoplatným zástupcem sv. Václava nyní již nebyla šlechtická obec, ale český král, (...)“, právě ten si nasazoval při korunovaci královskou korunu.<sup>3</sup> Za

---

<sup>1</sup> ČAPEK, Karel. *Sv. Václav*. Praha: Karel Dyrnck, 1939, s. 9–10.

<sup>2</sup> Následující stručný vývoj svatováclavské tradice z: Svatý Václav, svatý patron země české. In: GRAUS, František. *Živá minulost: středověké tradice a představy o středověku*. Přeložil Jan DOBEŠ. Praha: Argo, 2017. Historické myšlení, s. 90–100. a HAJDINOVÁ, Eva. Patron české země sv. Václav. In: HÁJKOVÁ, Dagmar, Pavel HORÁK, Vojtěch KESSLER a Miroslav MICHELA, ed. *Sláva republice!: oficiální svátky a oslavy v meziválečném Československu*. Praha: Academia, 2018. České moderní dějiny, s. 352–395.

<sup>3</sup> Sv. Václav, sv. patron země české. In: GRAUS, František. *Živá minulost: středověké tradice a představy o středověku*. Přeložil Jan DOBEŠ. Praha: Argo, 2017. Historické myšlení, s. 97.



husitských válek byl Václav jediným sv., jehož kult nebyl úplně odmítnut, umírnění husité se k němu stále modlili.

V době barokní Václav pronikl i do lidové zbožnosti. Na místa se světce spojená byly organizovány poutě a procesí, svatováclavské legendy byly vydávány tiskem, objevila se pověst o blanických rytířích vedených sv. Václavem a jeho kult byl rozšířen také na Moravu a do Slezska. Ve stejné době se objevily také první zmínky o Palladiu, kovovém reliéfu Madonny, jež měla podle legendy údajně dostat kněžna Ludmila od Metoděje a darovat ho knížeti Václavovi. Tím došlo ke spojení svatováclavského a mariánského kultu. Tedy na jedné straně tradice spojené s první vládnoucí přemyslovskou dynastií a na straně druhé tradice habsburské dynastie.

V době národního obrození měl sv. Václav významné postavení při formování českého moderního národa – český jazyk byl označen za jazyk svatováclavský, během revoluce 1848 se Václav symbolicky objevil v názvu svatováclavského výboru, Svatováclavských lázní a také v přejmenování Koňského trhu v Praze na Václavské náměstí. V jeho dolní části stávala již od konce 17. století malá Václavova jezdecká socha. V 19. století byla odstraněna a v horní části náměstí, jež se zvedá do mírného kopce, nahrazena Myslbekovou sochou. Díky tomu se okolní prostor stal důležitým jevištěm politických a kulturních shromáždění a ve 20. století důležitým místem formování české státnosti.

Za první světové války se Václav stal patronem odboje, čímž českoslovenští legionáři aktualizovali středověkou představu o knížeti jako o rytíři přítomném na bojišti, a u jeho sochy pak byla 28. října 1918 vyhlášena Československá republika. Přestože více tíhla k tradici husitské a reformační a tu svatováclavskou považovala za spíše klerikální, bylo pro legitimizaci nového státu důležité dříve zmíněné pojetí sv. Václava jako věčného vladaře. Díky tomu mohla být potvrzena tisíciletá kontinuita a legitimizován vznik samostatného československého státu. Za přičinění církve, spolků (Sokol, Československé obce legionářské aj.), škol a politických stran byl nakonec den 28. září uznán v roce 1925 jako památný den.

Za účasti celého státu bylo následně v roce 1929 slaveno svatováclavské milénium a sv. Václav byl symbolicky provolán „ochráncem národa“. Při této příležitosti byla na Pražském hradě také oficiálně otevřena nedávno dostavěná část katedrály sv. Víta. Václav byl představen jako ochránce nově vzniklého státu, jeho národa a jako zemský patron.

Navzdory tomu byl během oslav potlačen obraz Václava jako světce, čímž byla demonstrována Masarykova představa o rozluce státu a církve.

Na přelomu 20. a 30. let získala svatováclavská tradice potenciál mobilizovat národ. S vzrůstajícím nebezpečím nacismu se k Václavovi uchýlovalo stále více obyvatel ČSR jako k ochránci, schopnému národ ubránit před agresorem zvenčí. Napětí vyvrcholilo během svatováclavských oslav v roce 1938, jež se staly manifestací semknutosti českého národa. Lidé se skrze účast na nich přihlašovali k české identitě a k ideji nezávislého demokratického státu. Jasně při nich ukazovali také svůj souhlasný postoj k mobilizaci.

Za druhé republiky a následného Protektorátu se svatováclavská tradice vrátila zpět do rukou katolické církve. Mnichovská dohoda byla interpretována jako boží trest za celonárodní zpronevěru křesťanským ideálům. Václav začal být chápán jako moudrý panovník, který se státnicky podvolil německému sousedovi a stal se věrným leníkem říše. Tato interpretace vyhovovala nacistické a kolaborantské správě v Protektorátu, jež začala národní symbol diskreditovat udělováním vyznamenání *Čestného štítu protektorátu Čechy a Morava s orlicí sv. Václava* osobám kolaborujícím s Německou říší.<sup>4</sup> Mnoho lidí se ale i nadále hlásilo k prvorepublikové tradici a neidentifikovalo se s novým státním programem. Po roce 1948, s nástupem nového režimu, začal sv. Václav ztrácet pro stát na důležitosti a v roce 1951 byl jeho svátek dokonce vyřazen z památných dnů. Jeho obraz byl revidován podle státní ideologie, ve které křesťanství ani světci neměli místo. Václav se stal slabým a poddajným panovníkem, jehož vražda byla nezbytným činem, který osvobodil knížectví od podrobení se moci Západu. Jako symbol svěbytného státu se Václav znovu objevil až v roce 1968 a následně v roce 1989.

Z literatury je také zjevné, že bádání o druhém životě sv. Václava se zastavilo v 50. letech 20. století, kde končí svou analýzu jak Graus, tak i Hajdinová, kteří se zabývali svatováclavskou tradicí. Původní ambicí mého textu tak bylo na ně navázat a zabývat se kromě období po roce 1989 také obdobím před rokem 1989 a následně obě období zanalyzovat. Vzhledem k rozsahu tématu byla nakonec práce vymezena pouze obdobím po roce 1989. Zevrubnější analýza má tak ve svatováclavském tématu svůj potenciál.

---

<sup>4</sup> BENEŠ, Otmar. „Černý Petr“: česká společnost a Čestný štít protektorátu Čechy a Morava. Diplomová práce, Praha FF UK, 2019.

Sv. Václav má své místo v životě státu i jeho občanů i po roce 1989. V roce 1993, po vzniku České republiky, se v rámci zavedení nové měny dostala Václavova podoba na dvacetikorunovou minci. Její tvůrce Vladimír Oppl ve svém návrhu využil na místo dobovějšího, středověkého vyobrazení, světcovu podobu ztvárněnou Myslbekem na Václavském náměstí. Od roku 2000 má sv. Václav své místo také v kalendáři v podobě každoročního státního svátku. Jeho postava a příběh jsou součástí školní výuky, Česká televize i Český rozhlas každoročně uvádí pořady se svatováclavskou tematikou, představitelé státu se pravidelně účastní Národních svatováclavských poutí do Staré Boleslavi. Václav je proto stále zajímavou figurou, která má bádání co nabídnout i dnes. Ve své analýze bych tak ráda poukázala na vnímání osoby sv. Václava v rámci současného politického diskurzu, vymezeného obdobím od roku 1989 do roku 2022. Ráda bych poodhalila pohled demokratického státu na sv. Václava tak, jak je chápán a předkládán občanům České republiky, a čím je tento obraz ovlivňován. Pro své bádání jsem si vymezila tři roviny, do kterých stát zasahuje svou ideologií.

První část práce se tak bude zabývat institucionalizací sv. Václava. Do této kapitoly bude patřit hlavně ustavení svátku Dne české státnosti, skrze který se stát k tomuto panovníkovi a patronovi českých zemí opět oficiálně přihlásil. Dále se budu zabývat oficiálními projevy státníků týkajícími se sv. Václava či jejich projevy během Národní svatováclavské pouti ve Staré Boleslavi. Nakonec bych se ráda věnovala výstavám se svatováclavskou tematikou, nad kterými převzaly záštitu různé státní instituce.

Ve druhé části bych se ráda věnovala analýze produkce České televize a Českého rozhlasu se svatováclavskou tematikou, zejména té vysílané každoročně dne 28. září. Přesto, že se dnes stát snaží nevystupovat z pozice ideologa a tvůrce propagandy a média tak nejsou majetkem státu, mají ČT i ČRo, jakožto veřejnoprávní instituce zřízené zákonem, za úkol vysílat pořady ve shodě s idejemi demokratického státu.

Tématem třetí části bude obraz sv. Václava ve vzdělání – jak je Václav předkládán v oficiálních, schvalovacích doložkách MŠMT opatřených učebnicích dějepisu a vlastivědy na základních školách.

Metodologicky bude celá práce vycházet z tzv. fenoménu medievalismu, který se zabývá zobrazováním středověku a chápáním, co je středověké, v obdobích po něm následujících. Odborné medievalistické práce jsou tvořeny spíše v zahraničí než v českém

prostředí. Jmenovitě jsou to práce např. Richarda Utze (*Medievalism: Key Critical Terms*<sup>5</sup> či *Medievalism: A Manifesto*<sup>6</sup>) nebo Davida Matthewse (*Medievalism: A Critical History*<sup>7</sup>). S odkazem na dnešní dobu se jedná hlavně o analýzy vybrané populární kultury jako jsou filmy, knihy či počítačové hry. V případě své práce se držím spíše oficiální roviny, i když v případě televize a rozhlasu se nevyhnu částečně ani té populární. Pro důkladnou analýzu obrazu sv. Václava v samotné společnosti by však bylo zapotřebí i jiného – spíše sociologického – druhu výzkumu.

## **Pramenná základna příběhu o svatém Václavovi**

Pro dobu života knížete Václava existuje velmi málo spolehlivých pramenů. Domácí kroniky máme až z pozdějších staletí, a tak jediným spolehlivým pramenem z 10. století, který podává o Václavovi zprávy, je kronika saského kronikáře Widukinda. Ten však Václava ani neznal jménem. Zmiňuje ho jako drobného knížete (*subregula*) ve své kronice ve dvou souvislostech, a to ve spojení s tažením Jindřicha I. Ptáčníka na Prahu v roce 929 a ve spojení s výpravou bratra Boleslava, po Václavově zavraždění.<sup>8</sup> Pro podrobnější analýzu Václavova života se tak neobejdeme bez svatoludmilských a svatováclavských legend, které jsou však z podstaty tendenčním pramenem majícím za úkol vyprávět o životě světce, ne o životě historického člověka. Problémem se tak stává samotná interpretace předkládaných informací, která v případě Václava umožnila tvarovat jeho příběh a odkaz dle aktuálně vzniklé potřeby.

Nejstarší dochovaná legenda o sv. Václavovi je *První staroslověnská legenda*. Pochází pravděpodobně z poloviny 10. století, tedy ještě z doby vlády Václavova bratra Boleslava I. Je tak všeobecně považována za nejvěrohodnější, neboť je nejbliže Václavově smrti. Podle Dušana Třeštíka, který ve své knize *Počátky Přemyslovců* legendy pro potřeby rekonstrukce situace první poloviny 10. století srovnal, je však legenda v některých místech nelogická a zmatečná. Domníval se proto, že musela existovat ještě starší legenda X, ze které vycházejí všechny následující texty.<sup>9</sup> Příběh

---

<sup>5</sup> EMERY, Elizabeth a Richard UTZ. *Medievalism: Key Critical Terms*. Rochester – NY: Boydell & Brewer, 2014.

<sup>6</sup> UTZ, Richard. *Medievalism: A Manifesto*. Yorkshire: Arc Humanities Press, 2017.

<sup>7</sup> MATTHEWS, David. *Medievalism: A Critical History*. Rochester: Boydell & Brewer, 2015.

<sup>8</sup> HIRSCH, Paul a Hans-Eberhard LOHMANN, ed. *Widukindi monachi Corbeiensis rerum gestarum Saxoniarum libri tres, MGH SS rer. Germ. in usum scholarum separatim editi LX*. Hannover, 1935, s. 50–51 a 68. Dostupné z: [https://www.dmg.de/mgh\\_ss\\_rer\\_germ\\_60/index.htm#page/\(III\)/mode/1up](https://www.dmg.de/mgh_ss_rer_germ_60/index.htm#page/(III)/mode/1up)

<sup>9</sup> TŘEŠTÍK, Dušan. *Počátky Přemyslovců: vstup Čechů do dějin (530-935)*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 1997. Česká historie, s. 242.

v legendách je postupně upravován, čímž se více vzdaluje od doby, kterou popisuje, v závislosti na aktuálních trendech a také účelu legendy v rámci budování svatováclavského kultu. Václav je zobrazen podle tradičního legendistického schématu – jako ideální křesťan, který ochraňuje děti, vdovy a sirotky, pomáhá církvi, staví kostely a koná další dobré skutky. V příběhu se také objevují špatní rádci, kteří ovlivňují vládnoucí dynastii a navádí Boleslava, aby zabil svého bratra. Nakonec tento čin vykonají Boleslavovi družiníci vedení Hněvsou. Podle legendy se tak událo na Boleslavově hradě před dveřmi do kostela. Po jeho vraždě je pozabíjena také celá Václavova družina. Na konci příběhu se Boleslav kaje ze svých skutků, a proto přenáší Václavovo tělo do Prahy, do kostela sv. Víta, který Václav za svého života založil.<sup>10</sup>

V první latinsky psané legendě *Crescente fide christiana*, datované do poslední třetiny 10. století, jsou k Václavovým skutkům přidány ještě pečení hostií a výroba mešního vína. Z Václava se stává mnich, který je připraven vzdát se knížecího postu ve prospěch svého bratra a odejít do Říma, zatímco Boleslav již připravuje jeho vraždu.<sup>11</sup> Tato interpretace Václavovy postavy je spojená se způsobem života mnichů v reformovaném klášteře sv. Jimrama v Řezně, kde legenda *Crescente* vznikla. Mniši v tomto klášteře měli mezi svými povinnostmi také pečení hostií a výrobu vína.<sup>12</sup> Autor tak Václava představil jako jednoho z nich – světce, který předběhl dobu a choval se podle idejí clunyjské reformy.

Následné legendy ještě více přibarvují Václavův život jako život světce. Václav se stává panovníkem, který se, jak je řečeno v *Gumpoldově legendě*, nechce zpronevěřit Bohu ani lidu. Soudí velmi mírně, často vězně propouští, odchází ze soudní síně při vynášení rozsudků – podle biblického hesla *nesud', abys nebyl souzen* – a v duchu touží po mučednické smrti. Nedbá tak varování, že mu hrozí vražda.<sup>13</sup> V *Kristiánově legendě* ještě naposledy utíká ke kostelu, aby se zachránil.<sup>14</sup> V pozdějších legendách, včetně *Gumpoldovy legendy* se tento motiv, který narušuje tradiční legendistické vyprávění, ve

---

<sup>10</sup> VAJS, Josef. *Sborník staroslovanských literárních památek o sv. Václavu a sv. Lidmile*. V Praze: nákladem České akademie věd a umění, 1929, s. 14–20.

<sup>11</sup> Život sv. Václava (*Crescente fide*). In: PALACKÝ, František, EMLER, Josef, ed. *Fontes rerum Bohemicarum*. Praha: Museum království českého, 1873, s. 183–190.

<sup>12</sup> TŘEŠTÍK, Dušan. *Počátky Přemyslovců: vstup Čechů do dějin (530-935)*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 1997. Česká historie, s. 380–382.

<sup>13</sup> Gumpoldův život Václava knížete českého. PALACKÝ, František, EMLER, Josef, ed. *Fontes rerum Bohemicarum*. Praha: Museum království českého, 1873, s. 146–166.

<sup>14</sup> *Kristiánova legenda: život a umučení sv. Václava a jeho báby sv.é Ludmily*. Přeložil Jaroslav LUDVÍKOVSKÝ. Praha: Vyšehrad, 1978.

kterém má světec toužit po smrti, a ne před ní utíkat, již neobjevuje. Místo toho Václav smrt vítá, proto vrahem v legendách přelomu 10. a 11. století ještě není jeho bratr. Václav si nepřál, aby se jeho krví pošpinil jeho vlastní bratr. Podle *Druhé staroslověnské legendy* Václav Boleslavovi dokonce řekne, ať povolá své druhy, aby jeho vraždu dokončili, neboť nechce, aby měl Boleslav na rukou krev svého bratra. Vražda je legendistou popsána jako Václavovo vysvobození z tělesné schránky.<sup>15</sup>

V legendách se také proměňuje přístup k Drahomíře a Boleslavovi z pohledu křesťanství. Zatímco v *První staroslověnské legendě* byla Drahomíra křesťankou a její syn Boleslav nechal přenést tělo Václava do kostela sv. Víta, čímž pomohl svému bratrovi ke kanonizaci. V *Crescente* je již řečeno, že Drahomíra nevěřila v Boha. V *Gumpoldovi, Kristiánovi* a *Druhé staroslověnské legendě* se z Drahomíry stává pohanka rodem i skutky a od legendy *Oportet nos fratres* jsou z Drahomíry i z Boleslava již pohané.<sup>16</sup> V tomto interpretačním posunu jde jasně o postupné zdůrazňování kontrastu mezi osobou světce, respektive světců – sv. Václava i sv. Ludmily – a jejich vrahů. V *Oportet nos fratres* se z Václavových vrahů stávají skoro zvířata, kteří knížete bodají a trhají na kusy.

Co se týče kronik sepsaných a dochovaných v českém prostředí, ty nejsou pro období 10. století důvěryhodným pramenem.<sup>17</sup> Kosmas pro tuto dobu využívá několik pramenů, včetně legend, které si ale v některých případech vzájemně protiřečí. Je ale důležité zdůraznit, že historik František Palacký ve svých *Dějinách národa českého*, které měly široký veřejný dopad a je v nich formulován smysl českých dějin, využívá jako jeden z pramenů pro Václavovu dobu právě Kosmovu kroniku.<sup>18</sup> První česky psaná kronika – *Kronika tak řečeného Dalimila* – je ještě vzdálenějším pramenem. Tento kronikář pojmenoval odbojného kouřimského knížete, se kterým se podle *Kristiánovy legendy* utkal Václav na bojišti během své vlády. Dalimil ho jmenuje jako Radslava Zlického.<sup>19</sup> V Dalimilově kronice je navíc zdůrazněno českoněmecké soupeření dvou

---

<sup>15</sup> VAJS, Josef. *Sborník staroslověnských literárních památek o sv. Václavu a sv. Lidmile*. V Praze: nákladem České akademie věd a umění, 1929, s. 84–124.

<sup>16</sup> PEKAŘ, Josef. Die Wenzelslegende "Oportet nos fratres." In: *Die Wenzels und Ludmila legenden und die echtheit christians*. Praha: Alois Wiesner, 1906, s. 389–408.

<sup>17</sup> TŘEŠTÍK, Dušan. *Počátky Přemyslovců: vstup Čechů do dějin (530-935)*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 1997. Česká historie, s. 99.

<sup>18</sup> Z poznámek pod čarou je zřejmé, že František Palacký využíval pro svůj text o době sv. Václava hlavně tři prameny, a to První staroslověnskou legendu, Gumpoldovu legendu a Kosmovu kroniku. PALACKÝ, František. *Dějiny Národu Českého v Čechách a na Moravě: dle původních pramenů vypravuje František Palacký*. 3. vyd. Praha, 1876, s. 232–237.

<sup>19</sup> DALIMIL. *Staročeská kronika tak řečeného Dalimila I: vydání textu a veškerého textového materiálu*. Díl 1. Praha: Academia, 1988. Texty a studie k dějinám českého jazyka a literatury, s. 351

jazykově odlišných národů.<sup>20</sup> Tento národnostní faktor byl v dalších staletích v rámci svatováclavské tradice reflektován.

Všechny tyto prameny měly vliv na budování svatováclavského kultu a také na pozdější historiografickou reflexi doby knížete Václava. To také ovlivnilo představu světce ve veřejném prostoru, hlavně pokud uvažujeme o době 20. a 21. století.

## Historiografické bádání o svatém Václavovi

Výčet a popis odborných prací sepsaných na téma Václavova prvního i druhého života by mohl vyjít na samostatnou práci. Nebudu zde proto zmiňovat všechny a omezím se na ty práce, které jsou zásadní pro mnou zkoumané období. Jejich teze mohly ovlivnit odborný pohled na problematiku sv. Václava (jeho prvního i druhého života) a tudíž sekundárně ovlivnit politické projevy, přípravu televizních a rozhlasových pořadů či učebních pomůcek. Na tyto odborné práce se budu také po celou dobu své práce odkazovat.

První publikací je kniha historika Josefa Pekaře *O smyslu českých dějin*, konkrétně kapitola o sv. Václavovi sepsaná u příležitosti oslav milénia tisíciletého výročí smrti sv. Václava, které proběhly roku 1929.<sup>21</sup> Teze v této kapitole obsažené ovlivňovaly veřejný prostor ještě v 90. letech 20. století. Pekařovy teze o Václavovi a jeho době jsou obsažené také ve *Svatováclavském sborníku* vydaném roku 1934.<sup>22</sup> Josef Pekař vytváří prvorepublikovou představu o knížeti a světcí. Ve svém bádání vychází hlavně z Kristiánovy legendy, kterou považuje za počátek historiografie.<sup>23</sup> Václav, narozený roku 907 nebo 908, je popsán jako panovník vzdělaný, kterému se dostalo vzdělání od babičky Ludmily a následně na Budči od kněze „Učně“. Po smrti otce Vratislava vzhledem k Václavově nedospělosti se stává regentkou Václavova matka Drahomíra, u které Pekař odmítá tvrzení, že by byla pohankou. Stejně tvrzení vyvrací i u Václavova bratra Boleslava. Důležitou součástí Pekařovy studie je datace Václavova úmrtí. To,

---

<sup>20</sup> Svatý Václav, svatý patron země české. In: GRAUS, František. *Živá minulost: středověké tradice a představy o středověku*. Přeložil Jan DOBEŠ. Praha: Argo, 2017. Historické myšlení, s. 97.

<sup>21</sup> Sv. Václav In: PEKAŘ, Josef, KUČERA, Martin, ed. *O smysl českých dějin*. V Praze: Dauphin, 2012, s. 19–72.

<sup>22</sup> SLAVÍK, Jan, PEKAŘ, Josef a kol. *Svatováclavský sborník: na památku 1000. výročí smrti knížete Václava svatého, díl 1.: Kníže Václav Sv. a jeho doba*. Praha: Státní tiskárna, 1934.

<sup>23</sup> Pekař datuje Kristiána do 10. století a považuje ho za strýce sv. Vojtěcha. Sv. Václav In: PEKAŘ, Josef, KUČERA, Martin, ed. *O smysl českých dějin*. V Praze: Dauphin, 2012, s. 29–33.

s odkazem na Kristiána, Pekař klade na 28. září roku 929. Dále tvrdí, že přátelství se Sasy a Václavovo spojenectví s Jindřichem I. trval po celou dobu vlády knížete. Proto když Widukind z Corvey popisuje tažení v roce 929 do Čech a na Prahu, zařazuje ho Pekař až do vlády Boleslava, který se postavil proti dlouhotrvajícímu svazku ze Saskem. Důvodem vraždy podle Pekaře je revolta proti přílišnému křesťanství Václava a jeho přibližování se podobě mnicha spíš než podobě knížete. Zároveň připouští vliv rádců na Boleslava a existenci opozice proti Václavovi. Na závěr studie historik přisuzuje Václavovi také zásluhy za zrovnoprávnění českého národa s národy Západní Evropy a zároveň zdůrazňuje, že jeho posmrtná role byla mnohem důležitější než krátká role pozemská. Pekař se tak snažil, v duchu Masarykovské ideje, o navrácení státní důležitosti Václavovi a jeho identifikaci jakožto panovníka na počátku českých dějin.

Další důležitou publikací, která se stala základním kamenem moderní interpretace knížete Václava je již zmíněná Třeštíkova kniha *Počátky Přemyslovců. Vstup Čechů do dějin (530–935)* z roku 1997.<sup>24</sup> Původně měla publikace vyjít jen jako přepracovaný text jeho starší knihy *Počátky Přemyslovců* z roku 1981.<sup>25</sup> Nakonec však vyšla kniha zcela nová, a to v populární řadě Nakladatelství Lidové noviny a dočkala se všeobecného ohlasu. Třeštík se nejen díky své knize začal objevovat v televizních i rozhlasových pořadech, psal do novin a obecně vystupovat na veřejnosti a tento veřejný prostor ovlivňovat.<sup>26</sup> Ve svém textu se mimo jiné vymezuje vůči Pekařově interpretaci Václavova života a dataci Václavovy smrti, kterou připisuje Kristiánově chybě. Jako datum smrti tak označil den 28. září roku 935. Třeštíkova kniha a její teze měly ve veřejném prostoru značný ohlas. Rok 935 byl přijat jako pravděpodobnější datum Václavovy smrti a otevřel se také diskurz o bratrovi Václava, Boleslavovi. Tuto změnu podpořila o rok později také Michala Lutovského *Bratrovrah a tvůrce státu. Život a doba knížete Boleslava I.*<sup>27</sup> Boleslav tak

---

<sup>24</sup> TŘEŠTÍK, Dušan. *Počátky Přemyslovců: vstup Čechů do dějin (530-935)*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 1997. Česká historie.

<sup>25</sup> TŘEŠTÍK, Dušan. *Počátky Přemyslovců*. Praha: Academia, 1981.

<sup>26</sup> V roce 2009 vyšla dokonce v časopisu Playboy recenze na novou rozsáhlou publikaci *Přemyslovců: budování českého státu*, na které se podílel spolu se svými kolegy Petrem Sommrem a Josefem Žemličkou. HUDEČKOVÁ, Hana. Nahá literatura aneb co lze najít v časopise Playboy ve 21. století? *Literární novinky: revue pro kulturu a publicistiku* [online]. [cit. 2023-08-15]. Dostupné z: <http://litenky.ff.cuni.cz/clanek.php/id-2777.html>

<sup>27</sup> LUTOVSKÝ, Michal. *Bratrovrah a tvůrce státu: Život a doba knížete Boleslava I.* Praha: Set Out, 1998.



není vnímán jen jako vrah, ale také jako politická osobnost, která dotvořila nebo zcela vytvořila český stát.<sup>28</sup>

V roce 2007 byl v rámci výročí Václavova narození vydán sborník s názvem *Sv. Václav. Na památku 1100. výročí narození knížete Václava svatého*.<sup>29</sup> Ten, symbolicky v návaznosti na prvorepublikový Svatováclavský sborník, ukazuje Václava z mnoha úhlů pohledu a shrnuje tak dosavadní bádání na historické, archeologické, architektonické, výtvarné i muzikologické úrovni. Zde je Václav popsán v duchu Třeštíkovy obrazu. Publikace také potvrzuje, že datum Václavovy smrti se již ustálilo na 28. září 935. Samotná vražda je ale ve studii Jiřího Slámy zabývající se osobou Václava popsána rozdílně než u Třeštíka. Ten jako pravděpodobnou možnost vidí nešťastnou shodu náhod. Naopak autor studie mluví o tom, že se jednalo o spontánní akci naplánovanou v domě Boleslavova družiníka Hněvsi během Václavovy návštěvy bratra na jeho hradě.

Publikací, kterou bych ráda zmínila jako další, je kniha *Svatý Václav: panovník a světec v raném středověku* od Vratislava Vaníčka, který se v mnohém vymezuje vůči názorům Dušana Třeštíka. Vrací se tak ke konzervativnějšímu pojetí Václavova příběhu a dává větší prostor interpretací legend.<sup>30</sup> Vidí tak ve vraždě plánovaný čin a v Boleslavovi jeho strůjce, a ne tvůrce státu jako je tomu u Třeštíka či u Lutovského. Zatímco Třeštík na závěr své práce píše, že tvůrcem státu byl Boleslav a ne Václav, tak Vaníček je opačného názoru. Tvrdí, že Boleslavové neměli jinou možnost než navázat na politiku knížete Václava.

Důležitou publikací, která vyšla původně v němčině, je kniha *Živá minulost. Středověké tradice a představy o středověku* od Františka Grause z roku 1978. V české verzi text vyšel roku 2017 v „bílé“ edici nakladatelství Argo. Vzhledem k roku vydání české verze je tato publikace řazena až na konec mého seznamu, kdy se více rozšířilo povědomí o Grausově práci. Jeho kapitola *Svatý Václav, svatý patron země české* se zabývá vývojem svatováclavského kultu.<sup>31</sup> Přestože Graus do tehdejšího obecného povědomí vzhledem ke

---

<sup>28</sup> Jak mi řekl z praxe doktor Izdný, vedoucí této práce: *Díky svému rozsahu a přístupnému jazyku je kniha Michala Lutovského velmi populární mezi studenty prvního ročníku Historie na FF UK.*

<sup>29</sup> KUBÍN, Petr, ed. *Sv. Václav: na památku 1100. výročí narození knížete Václava svatého = Saint Wenceslas : on the 1100th anniversary of the birth of duke Wenceslas the Saint*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Katolická teologická fakulta, Ústav dějin křesťanského umění a Arcibiskupství pražské ve vydavatelství Togga, 2010. Opera Facultatis theologiae catholicae Universitatis Carolinae Pragensis.

<sup>30</sup> VANÍČEK, Vratislav. *Sv. Václav: panovník a světec v raném středověku*. Praha: Paseka, 2014. Historická paměť.

<sup>31</sup> GRAUS, František. *Živá minulost: středověké tradice a představy o středověku*. Přeložil Jan DOBEŠ. Praha: Argo, 2017. Historické myšlení, s. 90–100.

své emigraci nepronikl, jeho práce výstižně rozebírá význam, proměny a funkce předávání českých státotvorných tradic, jež mají svůj původ ve středověku. Má práce, jak už bylo v úvodu řečeno, volně navazuje na jím vytyčenou osnovu proměny svatováclavského kultu v českých dějinách. Graus svou kapitolu končí rokem 1968.

Ve stejném roce jako český překlad Grausova textu vyšla kniha *Sláva republice!: oficiální svátky a oslavy v meziválečném Československu* u příležitosti výročí sto let republiky.<sup>32</sup> Publikace se zaměřovala na svátky slavené za první republiky. Místo v ní našel také svátek sv. Václava. V kapitole *Patron české země sv. Václav* její autorka Eva Hajdinová nastínila vývoj svatováclavského kultu od jeho počátku až do 50. let 20. století. Její práci jsem se zabývala již v úvodu.

Předložením základní literatury jsem se pokusila nastínit stav soudobého bádání o knížeti Václavovi a jeho prvním i druhém životě. Jak jsem řekla již výše, k informacím předloženým v primární i sekundární literatuře se přirozeně vztahují skutečnosti, které budou v práci analyzovány. Podrobnějším popisem literatury bych proto ráda docílila lepší orientace v celém textu.

---

<sup>32</sup> HAJDINOVÁ, Eva. Patron české země sv. Václav. In: HÁJKOVÁ, Dagmar, Pavel HORÁK, Vojtěch KESSLER a Miroslav MICHELA, ed. *Sláva republice!: oficiální svátky a oslavy v meziválečném Československu*. Praha: Academia, 2018. České moderní dějiny, s. 352–395.

# 1. Institucionalizace osoby svatého Václava

## 1.1. Ustavení svátku Dne české státnosti

„Státní svátky každého státu mají vyjadřovat základní milníky, kterými se ubíral vývoj státu do jeho současné podoby. Mají připomínat občanům tradice, ušlechtilé cíle a dějinné zvraty na nichž je budována česká státnost“, stálo v důvodové zprávě Návrhu zákona o státních svátcích, o dnech pracovního klidu a o významných dnech, který předložila skupina poslanců v čele s Vlastimilem Tlustým dne 16. listopadu 1999.<sup>33</sup> Poslanci navrhovali přidat ke stávajícím státním svátkům den 17. listopadu jako Den boje za svobodu a demokracii – od sametové revoluce tomu bylo přesně deset let. Podle legislativního procesu byl návrh zákona rozeslán poslancům 23. listopadu a o den později i vládě. Ta se vyjádřila k návrhu souhlasně, a doplnila ho o své připomínky. Zákon proto bylo potřeba upravit.<sup>34</sup> V poslanecké sněmovně tak na základě rozhodnutí Organizačního výboru dostal návrh zákon na starost Výbor pro vědu, vzdělání, kulturu, mládež a tělovýchovu.<sup>35</sup> Ten se na schůzi 15. března 2000 usnesl a předložil pozměněný návrh zákona, kde již v nových státních svátcích nefiguroval jen 17. listopad, ale také 28. září – Den české státnosti – Sv. Václav.<sup>36</sup> Přidání tohoto svátku navrhl v rozpravě výboru poslanec Petr Pleva (ODS).<sup>37</sup> V upraveném znění se návrh dostal do druhého čtení v Poslanecké sněmovně dne 19. května.

---

<sup>33</sup> TLUSTÝ, Vlastimil a kol. Sněmovní tisk 449/0: Návrh na vydání zákona o státních svátcích, o dnech pracovního klidu a o významných dnech. *Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky* [online]. [cit. 2023-07-30]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=3&ct=449&ct1=0>

<sup>34</sup> Sněmovní tisk 449/1 - Stanovisko: vlády k návrhu zákona o státních svátcích, o dnech pracovního klidu a o významných dnech (sněmovní tisk č.449). *Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky* [online]. [cit. 2023-07-30]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=3&ct=449&ct1=1>

<sup>35</sup> Usnesení č. 211: organizačního výboru ze 44. schůze 6. ledna 2000. *Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky* [online]. [cit. 2023-07-30]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=3&v=ORGV&ct=211>

<sup>36</sup> Sněmovní tisk 449/2 – Usnesení: výboru pro vědu, vzdělání, kulturu, mládež a tělovýchovu z 28. schůze konané dne 15. března 2000 v místnosti 106/1. patro Sněmovní 4, Praha 1. *Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky* [online]. [cit. 2023-07-30]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=3&ct=449&ct1=2>

<sup>37</sup> Zápis: 28. schůze výboru pro vědu, vzdělání, kulturu, mládež a tělovýchovu, konané dne 15. března 2000 od 9.00 hod. v místnosti č. 106/1. patro v budově Poslanecké sněmovny Parlamentu, Sněmovní 4, Praha 1. *Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky* [online]. [cit. 2023-07-30]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/text2.sqw?idd=55588>

Ze záznamů stenoprotokolů je jasné, že svátek 17. listopadu byl bezproblémově přijat, aniž by se k němu někdo zásadně vyjadřoval.<sup>38</sup> Co ale vyvolalo bouřlivý ohlas, bylo právě ono Plevou navržené 28. září. Debatu o jednu z nejstarších českých světců započal tehdejší předseda vlády Miloš Zeman a postavil se kategoricky proti tomuto návrhu. Vyložil Václava jako slabého panovníka, který „(...) dospěl k názoru, že ohnutá páteř je tím nejlepším způsobem, jak se vyrovnat s velkým sousedem (...)“ a připomněl, že svatováclavskou tradici přijala za vlastní druhá republika a následně také protektorát, který uděloval čestná vyznamenání v podobě svatováclavské orlice spolupracovníkům režimu. Jeho vyjádření k návrhu státního svátku slovy: „(...) pokud by byl přijat, nebyl oslavou české státnosti, ale oslavou servility a kolaborace (...)“ vyvolalo odpověď z druhé strany názorového spektra. Vůči Zemanovu vystoupení se ohradili poslanci Petr Mareš (US-DEU), Marek Benda (ODS), Ivan Pilip (US-DEU), Cyril Svoboda (KDU-ČSL), Jiří Brtnický (ČSSD) i Miroslav Kalousek (KDU-ČSL), kteří se svými projevy zároveň vyjádřili pro přijetí svátku. Argumentovali svatováclavskou tradicí za první republiky, kdy bylo 28. září památným dnem, a zároveň také úctou ke sv. Václavovi za Karla IV. Poslanec Cyril Svoboda propojil Václavovy vztahy s říší, které Zeman označil za servilitu a kolaborantství, s logickým hledáním ochrany u silnějšího uskupení: „A jako my přispíváme do kolektivní obrany jiných struktur a hlásíme se k tomu a nepovažujeme to za kolaborantství, tak sáhněme do historie, že to se dělo také v minulosti. To je věc, kterou musíme vzít v úvahu, že to nebyl vztah jenom Čechů a Němců...“ Naopak proti přijetí svátku se kromě ministerského předsedy vyjádřili Zdeněk Jičínský (ČSSD) a Michal Doktor (ODS), ač každý z jiných důvodů. Zdeněk Jičínský pokračoval v Zemanově narativu připomenutí svatováclavské tradice za druhé republiky a protektorátu. Naopak Michal Doktor poukázal na ekonomické dopady přijetí jednoho či více svátků: „(...) navrhneme-li jeden nový státní svátek, tedy den volna, ochudíme celkový fond pracovní doby o 0,4 % a tím znevýhodníme naši pracovní sílu na trhu práce cca o 530 Kč. Učiníme-li dvojnásobný návrh, tedy dva dny volna, ochudíme fond pracovní doby o 0,8 %, tři svátky pak znamenají 1,2 % a snížení konkurenceschopnosti naší pracovní síly v celkovém součtu mzdy zhruba o 1 600 Kč.“

---

<sup>38</sup> Celý písemný záznam projednávání návrhu zákona je dostupný na webových stránkách Poslanecké sněmovny parlamentu ČR: 25. schůze, pátek 19. května 2000: 31. Návrh poslanců Vlastimila Tlustého a dalších na vydání zákona o státních svátcích, o dnech pracovního klidu a o významných dnech /sněmovní tisk 449/ - druhé čtení. *Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky* [online]. [cit. 2023-07-30]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/eknih/1998ps/stenprot/025schuz/s025148.htm#r6>

Vzhledem k vyhocené debatě nad pojetím sv. Václava vystoupil předkladatel návrhu zákona Vlastimil Tlustý s kompromisním návrhem na vypuštění jména knížete z názvu svátku a ponechání jen označení Den české státnosti.<sup>39</sup> Tento pozměňovací návrh byl na třetím čtení dne 26. května přijat.<sup>40</sup> Celý návrh zákona byl rovněž přijat, s výraznou podporou hlasů od pravicových poslanců.<sup>41</sup> První Den české státnosti mohl být díky tomu slaven již v roce 2000.<sup>42</sup>

## 1.2. Proslovy státní reprezentace

Ačkoliv Česká republika slaví od roku 2000 státní svátek, podle slov Lucie Wittlichové, ředitelky projektu Dny české státnosti, jehož cílem je propagace dne 28. září, se k němu začala hlásit oficiálními oslavami až v roce 2008.<sup>43</sup> Státní představa o sv. Václavovi se tak začala dostávat do veřejného prostoru přímo skrze ústa státních představitelů. V roce 2008 tak poprvé zazněl hlas státu na Národní svatováclavské pouti ve Staré Boleslavi, jejíž tradice byla obnovena již v roce 2003 a navázala na tradici poutí do Staré Boleslavi, které ustaly v době socialistického režimu. Od roku 2004 jsou pak tyto akce v přímém přenosu přenášeny Českou televizí a Českým rozhlasem. Nápad tuto tradici obnovit přišel od správce zámku Brandýs nad Labem Milana Nováka a arcibiskupa

---

<sup>39</sup> Sněmovní tisk 449/5: Pozměňovací návrh k návrhu zákona o státních svátcích, o dnech pracovního klidu a o významných dnech. *Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky* [online]. [cit. 2023-07-30]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=3&ct=449&ct1=5>

<sup>40</sup> 25. chůze, pátek 26. května 2000: 106. Návrh poslanců Vlastimila Tlustého a dalších na vydání zákona o státních svátcích, o dnech pracovního klidu a o významných dnech /sněmovní tisk 449/ - třetí čtení. *Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky* [online]. [cit. 2023-07-30]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/eknih/1998ps/stenprot/025schuz/index.htm>

<sup>41</sup> Hlasování stran o ustavení státního svátku Dne české státnosti dle politických stran: ODS (63): ANO – 28, NE – 14; KDU-ČSL (20): ANO – 20; ČSSD (74): ANO – 41, NE – 14; KSČM (24): NE – 18; US (18): ANO – 11, NE – 2 25. schůze, 475. hlasování, 26. května 2000, 15:05. Návrh zákona o státních svátcích. *Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky* [online]. [cit. 2023-08-15]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/hlasy.sqw?G=18905> Z výše zmíněného rozložení hlasů je patrné, že více než polovina poslanců za ČSSD hlasovala pro přijetí státního svátku. A to i přes skutečnost, že straníkem za ČSSD byl i tehdejší předseda vlády, který zavedení svátku ostře zkritizoval. S odkazem na mou emailovou komunikaci s bývalým poslancem Petrem Plevou, se stal právě onen Zemanův projev paradoxně jedním z přesvědčivých argumentů, proč poslanci hlasovali pro zavedení státního svátku.

<sup>42</sup> Zákon o státních svátcích, o ostatních svátcích, o významných dnech a o dnech pracovního klidu byl vyhlášen 9. srpna ve Sbírce zákonů pod číslem 245/2000 Sb. Zákon č. 245/2000 Sb.: Zákon o státních svátcích, o ostatních svátcích, o významných dnech a o dnech pracovního klidu. *Zákony pro lidi* [online]. AION CS, 2010–2023 [cit. 2023-07-30]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-245>

<sup>43</sup> WITTLICHOVÁ, Lucie. Den české státnosti 28. září se blíží: Oslavte jej s námi. *Český dialog* [online]. [cit. 2023-08-13]. Dostupné z: <https://www.cesky-dialog.net/clanek/5235-den-ceske-statnosti-28-zari-se-blizi/>

Miloslava Vlka. Ten si přál, aby se pouť nazývala „národní“, neboť sv. Václav je ochráncem celého národa a v symbolické rovině je na akci každoročně přítomen skrze svatováclavskou lebku, která se do Staré Boleslavi u příležitosti poutě na jeden den vrací.<sup>44</sup> Od roku 2010 je na oslavách přítomné také Palladium země České, reliéf s vyobrazením Marie a Ježíška, jako jeden ze symbolů ochrany země. Ten podle legendy ze 16. století propojuje moravskou křesťanskou tradici s českou, neboť ho prý dostala kněžna Ludmila od Metoděje. Údajně ho nosil také sv. Václav a měl ho při sobě v době vraždy. Ve skutečnosti jde však o reliéf z 15. století, který stál u zrodu státem zaštitěného mariánského kultu a v pobělohorské době se stal jedním ze symbolů obnoveného katolictví.<sup>45</sup>

Přestože má pouť výrazně náboženský charakter, její stěžejní částí je mše na Mariánském náměstí, a je tak ve velké míře církevní záležitostí spíše než státní, každoročně jsou na ní přítomní představitelé státu, armády a dalších významných institucí. Pravidelným poutníkem je již od počátku například Miroslav Kalousek. Avšak poprvé na pouti zazněl hlas státu, jak již bylo řečeno výše, v roce 2008 a to z úst prezidenta republiky Václava Klause. Jeho hlas následně zazníval na Národních poutích pravidelně, až do konce jeho druhého funkčního období. Ve svých projevech mluvil prezident o sv. Václavovi jako o národním světcí, „(...) s nímž je spojena více než tisíciletí trvající křesťanská tradice i připomenutím české státnosti a národní svébytnosti.“<sup>46</sup> Pravidelně byl zdůrazňován světcův křesťanský i státní charakter, který z něj udělal patrona české země a jejího národa. Na Národních poutích se, vzhledem k přítomnosti představitelů církve i státu, tato dvojakost opět projevuje. Každá strana ve Staré Boleslavi promlouvá za pomoci sv. Václava ze své pozice a vyjadřuje se ke státu vzhledem k jeho minulosti, přítomnosti i budoucnosti. Ve státní rovině je Václav diplomatem, vládcem, který musel obhajovat svou pozici doma i v zahraničí, a taktikem, jenž si uvědomoval nestálost dohod a smluv. Václavova politika je nejednou přirovnávána k politice současnosti, která klade důraz na mírovou politiku a odpor proti

---

<sup>44</sup> *Bohoslužby v České televizi: Národní svatováclavská pouť* [iVysílání]. Režie: Jaroslav Rásocha. Česko: Česká televize, 2022. [cit. 2023-08-13]. 01:01:46–01:02:12. Dostupné online z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/14741205385-bohosluzby-v-ceske-televizi/22256221532/>

<sup>45</sup> BASTL, Beatrix, Simona BINKOVÁ, Lenka BOBKOVÁ, et al. *Habsburkové Země Koruny české ve středoevropské monarchii: 1526-1740*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2017, s. 435–436.

<sup>46</sup> *Bohoslužby v České televizi: Národní svatováclavská pouť* [iVysílání]. Režie: Jan Břichcín. Česko: Česká televize, 2008. [cit. 2023-08-13]. 01:18:53–01:19:04. Dostupné online z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/14741205385-bohosluzby-v-ceske-televizi/20856221532/>

násilí.<sup>47</sup> Vzhledem ke svým konzervativním názorům zdůrazňoval Václav Klaus důležitost hloubky kořenů svatováclavské tradice a potřebu národa uvědomit si důležitost svých tradic v rámci evropského společenství. Od roku 2011 tak dochází k lehké proměně jeho projevů vyvolané potřebou vyjádřit obavy ze ztráty národní identity v integrující se Evropě: „Měli bychom vědět, co chceme, co je pro nás dobré, co odpovídá našim životním národním zájmům, jen tak se nestaneme korouhvičkou zmítanou zájmy jiných. I tuto národní důstojnost bychom si měli uvědomovat, připomínat, bránit ji jak na venek, tak v sobě. V tom spočívá, podle mého přesvědčení, hlavní odkaz dnešního svátku české státnosti.”<sup>48</sup>

Jeho nástupce prezident Miloš Zeman se tohoto úkol ujal za své funkční období dvakrát. Poprvé v roce 2014, kdy jeho proslov přečetl v zastoupení ředitel protokolu Kanceláře prezidenta republiky, a podruhé v roce 2016, kdy byl na pódiu sám přítomen. Na rozdíl od projevu, který měl při projednávání státního svátku v roce 2000 jako předseda vlády, se jako prezident vyjádřil o sv. Václavovi jako o panovníkovi teprve se rodícího českého státu, který musel vést složitá diplomatická jednání se zahraničními sousedy a kladl tak důraz spíše na mírová řešení konfliktů.<sup>49</sup> Ve svém posledním projevu Zeman využil příležitosti a spíše než ke sv. Václavovi se vyjádřil k aktuální zahraniční situaci a nutnosti „znovu hledat své kulturní kořeny v náporu islámského fundamentalismu.”<sup>50</sup>

Ke Dni české státnosti se vyjadřovali ze své funkce také předsedové vlády. Poprvé, u příležitosti představení nové nahrávky státní hymny, promluvil Mirek Topolánek. Projev pronesl, stejně jako Václav Klaus, v roce 2008. A jako on, tak i předseda vlády zdůraznil důležitost symboliky sv. Václava: „Národ bez symbolů je národem bez minulosti a tím i bez budoucnosti. Národ bez symbolů je národem bez pocitu sounáležitosti, národem bez naděje. Není vlastně ani národem, jen společenstvím hlouběji

---

<sup>47</sup> *Bohoslužby v České televizi: Národní svatováclavská pout'* [iVysílání]. Režie: Jan Břichcín. Česko: Česká televize, 2008. [cit. 2023-08-13]. 01:20:16–01:20:47; 01:21:03–01:21:53. Dostupné online z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/14741205385-bohosluzby-v-ceske-televizi/20856221532/>

<sup>48</sup> *Bohoslužby v České televizi: Národní svatováclavská pout'* [iVysílání]. Režie: Jan Břichcín. Česko: Česká televize, 2012. [cit. 2023-08-13]. 01:31:06–01:31:47. Dostupné online z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/14741205385-bohosluzby-v-ceske-televizi/21256221532/>

<sup>49</sup> *Bohoslužby v České televizi: Národní svatováclavská pout'* [iVysílání]. Režie: Jan Břichcín. Česko: Česká televize, 2014. [cit. 2023-08-13]. 01:27:57–01:28:13. Dostupné online z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/14741205385-bohosluzby-v-ceske-televizi/21456221532/>

<sup>50</sup> *Bohoslužby v České televizi: Národní svatováclavská pout'* [iVysílání]. Režie: Jaroslav Rásocha. Česko: Česká televize, 2016. [cit. 2023-08-13]. 01:27:36–01:27:46. Dostupné online z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/14741205385-bohosluzby-v-ceske-televizi/21656221532/>

neukotvených jedinců.”<sup>51</sup> Důležitou součástí jeho projevu bylo tvrzení, že skrze svatováclavskou tradici si v rámci Dne české státnosti připomínáme, ”že jsme po více než tisíc let součástí hrdé rodiny evropských národů.”<sup>52</sup> A právě před tisíci lety, kdy ještě neexistoval dnešní rozpor, zda budeme patřit k západní či východní civilizaci, se rozhodovalo: ”naše západní směřování a vůbec představu o vlastním státním útvaru určila už svatováclavská tradice.“<sup>53</sup>

Stejným způsobem mluvil ve svém projevu ke Dni české státnosti o rok později předseda vlády Jan Fischer: „Den české státnosti je vedle Dne vzniku samostatného československého státu nejvýznamnějším státním svátkem. Je připomínkou naší tisícileté tradice a zároveň naší přináležitosti k západní civilizaci. Je pevným bodem naší identity. Říká nám, že jsme Češi a zároveň, že jsme Evropané.”<sup>54</sup> Fischer zdůrazňoval, že právě osoba sv. Václava definuje naši národní identitu a zároveň nás nevyděljuje z identity evropské. V jeho projevu se dobře odráží velká proměnlivost svatováclavské tradice vzhledem k aktuálním politickým a společenským potřebám a s tím spojená různá míra dezinterpretací. Tuto část je opět nutné ocitovat: „(...) nejšťastnější období našeho národního života jsou spojena s národnostní a kulturní rozmanitostí a tolerancí. (...) I proto je tak důležité připomínat si sv. Václava. Právě on je symbolem naší pluralitní tradice. Tradice, která nestaví na národnostním sebevymezení, ale naopak na spolupráci, tradice, která nerozděluje, ale spojuje, tradice, která je v tom nejlepším slova smyslu tradicí západní. Tradice, která zároveň s pluralismem přináší věrnost společným základním hodnotám. Hodnotám, které stojí dokonce výše než národní společenství, protože zaručují úctu ke každému jedinci, jemuž přiznávají stejná a přirozená práva.”<sup>55</sup> První pololetí roku 2009 je období, ve kterém Česká republika, jako členský stát EU od roku 2004, předsedala Radě EU. Zároveň na Den české státnosti přijel do země papež Benedikt XVI., který následně celebroid mši na Národní svatováclavské pouti. Česká republika tak mohla demonstrovat své usazení v západní Evropě.

---

<sup>51</sup> Projev předsedy vlády České republiky Mirka Topolánka ke Dni české státnosti: 28. září 2008. *Dny české státnosti* [online]. 2011 [cit. 2023-08-13]. Dostupné z: <https://www.dnyceskestatnosti.cz/predchozi-projekty/2008/projev-mirka-topolanka/>

<sup>52</sup> Tamtéž

<sup>53</sup> Tamtéž

<sup>54</sup> Projev předsedy vlády České republiky Jana Fischera ke Dni české státnosti: 28. září 2009. *Dny české státnosti* [online]. 2011 [cit. 2023-08-13]. Dostupné z: <https://www.dnyceskestatnosti.cz/predchozi-projekty/2009/projev-predsedy-vlady-ceske-republiky-jana-fischera-ke-dni-ceske-statnosti-28-zari-2009/>

<sup>55</sup> Tamtéž



V roce 2010 byly pořádány dvě akce odvolávající se na sv. Václava, které zaštitil stát, a při těchto příležitostech se uskutečnily dva státní projevy. První akcí byla výstava *Kníže Václav – světec a panovník*. Samotná výstava a její význam budou popsány v následující podkapitole týkající se výstav se svatováclavskou tematikou. Na zahájení akce promluvil prezident republiky Václav Klaus. Ten pokračoval v linii svých projevů na Národních poutích. Václava interpretuje jako symbol českého patriotismu, který po tisíc let své tradice posiluje národní povědomí a pocit sounáležitosti a je nositelem naděje na přetrvání českého národa, neboť se ho po staletí lidé v českých zemích dovolávali.<sup>56</sup> Do Klausova projevu se promítl jeho euroskepticismus. O Václavově vraždě mluví – s odkazem na legendy – jako o politicky motivovaném činu, který souvisel s rozpory přemyslovských bratrů ohledně vztahu „českého státu k sousední německé říši“ a tvrdí, že i v dnešní době je politickým problémem otázka suverenity českého státu vzhledem k nárokům, které si činí o univerzalitu usilující celek. Staví se tak k těmto snahám o vytvoření jednotné „říše“ skepticky s poukazem na to, že jich v dějinách vzniklo a zase zaniklo několik, ale český stát navzdory všem přetrval.<sup>57</sup> Ve Václavovi tak nevidí panovníka, který naši zemi včlenil do Evropy, což je velmi častá interpretace ve stejné době, jak ukazuje také projev ze téhož roku, který bude analyzován následovně, ale naopak je panovníkem, který český národ a jeho stát od splynutí s tímto celkem uchránil.

Druhou státem zaštitěnou akcí v roce 2010 byla obnovená premiéra filmu *Svatý Václav z roku 1930*, která bude jako taková analyzována zvláště v kapitole o mediální prezentaci svatováclavského obrazu. Před zahájením filmu si vzal slovo předseda vlády Petr Nečas. Sv. Václav byl představen jako patron českých zemí, který stál na počátku formování státu. Z jeho příběhu zdůraznil Václavovu snahu zařadit se do Evropy: „Jedním z důvodů, proč si připomínáme den úmrtí tohoto panovníka jako státní svátek, je tedy skutečnost, že kníže Václav přivedl naši zemi do svazku evropských křesťanských národů. Přemýšlení o postavení českého státu v rámci Evropy a usilování o odpovídající místo v tomto celku trvá již více než tisíc let, a i dnes jsme účastníky tohoto historického procesu.“<sup>58</sup> Po celou dobu jeho proslovu za ním střídavě vlála vlajka České republiky a

---

<sup>56</sup> *Kníže Václav – světec a panovník* [iVysílání]. Česko: Česká televize, 2010. [cit. 2023-08-13]. 17:47–19:04. Dostupné online z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10263735307-knize-vaclav-svetc-a-panovnik/>

<sup>57</sup> Tamtéž

<sup>58</sup> *Den české státnosti* [iVysílání]. Režie: Adam Rezek. Česko: Česká televize, 2010. [cit. 2023-07-24]. 00:08:18–00:08:43. Dostupné online z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10267406279-den-ceske-statnosti/>

Evropské unie. Celým projevem tak byl Václav představen jako státník, který si uvědomoval důležitost svazku s ostatními evropskými státy a stal se tak prvním českým evropským panovníkem. Tímto proslovem premiér navázal na Masarykův názor o Václavovi jako o *západníkovi*.<sup>59</sup> Demokratický stát tak podle Nečase svou politikou namířenou směrem do Evropy, stvrzenou vstupem do Evropské unie, pokračuje v díle sv. Václava – *věčného panovníka* českých zemí. Na závěr premiér vznesl ke sv. Václavovi prosbu: „Sv. Václave vévodo české země, obracíme se k tobě, abys nám byl nápomocen v našich skutcích a české země vzkvétaly, aby tvůj národ byl spokojen a s našimi sousedy jsme žili v míru a v přátelství.”<sup>60</sup>

V dalších letech se projevy omezily jen na Starou Boleslav a od roku 2017 se již ke Dni české státnosti žádné jiné neuskutečnily.

### 1.3. Výstavy spojené se svatým Václavem

#### 1.3.1. Střed Evropy okolo roku 1000

V roce 1997 se na německém ministerstvu zahraničí zrodila myšlenka, která došla své realizace na přelomu nového tisíciletí – myšlenka uspořádat výstavu, která by návštěvníkům ukázala, na jakých základech se zrodila střední Evropa a jak se sblížovala se svými západními sousedy, s Východofranskou a později římsko-německou říší.<sup>61</sup> Tak vznikla putovní výstava *Střed Evropy okolo roku 1000* na které se rozhodlo spolupracovat pět evropských států – Maďarsko, Německo, Polsko, Slovensko a Česká republika. Díky této mezinárodní spolupráci jí byl udělen titul *27. výstava Rady Evropy*. Výstava představovala unikátní kolekci předmětů středoevropského prostoru ze státních i soukromých sbírek, které dokládaly interakci vznikajících států a jejich kultur již před tisíci lety. Výstava začala v Budapešti ve 2. polovině roku 2000 a v roce 2002 se dostala také do Prahy. Ideou výstavy byla snaha urovnat vztahy mezi státy střední Evropy

---

<sup>59</sup> MASARYK, Tomáš Garrigue, FEJLEK, Vojtěch, ed. *Cesta demokracie*. Praha: Ústav Tomáše Garrigua Masaryka, 1997, s. 41.

<sup>60</sup> *Den české státnosti* [iVysílání]. Režie: Adam Rezek. Česko: Česká televize, 2010. [cit. 2023-07-24]. 00:08:49–00:09:04. Dostupné online z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10267406279-den-ceske-statnosti/>

<sup>61</sup> HINZ, Hans-Martin a Alfried WIECZOREK. Předmluva vydavatelů. In: HINZ, Hans-Martin a Alfried WIECZOREK, ed. *Střed Evropy okolo roku 1000: 27. výstava Rady Evropy : příručka a katalog k výstavě : Praha (Pražský hrad) 17.3.-9.6.2002*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002, nečíslováno.

poškozené hlavně ve 20. století dvěma válkami a následnou železnou oponou. Snaha nalézt cestu k urovnání vztahů a opětovnému porozumění měla vést přes nahlédnutí na společné kořeny, které spojují středoevropský prostor se západem – těmi kořeny se stala tisíciletá západní křesťanské tradice. Načasování výstavy nebylo náhodné, byla pořádána v době, kdy středoevropské státy jednaly o vstupu do Evropské unie. Tato skutečnost byla ve výstavě reflektována.<sup>62</sup> Návštěvník si měl uvědomit, že myšlenka evropského společenství států není ničím novým, ale že je ideou vzešlou z doby okolo roku 1000, kdy se do nedávna barbarské prostřední střední Evropy začalo sjednocovat pod jednotné náboženství a v říši se začala rodit idea velkého nadstátního křesťanského impéria. Slovy tehdejšího generálního tajemníka Rady Evropy Waltera Schwimmera: „Lidé a jejich panovníci se snažili před tisíci lety o totéž, o co usilují lidé a jejich vlády i v roce 2000.“<sup>63</sup> Důležitost výstavy dokládá její významný patronát, který se skládá z prezidentů a arcibiskupů všech zúčastněných zemí, včetně prezidenta Václava Havla a arcibiskupa Miloslava Vlka.

Z pohledu českých dějin začíná výstava exponáty z Velké Moravy, ve své době nejvyspělejší oblasti Slovanů na území mezi Baltickým mořem a Dunajem, která se rychle orientovala na křesťanství. Po pádu toho státního útvaru převzaly jeho úlohu přemyslovské Čechy. Své místo tak zde měl i kníže Václav, jakožto významná osoba křesťanského světa během svého života, ale hlavně po své smrti, které se během příprav výstavy dostalo uznání státního svátku. Na výstavě tak byla vystavena svatováclavská přilba a drátěná košile a také iluminované rukopisy svatováclavských legendy, mezi nimi také originální rukopis Gumpoldovy legendy, který se díky tomu poprvé dostal do Čech. K výstavě byl vydán třídílný katalog, který kromě vystavených předmětů zahrnoval texty předkládající nejnovější poznatky historické vědy. Sv. Václav tak byl představen především optikou bádání Dušana Třeštíka. V této interpretaci se odráží jedna z rovin výstavy, která souvisí s novým směřováním státu po roce 1989. Výstavou státy bývalého východního bloku demonstrovaly svůj návrat do západní Evropy přechodem

---

<sup>62</sup> *Očekávaným vstupem (míněno do EU) Polska, České republiky a Maďarska v prvních letech nového tisíciletí budou do evropského státního společenství přijaty státy, jež si byly vždy vědomy své příslušnosti k západní kulturní tradici, a to i v době rozdělení Evropy za studené války.* HINZ, Hans-Martin a Alfried WIECZOREK. Předmluva vydavatelů. In: HINZ, Hans-Martin a Alfried WIECZOREK, ed. *Střed Evropy okolo roku 1000: 27. výstava Rady Evropy : příručka a katalog k výstavě : Praha (Pražský hrad) 17.3.-9.6.2002.* Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002, nečíslováno.

<sup>63</sup> SCHWIMMER, Walter. Slovo úvodem. In: HINZ, Hans-Martin a Alfried WIECZOREK, ed. *Střed Evropy okolo roku 1000: 27. výstava Rady Evropy : příručka a katalog k výstavě : Praha (Pražský hrad) 17.3.-9.6.2002.* Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002, nečíslováno.

k demokratickému uspořádání a skrze mírovou spolupráci se svými sousedy.<sup>64</sup> Nejen sv. Václav, ale i celá doba počátků českého státu tak díky této výstavě získává skutečně evropský rozměr.

### 1.3.2. Svatý Václav ochránce České země

Výstava týkající se přímo sv. Václava byla uspořádána v roce 2008 v Anežském klášteře a nesla název *Sv. Václav ochránce České země*. Výstavu uspořádalo Arcibiskupství pražské a Národní galerie v Praze ve spolupráci s Univerzitou Karlovou, Národním muzeem a dalšími institucemi. Vše proběhlo pod záštitou ministerstva kultury a hlavního města Prahy. Výstava se konala u příležitosti jedenáctistého výročí narození světce a patrona české země.<sup>65</sup> Ideou projektu bylo připomenutí duchovních kořenů naší národní identity, která je spojena s křesťanskými hodnotami. Tvůrci toto téma považovali za velmi důležité vzhledem ke stále více se sekularizující společnosti. „Křesťanské hodnoty jsou předznamenáním pro naše národní dějiny, které potvrzují, že když se tento společný základ plně uplatnil v životě společnosti – jako např. za doby Karla IV., který spolu s naším prvním arcibiskupem Arnoštem z Pardubic svatováclavskou tradici do široka rozvinul – byla to po všech stránkách doba nejvyššího rozkvětu našich dějin.”<sup>66</sup> Sv. Václav z výstavy vystupuje jako světec, ochránce české země, který je důležitým duchovním symbolem české státnosti. Slovy Dušana Třeštíka, který na výstavě spolupracoval: „Čechové tedy tíhnou ke svému státu, ne však ke svým státníkům, vládám a režimům. Tíhnou k jeho nevyřčeným, nedefinovaným, ale konkrétním znamením, ke Hradu, ke koruně království českého, k Václavovi na náměstí a k jeho koni.”<sup>67</sup> Na výstavě tak bylo možné vidět kromě svatováclavské přilby a kroužkové zbroje, které byly již součástí střeoevropské výstavy v roce 2002, také svatováclavský meč a střevíce,

---

<sup>64</sup> SCHWIMMER, Walter. Slovo úvodem. In: HINZ, Hans-Martin a Alfried WIECZOREK, ed. *Střed Evropy okolo roku 1000: 27. výstava Rady Evropy : příručka a katalog k výstavě : Praha (Pražský hrad) 17.3.-9.6.2002*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002, nečíslováno.

<sup>65</sup> Vzhledem k nejasnému roku Václavova narození se kardinál Vlk rozhodl pro osmičkový rok. Roky zakončené číslem osm jsou pro české, hlavně moderní dějiny, spjaté se zásadními událostmi týkající se české státnosti. BEČKOVÁ, Teresie. Výstava Svatý Václav, ochránce české země. *Český rozhlas: Vltava* [online]. [cit. 2023-08-13]. Dostupné z: <https://vltava.rozhlas.cz/vystava-sv.y-vaclav-ochrance-ceske-zeme-8009975>

<sup>66</sup> VLK, Miloslav. Úvodní slovo. In: STEHLÍKOVÝ, Dana, ed. *Svatý Václav ochránce České země: publikace s katalogem k výstavě*. Praha: Arcibiskupství pražské, 2008, s. 5.

<sup>67</sup> TŘEŠTÍK, Dušan. Svatý kníže Václav. In: STEHLÍKOVÝ, Dana, ed. *Svatý Václav ochránce České země: publikace s katalogem k výstavě*. Praha: Arcibiskupství pražské, 2008, s. 53.

relikviáře s ostatky světece, a hlavně různé druhy zobrazení Václava – od mincí, přes pečtidla a sochy až po obrazy či tisky. Součástí výstavy bylo také Palladium země České.<sup>68</sup> Výstava se nesnažila o představení knížete Václava za jeho života, ale o představení sv. Václava, jehož kult protíná existenci českého státu od jejího počátku až do dnes. Pro velký zájem návštěvníků byla výstava dodatečně prodloužena.<sup>69</sup>

### 1.3.3. Kníže Václav – světec a panovník

Jedna z posledních výstav,<sup>70</sup> která měla v centru pozornosti sv. Václava, se uskutečnila v roce 2010 pod názvem *Kníže Václav – světec a panovník*. K uspořádání výstavy dal podnět nákup zdobeného rukopisu svatováclavské legendy z období kolem roku 1590/1600 ze soukromé americké sbírky. Nákup učinila pojišťovna UNIQA a tím navrátila do Evropy dokument, který spojuje české a rakouské dějiny.<sup>71</sup> Podle tvůrců výstavy tak přispívá k vzájemnému porozumění a rozvoji vztahů obou národů – českého a rakouského.<sup>72</sup> Spolu s ním byl vystaven ještě obsahově identický rukopis Kodex Matyáše Hudského z *Rakouské národní knihovny* a další předměty vyjadřující význam sv. Václava pro křesťanství a vznikající stát. Výstava měla svou premiéru již v roce 2009 ve Vídni a o rok později byla převezena do Národního muzea v Praze. Stala se tak jednou ze dvou posledních výstav uvedených v budově před její rekonstrukcí. Oba závěrečné projekty se týkaly počátků české státnosti.<sup>73</sup> Podle slov Michala Lukeše, ředitele

---

<sup>68</sup> STEHLÍKOVÁ, Dana, ed. *Svatý Václav ochránce České země: publikace s katalogem k výstavě*. Praha: Arcibiskupství pražské, 2008, s. 104–105.

<sup>69</sup> KOŠAŘOVÁ, Hana. *Svatý Václav je oblíbený, pořadatelé výstavu prodloužili*. *Český rozhlas: Rádio Praha* [online]. [cit. 2023-08-13]. Dostupné z: <https://praha.rozhlas.cz/sv.y-vaclav-je-oblibeny-poradatele-vystavu-prodlouzili-7393325>

<sup>70</sup> Zatím poslední výstava s názvem *Svatý Václav ve středověkém komiksu* se uskutečnila v roce 2013 v prostorách Národní knihovny. Byl zde vystaven Kodex Matyáše Hudského z roku 1585, který byl jedním ze dvou stěžejních rukopisů přítomných na výstavě v roce 2010. *Svatý Václav ve středověkém komiksu*. *Národní knihovna České republiky* [online]. [cit. 2023-08-13]. Dostupné z: <https://text.nkp.cz/aktuality/aktuality-archiv/aktuality-2013/svaty-vaclav-ve-stredovekem-komiksu>

<sup>71</sup> THEISEN, Maria, Andreas, FINGERNAGEL a Monika KIEGLER-GRIENSTEIDL. *Wenzel von Böhmen - Heiliger und Herrscher: Kníže Václav - světec a panovník české země = Wenceslas of Bohemia - saint and sovereign*. Wien: Brandstätter, 2009, 7.

<sup>72</sup> *Kníže Václav – světec a panovník* [iVysílání]. Česko: Česká televize, 2010. [cit. 2023-08-13]. 28:38–28:53. Dostupné online z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10263735307-knize-vaclav-svetece-a-panovnik/>

<sup>73</sup> Proslov Michala Lukeše, ředitele NM, na slavnostním zahájení výstavy. Druhá výstava se týkala starých pověstí českých. *Kníže Václav – světec a panovník* [iVysílání]. Česko: Česká televize, 2010. [cit. 2023-08-13]. 08:07–08:23. Dostupné online z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10263735307-knize-vaclav-svetece-a-panovnik/>

Národního muzea, na slavnostním zahájení výstavy, bylo úmyslem vytvořit komorní expozici, která by v návštěvníkovi vyvolala pocit, že vstupuje do klenotnice a objevuje tajemství nádherných iluminovaných rukopisů zobrazujících sv. Václava – historické osobnosti první velikosti pro české dějiny a dějiny střední Evropy – a jeho příběhy.<sup>74</sup> Symbolickou důležitost dvěma nejvzácnějším exponátům, tedy již zmíněným rukopisům, dodalo jejich umístění ve vitrině, ve které byly zároveň vystaveny korunovační klenoty. Podle ředitele Národního muzea tak byl na výstavě přítomen duch sv. Václava, tedy duch české státnosti.<sup>75</sup> V rámci slavnostního zahájení promluvil také prezident Václav Klaus, jehož potěšil nápad takovouto výstavu uspořádat. Chápal ji jako důležitou součást tolik potřebného vzdělání obyvatel v české národní historii. Jeho projev byl již připomenut výše. Kromě již zmíněných rukopisů byla za dominantní a zároveň symbolický prvek výstavy označena socha sv. Václava před budovou Národního muzea.<sup>76</sup>

Zatím poslední výstava se svatováclavskou tematikou byla se uskutečnila v roce 2013. Výstava nesla název *Svatý Václav ve středověkém komiksu*. V rámci ní byl prostorách Národní knihovny vystaven rakouský rukopis, který byl také jedním ze dvou stěžejních rukopisů přítomných na výstavě v roce 2010. Kromě již v poznámce zmiňované výstavy v Národní knihovně v roce 2013, která představila znovu rukopis rakouské národní knihovny, již jiné výstavy o sv. Václavovi až do dnešních dnů nevznikly. U příležitosti státního svátku Dne české státnosti se ale v pozdějších letech pořádaly výstavy související se samotným státem. V roce 2014 a následně v roce 2015 tak byla otevřena výstava *Můj stát*, která vznikla pod záštitou první dámy Ivany Zemanové a kardinála Dominika Duky. Výstava měla za cíl představit dětem symboly české státnosti a odpovědět na otázku *Co je česká státnost?*<sup>77</sup> Sv. Václav se také vynořoval ve veřejném prostoru v roce 2016 u příležitosti 700. výročí narození Karla IV. a pravidelně se objevuje při výstavách symbolů české státnosti – korunovačních klenotů z nichž je koruna symbolickým vlastnictvím právě sv. Václava a je uložena ve Svatováclavské kapli na Pražském hradě.

---

<sup>74</sup> *Kníže Václav – světec a panovník* [iVysílání]. Česko: Česká televize, 2010. [cit. 2023-08-13]. 08:31–09:11. Dostupné online z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10263735307-knize-vaclav-svetec-a-panovnik/>

<sup>75</sup> Tamtéž, 09:49–09:53.

<sup>76</sup> Tamtéž, 23:01–23:13.

<sup>77</sup> *Můj stát: Státní symboly pro 1. stupeň základních škol u příležitosti oslav státního svátku 28. září 2014 a 28. září 2015. Dny české státnosti* [online]. 2011 [cit. 2023-08-13]. Dostupné z: <https://www.dnyceskestatnosti.cz/predchozi-projekty/2015/muj-stat/>

## 1.4. Závěr

V rámci kapitoly byly představeny oficiální, institucionalizované pohledy na sv. Václava, u kterých lze hovořit o více či méně přímé účasti státu či jeho představitelů. Je zřejmé, že neexistuje jeden konkrétní a všeobecně platný narativ. Přestože demokratický režim funguje na základě určitých idejí a norem, jeho zásadní proměnnou je svoboda slova jeho občanů a právo na pluralitu názorů. Toto právo mají přirozeně i státní představitelé, jejichž projevy jsou ovlivněny vlastními názory, stranickou příslušností, či politickými aspiracemi. Vidíme to například v konzervativních projevech Václava Klause, který do projevů zahrnuje kritiku Evropské unie, či v debatách poslanců při rozhodování o svátkovém zákonu. Neexistuje tak jeden oficiální státní náhled na osobu sv. Václava. Na druhou stranu, vzhledem k přímé účasti státu na akcích ke Dni české státnosti nebo jeho záštitě výstav spojených se sv. Václavem je zřejmé, jaké myšlenky ve svatováclavské tradici stát vyzdvihuje.

Podobný problém nastává také s otázkou veřejnoprávních médií a jejich produkce. Ty jsou na jednu stranu na státu nezávislé, ale na stranu druhou by podle zákona měly ctít hodnoty demokratického státu. Jisté linie dané státem se tak přirozeně přidržují. A jsou to právě tato média, která vysílají přímé přenosy státem pořádaných či zaštitěných akcí.

## 2. Svatý Václav v produkci České televize a Českého rozhlasu

V této kapitole své diplomové práce bych se ráda zabývala pohledem na sv. Václava skrze produkci České televize (dále jen ČT) a Českého rozhlasu (dále jen ČRo), jakožto veřejnoprávních médií zřízených v roce 1992 na základě zákona o České televizi a zákona o Českém rozhlasu.<sup>78</sup> Tyto instituce nejsou pod přímou správou státu, ale spravují je Rady, které volí Poslanecká sněmovna.<sup>79</sup> Podle zákona ČT i ČRo ctí hodnoty, které jsou deklarovány Českou republikou: „Česká televize poskytuje službu veřejnosti tvorbou a šířením televizních programů, popřípadě dalšího multimediálního obsahu a doplňkových služeb na celém území České republiky za účelem naplňování demokratických, sociálních a kulturních potřeb společnosti a potřeby zachovat mediální pluralitu.“<sup>80</sup> Ve výzkumu tak vycházím z předpokladu, že česká potažmo československá veřejnoprávní média jsou propojena se společenskou a politickou situací státu reflektují ji a reprezentují. Pořady o sv. Václavovi by tak měly být ve stejném duchu v souladu s novým stavem státu a společnosti po roce 1989 se vznikem České a Slovenské federativní republiky a následně taky se vznikem České republiky roku 1993.

Vzhledem k tomu, že nejvíce pořadů s tematikou knížete Václava se objevuje v programech na výročí jeho smrti, tedy 28. září, vymezila jsem si pořady na základě produkce, která byla od roku 1989 představována v tento den. Abych zjistila, co jsem se každoročně v tento den vysílalo, použila jsem pro období devadesátých let televizní programy dostupné v archivu ČT a následně od roku 2000 programy, které jsou k nalezení online na webových stránkách ČT. Kapitola je systematicky rozdělená na dvě části. V té první bych se ráda věnovala nejprve pořadům ČT a ve druhé pořadům ČRo.

---

<sup>78</sup> Zákon č. 483/1991 Sb.: Zákon České národní rady o České televizi. *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2023-07-09]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-483/zneni-20170902>

<sup>79</sup> Tamtéž, §4 odst. 1.; §4 odst. 1. In: Zákon č. 484/1991 Sb.: Zákon České národní rady a Českého rozhlasu. *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2023-07-09]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-484>

<sup>80</sup> §2 odst. 1. In: Zákon č. 483/1991 Sb.: Zákon České národní rady o České televizi. *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2023-07-09]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-483/zneni-20170902>



Zkoumané pořady ČT jsem si rozdělila do následujících kategorií:

1. Pořady pro mládež a dospělé
  - a) Film
  - b) Dokumentární tvorba
  - c) Události ČT
2. Pořady pro děti
  - a) ČT Děčko

## 2.1. Česká televize

### 2.1.1. Pořady pro mládež a dospělé – Film

#### **Kníže Václav, 1995**

V celé historii české kinematografie byly o Václavovi natočeny celkem dva filmy.<sup>81</sup> Vzhledem k tomu, že se Česká republika přihlásila ke staršímu z nich, z roku 1930, a jeho idejím až v roce 2010, začnu analýzou nejprve mladšího z nich. Film s názvem *Kníže Václav* vznikl po sametové revoluci v roce 1995. Byl natočen jako televizní inscenace divadelní hry od Josefa Kajetána Tyla *Krvavé křtiny aneb Drahomíra a její synové*. Původní divadelní hra vznikla v době Kroměřížského sněmu lednových týdnech roku 1849 a byla tak reakcí na události okolo tvorby nové ústavy.<sup>82</sup> V kontextu devadesátých let 20. století, kdy byla tato hra převedena na televizní obrazovky, získává příběh navíc další rozměr, vzhledem k myšlenkám reprezentovaným předními představiteli revoluce, např. Václavem Havlem. Režisér František Filip si do vysvětlení svého rozhodnutí natočit film o nejstarším českém světci napsal toto:

„Když jsem v listopadu 1989 viděl na obrazovce přeplněnou svatovítskou katedrálu a slyšel, jak shromáždění ze srdce zpívá svatováclavský chorál, nebo když jsem

---

<sup>81</sup> Filmy mohly být celkem tři. Během Protektorátu v roce 1942 probíhalo natáčení filmu o sv. Václavovi, kde měl být panovník zobrazen v souladu s tehdejší ideologickým narativem jako panovník, který pochopil situaci a začal spolupracovat s říší. Čímž českému národu v době Protektorátu ukazuje „správnou“ cestu. Z filmu se však zachovalo jen 10 minut záběrů a není k němu mnoho dostupných informací. KOPAL, Petr. Protektorát a propaganda. Několik střipků o úloze filmu v době nacistické okupace. In: Petr Kopal a kol. *Film a dějiny 7: Propaganda*. Praha: Casablanca, ÚSTR, 2018, s. 190.

<sup>82</sup> Komentář: VII Krvavé křtiny. TYL, Josef Kajetán. *Divadelní hry*. Praha: Nadační fond České knihovny, 2022. Česká knihovna (Host), s. 493–497.

o něco později slyšel tentýž chorál na Vyšehradě na shromáždění, které se konalo v souvislosti s obnovením Českého státu za přítomnosti Václava Klause a dalších představitelů, tehdy jsem si uvědomil, že osobnost knížete Václava přece jen není vymazána z paměti národa, jak se snad v posledních desetiletích mohlo zdát.”<sup>83</sup>

Pravda, láska a národ jsou tři zásadní motivy, které film v postavě sv. Václava zdůrazňuje. Filip se snažil skrze film napravit světcí pověst, neboť vzhledem k tomu, že byl „(...) uznávaným křesťanským světce” byl v socialistickém režimu zařazen mezi postavy negativní, pro „lid“ nepřijatelné.” Filip dále tvrdí, že „(...) této postavě z úsvitu dějin Českého státu, jsme velice dlužni.” Jedním z důvodů pro vznik scénáře a následně i samotného filmu byla snaha o splacení dluhu vůči knížeti, který byl podle Filipa neprávem očerněn. Dalším důvodem natočení byla také aktuálnost daného tématu vzhledem k německé otázce a vztahům Čechů s Němci, které byly stále v očích veřejnosti velmi ovlivněny nacistickou okupací: „Co je křivda a co je spravedlnost? Jak dlouho máme v sobě žít pocit nepřátelství? Jakým způsobem by se měly tyhle nezhojené rány léčit? Odpovědi na tuto otázku se různí. Stejně tomu bylo i za Václava.”<sup>84</sup> Filmový Václav tak měl ukázat divákům snahu se smířit, snažit se o „mír a pokoj s bližními i se sousedy i za cenu ústupků“.

Tvůrci filmu se po zvážení všech alternativ dramatického zpracování václavského příběhu rozhodli pro Tylovu hru: „Tylův text je natolik neschematický a umělecky přesvědčivý, že dává možnost takového výkladu, který záměrně nezjednodušuje a neponižuje a nezlehčuje ani Václava, ani jeho protivníky, Boleslava, Drahomíru a další. (...) Tyl se také dosti přidržel dostupných historických pramenů, které v jeho době nejuplněji shrnul František Palacký.”<sup>85</sup> Text, který v Tylově podání vyzníval pro tvůrce jako aktuální vzhledem k 19. století, musel být upraven pro potřeby nové doby. Filip v Explikaci scénáře vysvětluje, že ve filmové inscenaci jde „o bližší proniknutí k Václavově osobnosti a k podstatě jeho náhledu na lidský život.“ Filmový Václav tak má být věrným historickým zachycením života raně středověkého knížete: „Tato inscenace možná přispěje k lepšímu pochopení a spravedlivému docenění odkazu našich

---

<sup>83</sup> Explikace. In: Svatý Václav, VS2-1998-218, SAAf, Česká televize, s. 1.

<sup>84</sup> Tamtéž, s. 1–2.

<sup>85</sup> Scénář. In: Svatý Václav, VS2-1998-218, SAAf, Česká televize, s. 2.

předků, k němuž jistě patří i Svatováclavská tradice, která přežila tisíc roků navzdory nepřízni všech možných věků.”<sup>86</sup>

Přes veškerou snahu tvůrců natočit historicky věrohodný obraz knížete Václava, vznikla adaptace, která Václava zabarvuje v duchu Palackého – obrozeneckého – příběhu o sv. Václavovi, a zároveň se v adaptaci odráží duch porevoluční doby konce 20. století – její demokratické a humanistické ideály. Václav je zobrazen jako silný muž, který se nebojí chopit meče, pokud by hrozilo nebezpečí, ale nebude zbytečně útočit a prolévat krev.<sup>87</sup> Raději bude bojovat srdcem a za každou cenu usilovat o mír, klid a lásku.

„Pole nebeského světla, to je moje bojiště a národ, který se naučí vítězit na tomto bojišti světla pravého poznání, takový národ nikdy nezahyne. Pak necht’ se na něj shrne světa nejkrutější nepřítel, bledá závist a zloba zarytá, on odolá všem nástrahám. A byť i na čas železné přesile podlehnul, přijde doba, kdy z popela se zdvihne novorozený a žítí bude život věčný.”<sup>88</sup>

Václavův proslov směrem k Drahomíře a k družiníku Hněvsovi, tedy k příznivcům odbojné politiky vůči Východofranské říši, se v původní Tylově hře nenachází. Jedná se tak o aktualizaci Václavovy postavy směrem k porevoluční době, jak v explikaci nastínil Filip – neboť český národ vytrval v pravdě a lásce (ač trpěl a byl mnohokrát v historii poroben), nakonec se dočkal svobody a svého státu. Ve filmu je zobrazeno také Václavovo moderní slovy „prozápadni“ jednání, když uzavře mír s králem Jindřichem. V dialogu Václava s jeho matkou Drahomírou se snaží Drahomíra svého syna, navzdory radosti lidu, že je konečně mír, přesvědčit, aby podle ní potupnou smlouvu, která národ uvrhla do otroctví, zrušil. Václav jí ale vysvětluje, že jde o smlouvu věrnosti a přátelství, kterou si žádá blaho národa, neboť jinak by česká země trpěla pod nájezdy nepřátel. Posuďme sami:

Václav: „(...) – a budoucí věk dokáže, jestli jsem pravou cestu vyvolil, abych světlo pravdy rozšířil.”

---

<sup>86</sup> Scénář. In: Svatý Václav, VS2-1998-218, SAaF, Česká televize, s. 3–4.

<sup>87</sup> *Václav: Proč vítáš právě nyní meč? Boleslav: Kníže by raději četl evangelium. Václav: Ano bratře, raději bych slyšel slovo páne zníti, nežli mečů řinčení, a to k blahu národa. Kníže Václav* [film]. Režie František Filip. Česko: Česká televize, 1995, 00:14:59-00:15:15.

<sup>88</sup> Tamtéž, 00:23:51-00:24:58.

Drahomíra: „To ses ale nemusel utíkat na západ, mohl ses obrátit k východu, odkud první paprsek do Čech zavítal – a to světla slovanského!”<sup>89</sup>

Drahomíra a její podporovatelé tak svými názory na Václava a jeho počínání připomínají socialistickou interpretaci světce – kolaboranta s Východofranskou říší. Václav již ale vystupuje jako panovník nové doby a přesvědčuje matku, aby zanechala staré zášti a podívala se na jeho počínání pohledem toho, co si žádá národ, a to je mír: „S pomocí Hospodinovou jsem dospěl k tomu, co jsem si v bázni boží předsevzal. Po celé širé naší vlasti se rozprostírá pokoj a požehnání a po všech chrámech se velebí slovo páně, které zapustilo do srdce národa tak hluboké kořeny, které už nikdo nevyrvé. Směle očekávám soud, který nade mnou vysloví potomstvo.”<sup>90</sup>

Václavův příběh končí slovy kněze a Václavova učitele Chrastěje, kterými předznamenal význam Václavova druhého života: „(...), on stojí po pravici Hospodina a jeho jméno žije hluboko v srdci křesťanského národa a bude žít na věky.”<sup>91</sup> Podle scénáře se měly v závěrečných titulcích objevit záběry, které připomenou, jak Václav žije v paměti národa i po tisíci letech.<sup>92</sup> Nakonec se realizovala jen scéna, která režiséra Filipa přivedla k myšlence natočit film s václavskou tematikou. Na závěr se tak ve filmu objevují záběry z chrámu sv. Víta, kde shromážděný dav s českými vlajkami zpívá svatováclavský chorál. Ve scénáři je k těmto záběrům dopsáno: „Tehdy to byly ještě vlajky československé, ale s dnešním odstupem je už budeme chápat jako vlajky českého státu, který se začal formovat právě tehdy před tisíci roky...”<sup>93</sup>

---

<sup>89</sup> *Kníže Václav* [film]. Režie František Filip. Česko: Česká televize, 1995, 1:19:56-1:22:56.

<sup>90</sup> Václavova promluva směrem k Drahomíře večer před jeho smrtí. Tamtéž, 1:40:24-1:41:02.

<sup>91</sup> Tamtéž, 1:47:43-1:48:02.

<sup>92</sup> Jezdecká socha Václava na Václavském náměstí shlíží na davy shromážděného národa; záběry z roku 1989; záběry z návštěvy prezidenta Bushe; davy lidí v roce 1918; Heydrichův pohřeb míjí sochu Václavovu; okupační tanky v roce 1968 pod Václavovou sochou; prezident Hácha uctívá na hradě Václavovy ostatky; prezident Gottwald se sklání před Václavovou lebkou; prezident Havel vzdává čest hrobu a vystavené lebce Václavově; přeplněný velechrám zpívá chorál. Scénář. In: Sv. Václav, VS2-1998-218, SAAf, Česká televize, s.113-114.

<sup>93</sup> Tamtéž, s.114.

## Sv. Václav, 1929

Starší film o knížeti Václavovi byl v nové porevoluční době skoro zapomenut. V roce 2010 se k němu a jeho podobě knížete Václava státní reprezentace opět oficiálně přihlásila, a to prostřednictvím obnovené premiéry, na které se podílely Úřad vlády České republiky, ČT, ČRo a Národní filmový archiv.<sup>94</sup> Proto je důležitým také pro moji analýzu a vnímání obrazu Václava po roce 1989. Jednalo se o černobílý, němý film od režiséra Jana Stanislava Kolára, který byl natočen ku příležitosti oslav svatováclavského milénia v roce 1929. Jednalo se o nejdražší film své doby. Přes velkou kritiku společnosti, že se jedná o klerikální dílo, které jde na ruku katolictví, se tvůrci ve skutečnosti snažili přenést na plátno Masarykovu interpretaci sv. Václava – dokonce samotný scénář byl prvním prezidentovi Československé republiky věnován.<sup>95</sup>

Pro Masaryka byl sv. Václav významným panovníkem, jehož hluboká tradice ovlivňovala český stát a jeho představitele po tisíc let. Během mileniálních oslav chtěl hlavně, aby byla zdůrazněna existence státu již na přelomu 9. a 10. století. Do revue *Život* se Masaryk ke sv. Václavovi vyjádřil takto: „Sv. Václav je mně osobností sympatickou. Podporoval křesťanství a církve, a to v jeho době bylo dílo záslužné, dílo kulturní a pokrokové. Mně je dále sympatické, že byl *západníkem*. I jako politika si ho vážím pro jeho obezřetnost.“<sup>96</sup> Masaryk ve Václavově politice viděl snahu usmířit se s německým sousedem a navázat s ním přátelské zahraniční vztahy. Václav se v jeho očích stal příkladným humanistickým panovníkem – symbolem hodným demokratického státu.<sup>97</sup> Do úvodu svatováclavského sborníku tak napsal: „I my musíme pokračovat v duchu doby

---

<sup>94</sup> VELEK, Viktor. *Svatý Václav: první československý historický velkofilm*. Praha: Úřad vlády České republiky, 2010. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/tema/Svaty-Vaclav.pdf>

<sup>95</sup> KOPAL, Petr. Protektorát a propaganda. Několik střípků o úloze filmu v době nacistické okupace. In: Petr Kopal a kol. *Film a dějiny 7: Propaganda*. Praha: Casablanca, ÚSTR, 2018, s. 184.

<sup>96</sup> MASARYK, Tomáš Garrigue, FEJLEK, Vojtěch, ed. *Cesta demokracie*. Praha: Ústav Tomáše Garrigua Masaryka, 1997, s. 41.

<sup>97</sup> Masarykova interpretace Václavovi povahy rezonuje s jeho viděním demokracie: „Demokracie není pouze formou státní, nýbrž také metodou všeho veřejného a soukromého života, je názorem na život; podstata demokracie je shoda lidí, jejich mírné obcování, láska a lidskost. (...) Stát není jen mechanismem, politika není jen dovednou správní a diplomatickou technikou, stát je spolčením občanů na rozumových a mravních základech. (...) Stát má hlubší smysl, než se to navenek jeví, v té směsici jednotlivých politických akcí a akcíček. Stát má smysl duchovní, smysl mravní.“ Tamtéž, s. 39.

správným směrem. Život a smrt sv. Václava nás učí, že zdravý život národa spočívá na vzdělanosti a mravnosti, na mravnosti posvěcené pravou zbožností.“<sup>98</sup>

Film se neseťkal s dobrým ohlasem u publika z několika důvodů. Prvním a velmi zásadním důvodem byla jeho zpožděná premiéra, která se uskutečnila až po všech mileniálních oslavách v roce 1930, a tak nedosáhl takového ohlasu, jaký tvůrci od tohoto prvního velkofilmu čekali. Lidé byli svatováclavskou tematikou již přehlčeni.<sup>99</sup> Navíc i přes soudobý nástup zvukového filmu se tvůrci rozhodli film natočit jako němý, což ještě více zvýšilo jeho neatraktivitu. Dalším důvodem byla obecná nepřitažlivost svatováclavského tématu, se kterou se museli sami tvůrci potýkat již při počátečních přípravách – malá angažovanost společnosti při shánění financí na tvorbu filmu, interpretace příběhu a vyrovnání se tématy, na kterých příběh stojí: česko-německé vztahy, vztah k říši, církevní tematika. Tato témata ve společnosti stále negativně rezonovala a ovlivňovala společenské i politické klima první republiky. Proto se i přes bouřlivé a státem podporované oslavy sv. Václav ve společnosti netěšil takové oblibě jako například Jan Hus či Jan Žižka, jejichž filmové biografie se za první republiky paradoxně realizovat nepodařilo. Vlastenecké cítění procházelo sekularizací, a tak světec neměl v národním panteonu místo. Masarykova tendence – inspirovat národ postavou sv. Václava a smířit ho tak s německým živlem ve státě – převládla nad atraktivností tématu a na publikum tak film mohl působit jako politicky motivované a účelové dílo.

Jak již bylo zmíněno na začátku podkapitoly, vypadalo to, že se tento film stane jen jednou z událostí v dějinách české kinematografie. Avšak v nové demokratické republice se k němu a k této prvorepublikové – masarykovské – podobě sv. Václava stát přihlásil, a to v roce 2010 v rámci oslav Dne české státnosti. Za přítomnosti premiéra Petra Nečase, členů vlády a kardinála Dominika Duky byl v Rudolfinu Kolářův film znovu uveden za synchronního hudebního doprovodu Symfonického orchestru českého rozhlasu, který k němu hrál původní hudbu od Oskara Nedbala a Jaroslava Křičky.

---

<sup>98</sup> President Masaryk o významu sv. Václava. In: SLAVÍK, Jan, PEKAŘ, Josef a kol. *Svatováclavský sborník: na památku 1000. výročí smrti knížete Václava svatého, díl 1.: Kníže Václav Sv. a jeho doba*. Praha: Státní tiskárna, 1934, s. nečíslováno.

<sup>99</sup> KOPAL, Petr. Protektorát a propaganda. Několik střípků o úloze filmu v době nacistické okupace. In: Petr Kopal a kol. *Film a dějiny 7: Propaganda*. Praha: Casablanca, ÚSTR, 2018, s. 184–185.

Partitura původní hudby byla objevena v roce 2009 a právě na podnět Českého rozhlasu byl zahájen projekt její rekonstrukce a připojení k filmu.<sup>100</sup>

Proslovu k publiku se po úvodním slovu moderátora večera Marka Ebena, který připomenul pozadí přijetí svátku Dne české státnosti a potřeby obyvatel se v těžkých chvílích srovnat na Václavském náměstí, ujal premiér Petr Nečas, jeho proslov, jímž na akci skrze svou funkci reprezentoval státní postoj k tomuto světcovi, byl již analyzován v první kapitole. Po premiérovi následoval proslov kardinála Dominika Duky. Ten Václava představil jako sv. panovníka, díky jehož politice se stát „stal součástí křesťanského společenství Evropy“, čímž souzní s předchozím Nečasovým projevem. O sv. Václavovi Duka mluví jako o moderním státníkovi a přisuzuje mu vlastnosti moderního demokratického panovníka – je zbožný, vzdělaný, spravedlivý, mírný s hlubokým sociálním cítěním, mírumilovný, ale ne zbabělý, diplomat, který dává přednost kompromisu proto, aby zabezpečil mír, ekonomický rozvoj a sociální řád.<sup>101</sup> Svůj proslov zakončuje tvrzením: „Domnívám se, že sv. Václav, jak ho popisují legendy (...), je zakladatelem tohoto ideálního českého státu, ve kterém se každý může cítit jako doma, každému je přiznána svoboda, ale i určitá míra solidarity a sociální jistoty. Sv. Václave nedej zahynout nám ni budoucím.“<sup>102</sup>

Z filmu, který měli následně diváci možnost shlédnout, vystupuje v kontextu proslovů premiéra i kardinála Václav jako křesťanský panovník směřující do Evropy. Chce sloužit jedině svému lidu a Bohu. Proto když je raněn v boji s vojsky Jindřicha I. Ptáčníka, usoudí, že boj proti přesile byl zbytečný a rozhodne se, že: „(...) je potřeba žít, ne padnout, žít pro lid a pro českou zemi.“<sup>103</sup> Pošle tak Jindřichovi poselství míru. Navíc milosrdně zachová život syna velitele Arnulfa, tím si říší nakloní. Mír je uzavřen na sněmu v *Kvedlinburce* (takto filmu), kde Václav od Jindřicha získává ostatek sv. Víta a slibuje Jindřichovi vybudovat chrám ve jménu tohoto světce.<sup>104</sup> Tímto počínáním tak

---

<sup>100</sup> BENEDIKTOVÁ, Jana. Svatý Václav na ČT: Němý film, o kterém se hodně mluvilo. *ČT24: Česká televize* [online]. 28.9.2010 [cit. 2023-07-11]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/kultura/1314373-svaty-vaclav-na-ct-nemy-film-o-kterem-se-hodne-mluvilo>

<sup>101</sup> *Den české státnosti* [iVysílání]. Režie: Adam Rezek. Česko: Česká televize, 2010. [cit. 2023-07-11]. 00:10:59–00:12:34. Dostupné online z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10267406279-den-ceske-statnosti/>

<sup>102</sup> Tamtéž, 00:16:49–00:17:18.

<sup>103</sup> Tamtéž, 01:12:34–01:13:24.

<sup>104</sup> Informace o sněmu v Quedlinburgu v roce 929 je historicky doložená, není však jisté, není však jisté, zda na něm byl přítomný kníže Václav. Tato interpretace se objevuje až v pozdních legendistických příbězích. TŘEŠTÍK, Dušan. *Počátky Přemyslovců: vstup Čechů do dějin (530-935)*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 1997. Česká historie, s. 399.

Václav uzavřel přátelství se západním evropským státem a definoval tak svou politiku, na kterou navazovali další generace panovníků včetně vlády, která seděla v sále Rudolfiny. Václav ve filmu definuje důležitost svého druhého života: „(...) snad prospějí svému národu více ubitý než živý.”<sup>105</sup> Samotný Boleslav nakonec započne posmrtný osud svého bratra slovy: „Jsi silnější bratře! Jsi věčný kníže! Odpusť!”<sup>106</sup> V závěru filmu se tak sv. Václav objevuje na nebesích v ikonické podobě panovníka s mečem a praporem na koni shlížejícího z nebes na českou zem.

Film se ani po této obnovené premiéře nestal nijak populárním, ale díky jeho znovuuvedení pod záštitou vlády České republiky, je unikátní ukázkou oficiálního státního postoje k tomuto světcovi. Premiér Nečas i kardinál Duka představili Václava v duchu vlastní demokratické doby, stejně jako to udělal za první republiky Masaryk. Stát si tak Václava, jeho politiku a význam po smrti, opět interpretoval jako vzor hodný následování.

### 2.1.2. Pořady pro mládež a dospělé – Dokumentární tvorba

Dokumentární tvorba o sv. Václavovi v devadesátých letech odráží zájem o sv. Václava, který je velmi omezený. Ač bylo na toto téma natočeno několik pořadů, většina se zabývala pouze historickými reáliemi odkazujícími na sv. Václava – korunovační klenoty<sup>107</sup> a svatovítský poklad,<sup>108</sup> Myslbekova socha na Václavském náměstí,<sup>109</sup> Palladium<sup>110</sup> či svatováclavské milénium v roce 1929.<sup>111</sup> Jen jediný pořad – dokument *Signum* – se zaměřoval specificky na Václava a jeho první a druhý život. Vyšel v roce 1994 a byl odvysílán na rozdíl od zbývajících výše zmíněných dokumentů<sup>112</sup> 28. září

<sup>105</sup> *Den české státnosti* [iVysílání]. Režie: Adam Rezek. Česko: Česká televize, 2010. [cit. 2023-07-24]. 01:50:12–01:50:33. Dostupné online z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10267406279-den-ceske-statnosti/>

<sup>106</sup> *Den české státnosti* [iVysílání]. Režie: Adam Rezek. Česko: Česká televize, 2010. [cit. 2023-07-24]. 02:02:07–02:02:39. Dostupné online z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10267406279-den-ceske-statnosti/>

<sup>107</sup> *Klenoty nejvzácnější* [archiv ČT]. Režie: Jan Boněk. Česko: Česká televize, 1993.

<sup>108</sup> *Svatovítský poklad a korunovační klenoty království českého* [archiv ČT]. Režie: Svatopluk Studený. Česko: Česká televize, 1997.

<sup>109</sup> *Lapidárium: Příběh bronzového patrona* [archiv ČT]. Režie: Angelika Hanauerová. Česko: Česká televize, 1995.

<sup>110</sup> *Lapidárium: Příběh paládia* [archiv ČT]. Režie: Miroslav Kučera. Česko: Česká televize, 1995.

<sup>111</sup> *Hledání ztraceného času – Milénium* [archiv ČT]. Režie: Pavel Vantuch. Česko: Česká televize, 1999.

<sup>112</sup> *Signum* [archiv ČT]. Režie: Alena Derzsiová. Česko: Česká televize, 1994. Premiéra pořadu *Signum* se v České televizi uskutečnila již v neděli 25.9. Vzhledem k tomu, že 28. září nebylo až do roku 2000 volným dnem, uskutečňovaly se všechny připomínky sv. Václava a bohoslužby v jeho jméně nejbližší neděli k tomuto svátku. Václav tak hrál větší roli v křesťanské rovině, než v té státní a čistě veřejné.



v souvislosti s vyvrcholením roku zaměřeného na sv. Václava v rámci probíhající pastorační iniciativy Desetiletí duchovního rozvoje.<sup>113</sup> Dokument se věnuje sv. Václavovi jako panovníkovi a zároveň jeho druhému životu a vývoji svatováclavského kultu. Hlavní slovo má v pořadu antropolog Emanuel Vlček, který se v 70. letech zabýval zkoumáním Václavovy lebky. Václava popisuje jako člověka, který předběhl svou dobu – humanistu, jenž měl ve velké úctě lidský život. Jeho osoba a kult je tak spojen s nadějí. Do pořadu jsou v této souvislosti zařazeny záběry z Václavského náměstí, zachycující důležité momenty českých dějin 20. století, které se uskutečnily právě pod sochou tohoto světce.<sup>114</sup> Zároveň ale Vlček chápal Václava také jako muže, panovníka, který trestal prohřešky proti státu a jeho zákonům a nebál se táhnout do boje, což dokazují vyhojená poranění na jeho lebce a z historických pramenů dochovaný příběh o boji s Radslavem Zlickým. Z dokumentu Václav vychází jako ochránce a patron české země v dobrých, ale hlavně ve zlých dobách. Na závěr je tak tento dojem umocněn chorálem Sv. Václave a českou hymnou, která zní při pohledu na záběry české krajiny.

Dokumentární tvorba reagovala přirozeně na situaci v době po oficiálním přijetí svátku Dne české státnosti a sv. Václav tak začal být ve větším centru zájmu České televize, přestože některé z prvních dokumentů nebyly opět vysílány během svátečního dne, ale v jiných dnech během celého roku. První větší množství dokumentů odvysílala Česká televize v roce 2004 a následně v roce 2007. Od tohoto roku jsou pak pravidelně vytvářeny a vysílány pořady cíleně ku příležitosti Dne české státnosti. Vzhledem k množství pořadů jsem si pro tento text vybrala pouze dokumenty, které se přímo týkají sv. Václava a na televizních obrazovkách se objevily v reprízované formě v dalších letech opět během státního svátku.

První dokument, který byl vytvořen v roce 2000 byl pořad s názvem *Na den svatého Václava*.<sup>115</sup> Pohled na českého knížete zde byl ovlivněn jednáním v Poslanecké

---

<sup>113</sup> Mezi léty 1987–1997 probíhala pastorační iniciativa Desetiletí duchovního rozvoje. Každý rok byl věnován připomínce určitého svatého. Rok 1994 patřil sv. Václavovi. O tomto tématu informoval Aleš Opatrný ve své krátké brožuře. OPATRŇÝ, Aleš. *Desetiletí duchovní obnovy: 1988-1997*. Ilustroval Ludmila JANDOVÁ. Svitavy: Trinitas, 1992. a zhodnocení celého desetiletí je součástí časopisu *Souvislosti* HALÍK, Tomáš, Petr PIŤHA, Miloslav VLK a kol. Příloha: Desetiletí duchovní obnovy. *Souvislosti: revue pro křesťanskou kulturu*. Praha: Zvon, 1997, 8(1), 257-285.

<sup>114</sup> Záběry z Václavského náměstí zachycují události z let: 1918, 1939-45, 1953, 1968-69, 1989 a počátku 90. let, kdy prezident Václav Havel pokládal věnec k soše sv. Václava. *Signum* [archiv ČT]. Režie: Alena Derzsiová. Česko: Česká televize, 1994.

<sup>115</sup> *Na den svatého Václava* [archiv ČT]. Režie: Pavel Taussig a Václav Sklenář. Česko: Česká televize, 2000.

sněmovně během přijímání svátku. Tvůrci se snažili vykreslit Václavovu osobnost a následné zacházení se svatováclavským kultem tak, aby byl světec zbaven obrazu kolaboranta, který mu byl přiřknut v době Protektorátu. Je zde popsán sněm v Quedlinburgu, kde se měl Václav dohodl s Jindřichem Ptáčníkem na placení tributu. Soudobé prameny se ale o takovém sněmu v souvislosti s knížetem Václavem nezmiňují. Quedlinburg je však jmenován jako místo dohody Jindřicha I. Ptáčníka a českého knížete ve filmu *Svatý Václav*, jak již bylo výše zmíněno. Vzhledem k četným ilustračním ukázkám právě z tohoto snímku, které doprovázejí dokument ČT, se dá předpokládat, že jeho autoři vycházeli v tomto bodě právě z něj. V kontrastu k Václavovu rozhodnutí je zmíněn pro srovnání jeho strýc Spytihněv, který před 25 lety uzavřel podobnou dohodu s Jindřichovým předchůdcem Arnulfem. Na pravou míru se také uvádí pověstná velikost tributu, tedy 120 volů a 500 hřiven stříbra, která je situována do doby Karla Velikého, kdy údajně podle Kosmy platili tuto výši tributu Čechové císaři. Tribut se tak v tomto kontextu stává běžnou součástí zahraničně politických vztahů se západním sousedem, ze kterého následná nacistická protektorátní správa udělala důkaz exemplárně provedeného podvolení se německé říši. Udělování svatováclavských vyznamenání bylo vrcholem této účelné propagandy. Václavova smrt je v tomto dokumentu datována do roku 929. Tento rok se objevoval až do roku 2002 také v televizním zpravodajství s odkazem na Josefa Pekaře, jak ještě uvidíme v následující kapitole.

V následujících letech byly buď reprízovány již natčené pořady anebo vyšlo pár nových, které se nezabývaly čistě tematikou sv. Václava,<sup>116</sup> případně šlo o *Sváteční slovo*<sup>117</sup> či přímé přenosy mší.<sup>118</sup> Nový a krátký dokument zaměřený opět na osobu Václava vyšel až v roce 2006 s titulem *Odkaz sv. Václava*. V pořadu mluví teologové i historici. Jedním z nich je literární historik Martin C. Putna, který dává částečně za pravdu výkladu vykreslujícímu Václava, jako panovníka, jenž chápal český stát jako součást rodiny evropských národů. Stojí tak v opozici ke svému bratrovi Boleslavovi, který byl zastáncem spíše politiky izolacionismu. Je zdůrazněna světcova role za první republiky, jsou připomenuty oslavy milénia a také Masarykova výzva k prvorepublikovým politikům, aby následovali vzoru sv. Václava a chovali se pod toho. Závěrečné slovo měl

---

<sup>116</sup> *Deset století architektury: Svatováclavská kaple* [archiv ČT]. Režie: Jan Boněk. Česko: Česká televize, 2000.; *Deset století architektury: Dostavba katedrály sv. Víta* [archiv ČT], Režie: Jiří Svoboda. Česko: Česká televize, 2000.

<sup>117</sup> *Sváteční slovo Jana Hanáka* [archiv ČT]. Česko: Česká televize, 2004.

<sup>118</sup> *Bohoslužba* [archiv ČT]. Česko: Česká televize; 2002 ; *Svatováclavská bohoslužba* [archiv ČT]. Česko: Česká televize, 2003.

kněz Vladimír Málek, který osobnost Václava shrnul těmito slovy: „Sv. Václav nad námi drží ochranou ruku i dnes, a tak se od něho učme vládě, která je službou bližnímu. Václav byl panovník statečný a odvážný, který neopustil své zásady ani ve chvíli, kdy se proti němu spikli jeho nejbližší. Jeho vláda je pak chápána jako služba bližnímu.”<sup>119</sup> Části tohoto dokumentu jsou dostupné na stránkách ČT Edu jako edukativní pomůcka pro učitele a jejich žáky na prvním i druhém stupni základní školy.<sup>120</sup>

V následujícím roce byl natočen další, do budoucna značně reprízovaný skoro hodinový dokument *Dvojí život knížete Václava*, který Václavův život popisuje zevrubně z pohledu jeho pozemského i symbolického života. Díky své historické propracovanosti a snaze o objektivní podání vývoje Václavova prvního i druhého života je stejně jako dokument z roku 2006 k dispozici na stránkách ČT Edu.<sup>121</sup> Václav, jeho život i lidé v něm jsou zde zobrazeni s velkým důrazem na dobu, ve které žili. Zahraniční politika knížete a placení tributu je tak vysvětleno jako zcela běžné, pragmatické rozhodnutí panovníků napříč všemi evropskými státy: „(...) kritika je tedy vedena spíše neznalostí dějinných poměrů.“<sup>122</sup> Jeho druhý život je následně popsán v rámci vývoje, přes budování jeho kultu za doby Karla IV. až k protektorátu a následné době po roce 1948, kdy, jak už bylo řečeno výše, byl Václav chápán jako kolaborant. Ve Václavově osobě je zdůrazněna jeho důležitost pro český stát a státnost. Dokument připomíná světcovo symbolické zpodobnění na Václavském náměstí, kde se odehrálo mnoho důležitých událostí 20. století – pod dohledem patrona českých zemí. Václav z dokumentu vychází jako velmi obratný politik, který chápal situaci vznikajícího státu a snažil se ho zařadit mezi státy schopné obstát na evropském poli. Ale také jako panovník, kterého, vzhledem k neexistenci dostatečných dobových historických pramenů, známe hlavně z legend a kterého prosí o pomoc katolíci i nekatolíci. Tento pořad je jediný z řady starších

---

<sup>119</sup> *Odkaz svatého Václava* [iVysílání]. Režie: Angelika Hanauerová. Česko: Česká televize, 2006. [cit. 2023-07-24]. 00:11:16 – 00:11:35. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10116770979-odkaz-svateho-vaclava/>

<sup>120</sup> Odkaz sv. Václava. ČT Edu [online]. [cit. 2023-07-24]. Dostupné z: <https://edu.ceskatelevize.cz/porad/odkaz-svateho-vaclava>

<sup>121</sup> *Dvojí život knížete Václava*. ČT Edu [online]. [cit. 2023-07-24]. Dostupné z: <https://edu.ceskatelevize.cz/porad/dvoji-zivot-knizete-vaclava>

<sup>122</sup> *Dvojí život knížete Václava* [iVysílání]. Režie: Vít Hájek. Česko: Česká televize, 2007. [cit. 2023-07-24]. 00:19:30–00:19:43. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10116641912-dvoji-zivot-knizete-vaclava/> „Stejně poplatky platila i mocná Byzantská říše různým nomádským kmenům, aby se ubránila útokům, které šly na jejich území, i Jindřich platil Maďarům, aby se uchránil před útoky a ožebračováním své země.“ *Dvojí život knížete Václava* [iVysílání]. Režie: Vít Hájek. Česko: Česká televize, 2007. [cit. 2023-07-24]. 00:19:45–00:20:05. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10116641912-dvoji-zivot-knizete-vaclava/>

dokumentů o sv. Václavovi, který se téměř každoročně vysílal v reprízách a díky velmi dobrému zpracování přetrval až do dnešní doby – jeho poslední repríza se uskutečnila 28. září 2022.

V roce 2010 a 2014 se tohoto tématu chopil také pořad *Historie.cs*, který dává prostor odborným historickým debatám, a tak pomáhá popularizovat nejnovější historické poznání. V rámci pořadu byly vytvořeny hned dvě odborné historické debaty na svatováclavské téma. V roce 2010 vyšel díl s názvem *Sv. Václav v nesvaté době*, kam byli pozváni historici Vít Vlnas a Jaroslav Šebek a muzikolog Viktor Velek, kteří mluvili o pohledu na Václava ve 20. století.<sup>123</sup> Impulzem k natočení tohoto dílu byla již výše zmíněná obnovená premiéra filmu *Svatý Václav*. Debata se tak zásadně zaměřovala na období vzniku filmu, okolnosti milénia a význam sv. Václava ve značně sekularizovaném období první republiky. Debata příznačně začala otázkou smyslu tributu, zda šlo opravdu o „zbabělou prodejnost vůči Němcům“.<sup>124</sup> Historici tak potvrdili tvrzení, které zaznělo již v dokumentech předchozích let, a sice, že šlo o standardní zahraniční vztahy. Důležité bylo také připomenutí, že o Václavově osobě toho mnoho nevíme, a proto se stává plátnem, na který se promítají nejrůznější názory, aktuální historické povědomí, staré křivdy a frustrace českého národa.<sup>125</sup> Účelem filmu *Svatý Václav v době oslav milénia* se podle historiků stalo smíření – smíření církve se státem, smíření s německým živlem. Na závěr pořadu je poukázáno na fakt, že šířením křesťanství se Václav zasloužil o vstup do Evropy – do křesťanské Evropy – a že je potřeba si uvědomit, že Václava–světce a Václava–panovníka rozdělit nelze.<sup>126</sup> Následně byl v roce 2014 natočen díl s názvem *Nejznámější bratrovražda v Čechách*.<sup>127</sup> Tentokrát se v debatě potkali historici Petr Charvát, David Kalhous a Ivo Štefan, kteří mluvili o sv. Václavovi z jiného úhlu. Zajímaly je vztahy mezi Václavem a jeho bratrem Boleslavem, jež vedly k vraždě staršího z bratrů. Zároveň se všichni přítomní shodli, že se vražda stala milníkem v budování českého státu a jeho identity. Petr Charvát tak na závěr toto tvrzení shrne tezí, že „bez Boleslava by nebylo Václava“.<sup>128</sup> V obou dílech *Historie.cs* je Václav prezentován jako

---

<sup>123</sup> *Historie.cs – Sv. Václav v nesvaté době* [iVysílání]. Režie: Vítězslav Romanov. Česko: Česká televize, 2010. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10150778447-historie-cs/210452801400025/>

<sup>124</sup> Tamtéž, 00:02:20–00:02:37.

<sup>125</sup> Tamtéž, 00:03:31–00:04:39.

<sup>126</sup> Tamtéž, 00:11:07–00:12:05; 00:48:39–00:48:50.

<sup>127</sup> *Historie.cs – Nejznámější bratrovražda v Čechách* [iVysílání]. Režie: Václav Křístek. Česko: Česká televize, 2010. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10150778447-historie-cs/214452801400033/>

<sup>128</sup> Tamtéž, 00:43:27–00:43:37.

panovník, o kterém víme jen málo, a to hlavně z legend, které jsou z podstaty tendenčním pramenem pro svoji účelovost. Debatující zdůraznili, že Václav je opředen mnoha klišé, které by se daly shrnout jako náboženské šílenství, ale v realitě se takto panovník chovat nemohl, neboť by byl sám proti sobě – bourání šibenic, pouštění vězňů atd. – neboť by tím podkopával vlastní autoritu vladaře.<sup>129</sup> Zajímavé je, že ale právě tato klišé se v pořadech ČT objevují a Václav je jimi charakterizován jako dobrý panovník, kterému jde o jeho lid. Tato skutečnost má nepochybně za následek přetrvávání legendistických příběhů v historickém povědomí obyvatel ČR i přes snahu odborníků více zdůraznit rozdíl mezi reálnou osobou Václava a jeho obrazem v legendách.

V roce 2014, kdy se již jedenácté konala Národní svatováclavské poutě do Staré Boleslavi byl na toto téma natočen jeden díl z cyklu *Naše tradice* s podtitulem *Svatováclavská pout'*.<sup>130</sup> Smyslem celého cyklu je zmapovat hlavní svátky, které se v České republice dodnes dodržují a vysvětlit jejich kořeny a tradici.<sup>131</sup> Samotným svatováclavským poutím již byla věnována část v podkapitole o oficiálních prosloveh státních představitelů. Ráda bych zde ale podtrhla kontinuitu v popisu sv. Václava, u kterého se i v tomto dokumentu opět zdůrazňuje, že přijetí a placení tributu bylo běžnou praxí evropských panovníků a nešlo o zbabělost a podrobení se silné západní Evropě. Tento názor se podle Miroslava Táborského, který pořadem provází, údajně stále objevuje. Zároveň také zdůrazňuje, že ničím neobvyklým nebyly ani vraždy, tedy ani ta Václavova, díky které jsme ale získali patrona, který Čechy stmeluje a dává jim naději.<sup>132</sup>

Nejnovější dokumentární tvorba týkající se doby nejstarších českých dějin se již sv. Václavem zevrubně nezabývá. V roce 2018 vyšel poslední, skoro hodinový, dokument s názvem *Sv. Václav a ochrana země české*, který popisuje kořeny duchovní

---

<sup>129</sup> *Historie.cs – Nejznámější bratrovražda v Čechách* [iVysílání]. Režie: Václav Křístek. Česko: Česká televize, 2010. [cit. 2023-07-26]. 00:02:57–00:03:41; 00:05:42–00:06:07. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10150778447-historie-cs/214452801400033/>

<sup>130</sup> *Naše tradice – Svatováclavská pout'* [iVysílání]. Režie: Roman Vašíček. Česko: Česká televize, 2014. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10519120758-nase-tradice/212562260400022/>

<sup>131</sup> Cyklus byl připravován ve spolupráci s etnografy a pracovníky muzeí a skanzenů z celé České republiky, specializujících se na konkrétní mapované tradice. *Naše tradice. ČT iVysílání* [online]. [cit. 2023-07-25]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10519120758-nase-tradice/7489-o-projektu/>

<sup>132</sup> *Naše tradice – Svatováclavská pout'* [iVysílání]. Režie: Roman Vašíček. Česko: Česká televize, 2014. [cit. 2023-07-25] 00:08:40–00:09:08; 00:09:20–00:09:55; 00:25:07– 00:25:14. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10519120758-nase-tradice/212562260400022/>

ochrany českých zemí, začínající právě v době 9. a 10. století.<sup>133</sup> Hlavní linku v dokumentu vytváří Palladium země České, ale Václav, jako jeden z jeho údajných majitelů, vystupuje v pořadu také. Je představen jako velmi duchovně založený člověk, vzdělaný šířitel křesťanství, ale zároveň, opět s odkazem na Vlčkovy výzkumy, také fyzicky velmi zdatný panovník.<sup>134</sup> Václavova zahraniční politika je charakterizována diametrální odlišností od dosavadní politiky matky Drahomíry a jejích stoupenců. Na rozdíl od dokumentů, které Václavovy kroky směrem k budování přátelských vztahů s říší chápou jako strategický diplomatický tah zatím malého a slabého vznikajícího státu. Jsou ve výše zmíněném dokumentu tyto vztahy popsány jako Václavova účelová snaha podřídit Čechy univerzální autoritě. V této interpretaci tak kníže Václav propojil základní ideu české státnosti s ideou křesťanského univerzalizmu, který „musí být záštitou proti ohrožení české suverenity“.<sup>135</sup> Autoři dokumentu se tak pravděpodobně snaží o vytvoření představy, že členství České republiky v Evropské unii a dalších společenstvích, které zastřešují státy, mělo kořeny již ve způsobu vlády knížete Václava.

### 2.1.3. Pořady pro mládež a dospělé – Události ČT

V hlavních večerních Událostech ČT je s každoroční pravidelností dobře pozorovatelný vývoj přístupu ke sv. Václavovi ve veřejném prostoru. Můžeme ho rozdělit do několika etap, které pozoruhodně souvisí s proměnami politické situace a témat, která se řešila a zasahovala všechny občany České republiky. Prvním obdobím je doba těsně po revoluci ohraničená léty 1990 až 1993. Velkým tématem byla organizace státu v novém politickém uspořádání, hledání národní a státní identity a také snaha nastavit československé vztahy. Zatímco v roce 1990 se řeší hlavně ekonomika státu a na závěr reportéři popřejí k svátku tehdejšímu ministru financí Václavu Klausovi, v roce 1991 je odvysílána reportáž o aktuálně probíhajících státem zaštitěných oslavách 128 let „národního rodáka“, otce slovenského národa, Andreje Hlinky v Rožumberoku.<sup>136</sup> Oslavy

---

<sup>133</sup> *Svatý Václav a ochrana země české* [iVysílání]. Režie: Otakáro Maria Schmidt, Jana Kristina Studničková. Česko: Česká televize, 2018. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/11282993958-svaty-vaclav-a-ochrana-zeme-ceske/>

<sup>134</sup> *Svatý Václav a ochrana země české* [iVysílání]. Režie: Otakáro Maria Schmidt, Jana Kristina Studničková. Česko: Česká televize, 2018. [cit. 2023-07-25]. 00:25:52–00:26:36 Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/11282993958-svaty-vaclav-a-ochrana-zeme-ceske/>

<sup>135</sup> Tamtéž, 00:27:30–00:27:58; 00:28:04–00:28:34

<sup>136</sup> *Události a komentáře* [archiv ČT]. ČTV, 28. září 1990, 19.30.; *Deník ČTV* [archiv ČT]. ČTV, 28. září 1991, 19.30.

se konaly v době, kdy na konferenci v Bratislavě jednalo Hnutí za demokratické Slovensko o řešení krize československých vztahů a padl návrh na emancipaci Slovenska. Mezi zprávou o Hlinkových oslavách a konferenci byla odvysílána reportáž ze svatováclavské pouti na Budeč, pro kterou se rozhodl kladenský okresní úřad s odůvodněním, aby se lidé sešli, vážili si jeden druhého, vyslechli názory jiných a diskutovali o nich. Arcibiskup Miroslav Vlk při svém proslovu k připomněl, že: „(...) kníže Václav sem přišel jako chlapec, aby se tu naučil latině a naslouchat žalmům a tím se tak stal mostem mezi východní a západní kulturou.“<sup>137</sup> Mezi rysy Václavova jednání vyzdvihnul mír a jednotu a fakt, že dotváření českého státu díky němu probíhalo pokojnou cestou. Během této akce se měli možnost zúčastnění ptát představitelů církve, zástupců české národní rady a kladenského okresu na aktuální politická a společenská témata. Václav tak v kontextu celých zpráv vyznívá jako vzor, kterým by se znesvářená politická reprezentace ČSFR měla řídit. V následujícím roce, tedy těsně před konečným rozpadem federace, o kterém bylo rozhodnuto na konci srpna, je o Václavovi opět zmínka v kontextu svatováclavských poutí.<sup>138</sup> Když pak v roce 1993 došlo k rozdělení států, byl 28. září pod záštitou ministerstva kultury uspořádán svatováclavský koncert v bazilice sv. Jiří na Pražském hradě, kde byl přítomen i prezident České republiky Václav Havel.<sup>139</sup>

Dalším obdobím jsou léta mezi rokem 1994 a 2000. Po vzniku České republiky a základní konsolidaci celého státu začaly být aktuální témata navrácení majetků vysídlenému německému obyvatelstvu po druhé světové válce a jak by se měl stát k této části svých dějin postavit. Dne 28. září 1995 proběhlo v Poslanecké sněmovně jednání o česko-německém *landsmanšaftu*, které přenášela Česká televize živě. V tento den byl také otevřen Národní památník parašutistů v Resslově ulici, na jehož zbudování přispěl mimo jiné i německý stát.<sup>140</sup> V roce 1997 Události odvysílali reportáž o setkání mladých Čechů a Němců v Saském Auerbachu. Tato akce měla za cíl upozornit na rasismus s odkazem na druhou světovou válku a na nutnost tyto chyby neopakovat, a naopak se snažit o budování respektu a přátelství mezi národy.<sup>141</sup> Je jasné, že ve vymezeném období byla ve veřejném prostoru vidět snaha najít řešení poškozených česko-německých vztahů, které byly palčivým tématem celých českých dějin. Nejbližší a nejčastěji reflektovanou zkušeností byl nacismus a dění kolem 2. světové války. Období je zakončeno přijetím

---

<sup>137</sup> *Deník ČST – RZ Kladno: Mše a ostatky Václava* [archiv ČT]. ČTV, 28. září 1991, 19:30.

<sup>138</sup> *Večerník ČTV* [archiv ČT]. ČTV, 28. září 1992, 18:15.

<sup>139</sup> *Události* [archiv ČT]. ČT1, 28. září 1993, 19:30.

<sup>140</sup> *Události* [archiv ČT]. ČT1, 28. září 1995, 19:30.

<sup>141</sup> *Události* [archiv ČT]. ČT1, 28. září 1997, 19:15.

státního svátku Dne české státnosti. Je důležité připomenout a zdůraznit, že do interpretací obrazu o sv. Václavovi se v této době česko-německé vztahy promítají.

Dalším, třetím, sledovaným obdobím je doba vymezená přijetím svátku a obnovením staroboleslavských poutí, tedy roky 2000–2004. Svátek sv. Václava pojmenovaný neutrálně jako Den české státnosti si v této době hledal své místo ve společnosti. V reportážích České televize se tak mluví o Václavovi hlavně ve smyslu jeho očištění od nacistické propagandy, a naopak se připomínal jeho význam za první republiky v době mileniálních oslav v roce 1929.<sup>142</sup> Je to také období, kdy je jeho úmrtí datováno v Událostech do roku 929 s odvoláním na Jaroslava Pekaře.<sup>143</sup> V roce 2004 je pak Českou televizí odvysílána první tentokrát již Národní svatováclavská pouť do Staré Boleslavi. Diváci už neuslyší nic o nacistické propagandě a rok úmrtí knížete Václava je ustálen na roce 935.<sup>144</sup>

Čtvrté období je vymezeno dobou prvních Národních poutí a končí rokem 2009, tedy papežskou návštěvou České republiky a jeho celebrováním mše ve Staré Boleslavi. O Václavovi se v této době mluví v každých Událostech. Připomíná se jeho život a zásluhy o český stát. Vlastnosti, kterými je v současnosti popisován, jsou navíc deklarovány jako potřebná inspirace pro současné politiky a jejich státnické kroky. Na Den české státnosti v roce 2008 je uvedeno nové hudební provedení státní hymny.<sup>145</sup> Když se v roce 2009 papež zúčastnil staroboleslavské pouti, stala se Stará Boleslav mezinárodním poutním místem. Na svátek sv. Václava se zde sešlo přes deset tisíc poutníků z celé Evropy.<sup>146</sup> Následující období, které zasahuje až do dnešní doby, je tak v Událostech význačné právě Národní svatováclavskou poutí. Česká televize každý rok vysílá přímý přenos celé akce a v Událostech vždy věnuje jednu reportáž této události. Protože se poutě každoročně účastní přední politici a vysocí církevní hodnostáři, obsahují reportáže jejich vyjádření, která v sobě nezřídka spojují aktuální politickou situaci, vlastní politické názory a předpokládané ideály sv. Václava. „To je jedna z nejvýznamnějších tradic naší země a myslím si, že je také autentická, není uměla. Od dětství to každý

---

<sup>142</sup> *Události* [archiv ČT]. ČT1, 28. září 2000, 19:15.; *Události* [archiv ČT]. ČT1, 28. září 2001, 19:15.; *Události* [archiv ČT]. ČT1, 28. září 2002, 19:15.

<sup>143</sup> *Události* [archiv ČT]. ČT1, 28. září 2000, 19:15.; *Události* [archiv ČT]. ČT1, 28. září 2001, 19:15.

<sup>144</sup> *Události* [archiv ČT]. ČT1, 28. září 2004, 19:15.

<sup>145</sup> *Události* [iVysílání]. ČT1, 28. září 2008, 19:00. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1097181328-udalosti/208411000100928/>

<sup>146</sup> *Události* [iVysílání]. ČT1, 28. září 2009, 19:00. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1097181328-udalosti/209411000100928/>



vnímáme. Čili važme si jí,” řekl v době svého prezidentství v roce 2010 Václav Klaus.<sup>147</sup> Do konce svého funkčního období pak tento bývalý prezident využíval účast na Národních svatováclavských poutích k politickým agitacím v duchu svých pravicových, konzervativních a, paradoxně ke sv. Václavovi, protievropských názorů. V roce 2011 vyzýval církve, aby se více zapojila do společenského života, jako garant ochrany tradičních hodnot: „Pokrokaři všeho druhu vedou soustavný a stále nezakrytější útok na naše tradiční společenské hodnoty a ctnosti. Vlastenectví je vydáváno za šovinismus...”<sup>148</sup> Ve stejném roce připomínají kardinál Dominik Duka i tehdejší olomoucký arcibiskup Jan Graubner, že odkaz sv. Václava spočívá ve službě potřebným s odkazem na státem nařízená úsporná ekonomická opatření, ta „dopadají na celý národ a musím říct, že někdy na ty nejslabší nejvíc. Tak v tomto smyslu je to určité povzbuzení nejenom, ale také hledání hlubší lidské solidarity a soucítění.”<sup>149</sup> Kníže je tak aktualizován ve veřejném prostoru, stává se inspirací, ale také garantem názorové správnosti toho či onoho veřejného činitele. „Mně vždycky znovu připomíná: Chceme-li něco udělat pro tento stát, dnes si uvědomujeme, jaké je naše poslání,” řekl v roce 2014 do kamery tehdejší olomoucký arcibiskup Jan Graubner.<sup>150</sup>

#### 2.1.4. Pořady pro děti – ČT Děčko

Když byla v roce 2013 spuštěna nová televizní stanice Děčko, zaměřená výhradně na pořady pro děti, vytvořila Česká televize několik dětských pořadů, které seznamují děti se sv. Václavem v Den české státnosti. Do roku 2014 existoval jediný pořad, kde se o českém světcu mohli mladší diváci dozvědět, a to krátký díl z cyklu *Dějiny udatného českého národa*, který se jmenoval samozřejmě *Svatý Václav*.<sup>151</sup> Děti se díky němu mohly dozvědět, že Václav byl panovníkem, který byl vzdělaný, zbožný, konal samé

<sup>147</sup> *Události* [iVysílání]. ČT1, 28. září 2010, 19:00. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1097181328-udalosti/210411000100928/>

<sup>148</sup> *Události* [iVysílání]. ČT1, 28. září 2011, 19:00. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1097181328-udalosti/211411000100928/>

<sup>149</sup> Tamtéž

<sup>150</sup> *Události* [iVysílání]. ČT1, 28. září 2014, 19:00. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1097181328-udalosti/214411000100928/>

<sup>151</sup> *Dějiny udatného českého národa – Svátý Václav* [iVysílání]. Režie: Pavel Koutský. Česko: Česká televize, 2010. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10177109865-dejiny-udatneho-ceskeho-naroda/208552116230013/>

dobré skutky a chtěl ve své zemi *hlavně zachovat mír*.<sup>152</sup> Proti němu stál jeho bratr Boleslav, který nesouhlasil se zahraniční politikou svého bratra a chtěl vládnout po svém, tak nechal Václava zavraždit v roce 935. Václav se tak dostal do nebe a stal se světcem.

Stejně jako dospělí dostaly i děti se vznikem Děčka svoje *Zprávičky*. Ty pravidelně 28. září připomínají dětem příběh sv. Václava v rámci krátké ilustrované reportáže, kde se jeho příběh začíná výchovou babičkou Ludmilou, které jsou přisuzovány zásluhy za Václavovo vzdělání. Jsou zde také popsány vztahy Václavovy babičky s jeho matkou Drahomírou a vyhnání Drahomíry poté, co se Václav dozvěděl o její vině na smrti Ludmily, jejíž ostatky následně uložil na Pražském hradě. Po vládní stránce se tvůrci zaměřili opět jen na vztahy s Východofranskou říší, kvůli kterým si Václav údajně zneprátelil vlastního bratra. Ten ho dal následně zavraždit. Děti se zde na rozdíl od *Dějin udatného českého národa* dozvědí celé datum Václavovy smrti.

Z nejnovější produkce posledních čtyř let, vyšly na dětské televizní stanici k tématu sv. Václav tři pořady. V roce 2019 to byl díl z cyklu *Wifina – Den české státnosti*, který se zaměřoval hlavně na druhý Václavův život, budování jeho kultu až do přijetí svátku Dne české státnosti.<sup>153</sup> V roce 2021 pak vznikla krátká *Pověst o sv. Václavovi*<sup>154</sup> a v roce 2022 v rámci bláznivého pořadu *DějePic!* byl sv. Václav pozván do studia, kam přišel jako bojovník ve zbroji nápadně podobný Myslbekově soše, aby promluvil k dětem o své životě.<sup>155</sup> Malým divákům byla v rámci pořadu také představena rekonstrukce vraždy ve Staré Boleslavi natočená jako vyšetřování za přítomnosti štábu České televize. Všechny tyto pořady zobrazují Václava jako dobrého, vzdělaného a zbožného člověka, který byl i statečným bojovníkem, i když radši řešil spory v míru a diplomaticky. Proti této povaze pak stála kontrastní povaha jeho bratra, který byl žárlivý, zlý, prudký a při řešení problémů hned sahal po meči.

V rámci všech programů je vidět snaha vysvětlit důvod volného dne 28. září více zapamatovatelnou formou pro mladé diváky. Pořady jsou tak buď animované velmi barvitě a základní informace jsou v nich podány jednoduše bez nadbytečných detailů.

---

<sup>152</sup> Tamtéž, 00:00:36 – 00:01:13.

<sup>153</sup> *Wifina – Společnost: 28. září – Den české státnosti Václav* [ČTDěčko]. Česko: Česká televize, 2019. Dostupné z: <https://decko.ceskatelevize.cz/video/i646793>

<sup>154</sup> *Staré pověsti české pro děti – Pověst O svatém Václavovi* [ČTEdu]. Česko: Česká televize, 2021. Dostupné z: <https://edu.ceskatelevize.cz/video/9438-povest-o-sv.em-vaclavovi>

<sup>155</sup> *DějePic! Svátí mezi nesvatými* [iVysílání]. Česko: Česká televize, 2022. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/11690190484-dejepic/417234100101003/>

Vzpomínka, která tak zůstane divákovi, se dá shrnout do věty: Václav byl dobrý panovník, kterého zabil jeho bratr Boleslav 28. září roku 935 a od té doby je světce a patronem českého státu. Cílem pořadu *Wifina a DějePic!* je, aby si děti příběh zapamatovaly hlouběji, proto se tvůrci snažili udělat ho ještě zajímavější. V prvním případě tak pořadem provází samotné děti, které jeho příběh předávají ve své řeči, srozumitelné pro děti u obrazovek. V případě *DějePicu!* jde o podání dějin vtipnou, satirickou formou se sloganem: „Odhalíme to, co vás ve škole neučí a když učí, tak vás to nebaví a když baví, tak na to zase hodně rychle zapomenete.“<sup>156</sup> Televize se tak svatováclavské téma snaží dětem přiblížit zábavnou formou a ukázat, že dějepis není jen ten, co znají ze školy, ale že může být i zábavný a lehce zapamatovatelný. Skrze tuto formu „školy hrou“ se tak pořady snaží vštípit dětem život sv. Václava a s ním spojené hodnoty, kterými je světec interpretován v současné době.

## 2.2. Český rozhlas

Stejně jako je tomu u produkce ČT, tak i v ČRo je na svatováclavskou tematiku zacíleno hlavně v den 28. září, respektive v devadesátých letech vzhledem k neexistenci státního svátku je to nejčastěji nejbližší neděle k tomuto datu. Pokud jde o pravidelně vysílané zpravodajství, které se koncentruje hlavně na stanici ČRo1 – Radiožurnál, to kopíruje Události ČT. Vyrůstající zájem o sv. Václava tak přichází až s přijetím svátku Dne české státnosti a následně od roku 2004, kdy se do zpravodajství zařadí také informace o Národních svatováclavských poutích. Pravidelnou součástí zpravodajství jsou také po roce 2000 *Typy na akce* v době Státního svátku a nejbližšího víkendu. ČRo tak mimoděk upozorňuje na fakt, že Den české státnosti je pro obyvatele ČR hlavně dnem pracovního volna, což vědí i pořadatelé akcí konajících se na tento den. Program tak není čistě svatováclavský, ač některé lidové akce tohoto označení využívají.

Produkce ČRo kopíruje ČT také v dokumentární tvorbě. Přestože je téměř každoročně vysílán alespoň jeden pořad s tématem sv. Václava, tak se větší projekt objevuje jen v roce 1994 a pak až v roce 2000. V roce 1994 jde o díl z pořadu *Živá slova* s příznačným názvem *Svatý Václav*.<sup>157</sup> Světec je zde podán tradičně v duchu vyvracení narativu o jeho

---

<sup>156</sup> *DějePic! Svati mezi nesvatými* [iVysílání]. Česko: Česká televize, 2022. [cit. 2023-07-27] 00:03:26–00:03:34 Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/11690190484-dejepic/417234100101003/>

<sup>157</sup> *Živá slova: Svati Václav* [archiv ČRo]. Česko: ČRo, 1994.

slabosti a poddajnosti německé říši. Poplatky, které Václav platil Jindřichovi Ptáčnickovi, jsou označeny za zcela běžnou praxi v rámci zahraničních vztahů. Dále je u Václava zdůrazněna jeho podpora a šíření křesťanství, které jsou považovány za ukázkou panovnického talentu, neboť podporou vyspělé církevní organizace byly podepřeny základy vrátkého státu. Následně se pořad zaměřuje na svatováclavský kult až do doby první republiky a je zdůrazněna změna vnímání jeho osoby od světce, přes věčného panovníka až po patrona a ochránce.<sup>158</sup>

Pořad z roku 2000 s názvem *Budovatelé státu* se také zaměřil na svatováclavský kult, který je předkládán jako pro stát významnější než samotný život knížete Václava pro ono v názvu pořadu zmíněné budování.<sup>159</sup> Jako panovník, který dal základ státní organizaci, je označen Václavův bratr Boleslav. Netradičně, v den prvních oslav státního svátku, je připomenut také sv. Vojtěch z rodu Slavníkovců. Pro něj je den 28. září také důležitým datem – 28. září roku 995 byl jeho rod vyvražděn na Libici a on jako jediný přežil, neboť pobýval mimo české knížectví.

Vzhledem k nově ustavenému státnímu svátku byly vytvořeny další pořady se svatováclavskou tematikou. Ty odborné se bohužel v archivních sbírkách nedochovaly. Uvedu tak alespoň jejich názvy, které mohou vytvořit představu o tom, kam měla svatováclavská tradice směřovat po jejím opětovném státním zaštitění: *Svatý Václav – nenásilí jako program; Nový den na staré scéně (Úvaha politologa Jana Holzera o tom, jak se historické téma, postava sv. Václava promítá do naší současné politické scény.)*<sup>160</sup> V rámci svátku byla také vysílána rozhlasová hra, vytvořená v roce 1999, která opět souzní s produkcí ČT. Šlo o hru Josefa Kajetána Tyla, která byla již v roce 1995 zfilmována – *Krvavé křtiny aneb Drahomíra a její synové*.<sup>161</sup> V průběhu let se do programu dostaly ještě dvě rozhlasové hry, které byly obě vytvořené před revolucí v roce 1983 a jsou od stejného autora Jaroslava Vrchlického. Jde o divadelní hry *Bratři*<sup>162</sup> a *Drahomíra*.<sup>163</sup>

---

<sup>158</sup> *Živá slova: Svatý Václav* [archiv ČRo]. Česko: ČRo, 1994.

<sup>159</sup> *Budovatelé státu* [archiv ČRo]. Česko: ČRo, 2000.

<sup>160</sup> Názvy obou pořadů jsem našla při dohledávání digitálně zachovaných pořadů v archivu ČRo – jejich vysílání proběhlo dne 28. září 2000 na stanici Vltava.

<sup>161</sup> Obsazení: Drahomíra (Věra Galatíková), Ludmila (Vlasta Chramostová), Václav (Ivan Trojan), Boleslav (Petr Motloch) a další. *Krvavé křtiny aneb Drahomíra a její synové* [archiv ČRo]. Režie: Josef Melč. Česko: ČRo, 1999.

<sup>162</sup> *Bratři* [archiv ČRo]. Režie: Josef Melč. Československo: ČsRo, 1983.

<sup>163</sup> *Drahomíra* [archiv ČRo]. Režie: Josef Melč. Československo: ČsRo, 1983.

V následujících letech ČRo začalo na státní svátek pravidelně vytvářet navzájem stejně koncipované pořady postavené na rozhovorech s různými odborníky, především s historiky, na svatováclavská témata. Tento trend drží ČRo až do současnosti. Obraz o sv. Václavovi je v těchto pořadech velmi podobný a jediné, v čem se pořady liší, je míra důrazu buď na Václavův první – fyzický život, kde se nejčastěji probírají témata zahraničně politických vztahů, narovnává se tvrzení, že Václav byl kolaborantem a probírá se jeho povaha a vztah ke křesťanství. Nebo na jeho druhý život, který se týká svatováclavské tradice vytvářené až po smrti knížete. Tam se nejčastěji objevují témata svatováclavských korunovačních klenotů a vytvoření státní ideologie za Karla IV., dále je to otázka vztahů první republiky ke sv. Václavovi a slavení svatováclavského milénia, a nakonec zneužití Václava v době Protektorátu.

Na rozdíl od televizních pořadů, kde nebylo divákovi více vymezeno, co je vyloženě typické legendární vyprávění a co nám tyto prameny zachovaly jako možnou pravdu, se díky tomu, že informace podávají sami odborníci, tento rozdíl často více zdůrazňuje a vysvětluje. Zároveň bylo v pořadech zdůrazňováno Václavovo zařazení státu do Evropy skrze šíření křesťanství, tak jak to předdeslal již zmiňovaný pořad z roku 1994. Od roku 2004 jsou pak pravidelně vysílány přímé přenosy svatováclavské mše ze Staré Boleslavi. Zároveň, možná i ve spojitosti s Národními poutěmi, kde je politické reprezentaci připomínán odkaz Václava a jeho styl vlády, zaznívají v pořadech myšlenky podobného rázu jako tato od historika Jaroslava Šebka: „Vzhledem k problémům dneška nám může vyvstat obraz odpovědného vladaře, který neusiloval jen o krátkodechý, dnes bychom řekli pragmatický zisk svého domu, ale o širší užitek země, jež mu byla ke správě svěřena. Svatováclavský odkaz Čechům můžeme rozvíjet v rámci snah o etickou kultivaci našeho veřejného prostoru, zlepšení pokleslé politické kultury a hledání hodnot, které převyšují konzumní a materialistický pohled na svět. Dnes možná více než kdy jindy má smysl ptát se po smyslu naší identity, vlastenectví a naší národní identity.”<sup>164</sup> Svatováclavská tradice se tím opět stává tradicí moralizující. Sv. Václav tak i v dnešní době může fungovat jako věčný panovník a být inspirací politické reprezentaci státu, aby se dobře starala o jeho odkaz a zemi.

---

<sup>164</sup> Názory a argumenty: Státní svátek Den české státnosti – svatý Václav [online]. Připravil: Alexander Tolčinský. Česko: ČRo, 2013. Dostupné z: <https://www.mujirozhlas.cz/nazory-argumenty/statni-svatek-den-ceske-statnosti-svaty-vaclav-na-tema-svaty-vaclav-napsali>

Pestrost programu je kromě rozhovorů zajištěna také čtením z legend či hudební tvorbou na ČRo 3 – Vltava se svatováclavskými náměty. Je také důležité zmínit, že většinu pořadů, které jsou na ČRo odvysílány, doprovází zpěvy či alespoň melodie svatováclavského chorálu. Ten zaznívá i v pořadech ČT.

### **2.3. Závěr**

Pokud bych měla shrnout vývoj pořadů se svatováclavskou tematikou, kterému jsem se v této kapitole věnovala, můžu jednoznačně říct, že byl ovlivněn přijetím státního svátku v roce 2000. Právě ku příležitosti svátku začaly být vytvářeny a vysílány pořady týkající se sv. Václava ve výrazně větší míře, než tomu bylo v 90. letech. Samotná interpretace světce a vývoj této interpretace je v produkci ČT a ČRo ovlivněna ze tří stran. Z jedné jsou to závěry a teze odborníků na danou problematiku. Z druhé strany jsou to legendy a jejich příběhy. A ze třetí strany ovlivňují produkci interpretace, které jsou prezentovány státními představiteli. Obecně je produkce ČT i ČRo ze zákona zastřešena demokratickými a humanistickými hodnotami, které stát vyznává. V rámci tohoto spektra je následně na tvůrcích, kterým interpretacím dají větší prostor.

Veřejnoprávní média tak přirozeně vytvářejí prostředí vhodné pro edukaci společnosti a pro šíření aktuálně přijímaných interpretací a poznatků. Avšak zcela nezasahují celou společnost. V následující kapitole se tak budu věnovat interpretaci osoby Václava v rámci vzdělávání na základních školách. To, vzhledem k povinné školní docházce, zasahuje spektrum společnosti nejšířěji.

### 3. Svatý Václav v didaktice dějepisu a vlastivědy od 90. let do současnosti

#### 3.1. Proměna výuky dějepisu a vlastivědy po roce 1989

##### 3.1.1. Výuka dějepisu a vlastivědy po přijetí RVP

Po sametové revoluci byly všechny složky státu značně destabilizované,<sup>165</sup> Učitelé, zvyklí vykonávat příkazy z ústředí, byli nuceni postavit se v polovině školního roku sami za sebe a kreativně přistoupit k výuce v nových liberálně demokratických podmínkách. Někteří tuto volnost vítali, jiní pocítovali zoufalství.<sup>166</sup> Destabilizace se nejvíce dotkla společensko-vědních předmětů, které byly doposud, skrze obsah své výuky, nástrojem legitimizace socialistického režimu, a tak byly velmi zatíženy státním ideologickým narativem. Vedoucí pozici zaujímal mezi těmito předměty dějepis. Ten byl v učebních osnovách osmdesátých let charakterizován následovně:

„Dějepis v socialistické škole je výrazně ideově výchovným a integrujícím předmětem. V rámci všeobecného základního vzdělání se dějepis podílí na vytváření socialistického uvědomění žáků, na vytvoření marxisticko-leninského vědeckého světonázoru a třídního postoje na základě ideologie dělnické třídy – marxismu-leninismu. (...) Dějepis podává marxisticko-leninský výklad vývoje lidské společnosti a jejích zákonitostí. (...) Vede žáky k pochopení historické úlohy dělnické třídy a historického poslání komunistické strany.“<sup>167</sup>

Vzhledem k povinné školní docházce byl dějepis – a i v dnešní demokracii stále do jisté míry, dané celkovým posunem v této oblasti – široce zasahujícím nástrojem šíření státní propagandy, se kterým se setkal každý jednotlivec, který prošel základní školou v socialistickém Československu. Navíc pro větší uniformitu výkladu měly všechny

---

<sup>165</sup> HENDRICHOVÁ, Jana, Ladislav ČERYCH a Jiří KOTÁSEK. *Reformy školství ve střední a východní Evropě: průběh a výsledky*. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, 1996, s.118.

<sup>166</sup>HUDECOVÁ, Dagmar. Místo školního dějepisu v dnešní školní výuce. In: BENEŠ, Zdeněk. *Historie a škola I.: otázky koncepce českého školního dějepisu: sborník ze semináře "Ke koncepci výuky dějepisu a občanské výchovy na základní a střední škole" zorganizovaného MŠMT v Telči ve dnech 11. a 12. dubna 2002*. Úvaly: Albra, 2002, s. 23.

<sup>167</sup> *Učební osnovy základní školy: dějepis 5.-8. ročník*. 2. vydání. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1980, s. 5.

předměty jednotný soubor učebnic, kdy každému předmětu v daném ročníku náležela jedna konkrétní učebnice.<sup>168</sup>

V novém liberálním zřízení došlo nejprve ke stažení nevhodných materiálů, přičemž šlo hlavně o učebnice moderních dějin. Následně došlo i k postupné výměně učebnic starších.<sup>169</sup> V souvislosti s volným trhem a rozvolněností státního dohledu nad tvorbou učebních pomůcek se značně rozšířil trh s učebnicemi.<sup>170</sup> Státní pedagogické nakladatelství přestalo mít monopol na jejich vydávání, což přispělo k liberalizaci celého systému, avšak zároveň přestal existovat zastřešující kontrolní orgán, který by mohl učitelům pomoci s orientací na trhu a s výběrem vhodných pomůcek. Důsledkem těchto změn se na trh a do výuky dostávaly učebnice, které měly rozporuplnou obsahovou i didaktickou kvalitu.<sup>171</sup> Zároveň chyběla jakákoliv podrobnější analýza funkčnosti při jejich používání.<sup>172</sup> Stát tak v polovině 90. let přistoupil k regulaci trhu zavedením tzv. schvalovacích doložek, kterými stát garantuje kvalitu a nezávadnost učebního materiálu, aniž by byl omezen trh shora.<sup>173</sup> I přesto konečné rozhodnutí, které učebnice budou

---

<sup>168</sup> GREGER, David. Proces schvalování učebnic v historickosrovnávací perspektivě. *Pedagogická orientace*. Brno: Munipress, 2005, 15(3), s. 112.

<sup>169</sup> HUDECOVÁ, Dagmar. Místo školního dějepisu v dnešní školní výuce. In: BENEŠ, Zdeněk. *Historie a škola I.: otázky koncepce českého školního dějepisu: sborník ze semináře "Ke koncepci výuky dějepisu a občanské výchovy na základní a střední škole" zorganizovaného MŠMT v Telči ve dnech 11. a 12. dubna 2002*. Úvaly: Albra, 2002, s. 24.

<sup>170</sup> BENEŠ, Zdeněk. Co se školním dějepisem?: Několik poznámek k situaci a k možným řešením. In: BENEŠ, Zdeněk, ed. *Historie a škola I.: otázky koncepce českého školního dějepisu: sborník ze semináře "Ke koncepci výuky dějepisu a občanské výchovy na základní a střední škole" zorganizovaného MŠMT v Telči ve dnech 11. a 12. dubna 2002*. Úvaly: Albra, 2002, s. 14.

<sup>171</sup> Učebnice moderních dějin byly okamžitě staženy z výuky a učitelé tak dostali pokyn používat k výuce publicistický materiál. HUDECOVÁ, Dagmar. Místo školního dějepisu v dnešní školní výuce. In: BENEŠ, Zdeněk, ed. *Historie a škola I.: otázky koncepce českého školního dějepisu : sborník ze semináře "Ke koncepci výuky dějepisu a občanské výchovy na základní a střední škole" zorganizovaného MŠMT v Telči ve dnech 11. a 12. dubna 2002*. Úvaly: Albra, 2002. s. 24. Nadále se používaly původní socialistické učebnice starších dějin, které byly napsány v duchu marxisticko-leninského narativu – pro raný středověk to byla učebnice Dějepis 6: SKLADANÝ, Marián. *Dějepis pro šestý ročník základní školy*. 6., přeprac. vyd. Praha: SPN, 1989. jež byla pro potřeby výuky v roce 1990 dotištěna. Až v roce 1991 se začal trh s učebnicemi více systematizovat a začaly vycházet prozatímní učební texty a z nich celé učebnice lépe vyhovující novým podmínkám. Pro dějepis v šestém ročníku vyšla učebnice Dějepis 1: HROCH, Miroslav. *Dějepis: I. díl, Středověk pro základní školy*. 2. přeprac. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1991., která vycházela z experimentální učebnice dějepisu vydané v roce 1989: HROCH, Miroslav. *Dějepis 6: experimentální učebnice pro šestý ročník základní školy*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1989.

<sup>172</sup> PRŮCHA, Jan. Učebnice: Didaktické médium pro učební a vyučování dějepisu. In: BENEŠ, Zdeněk, ed. *Historie a škola I.: otázky koncepce českého školního dějepisu: sborník ze semináře "Ke koncepci výuky dějepisu a občanské výchovy na základní a střední škole" zorganizovaného MŠMT v Telči ve dnech 11. a 12. dubna 2002*. Úvaly: Albra, 2002, s. 36–42.

<sup>173</sup> GREGER, David. Proces schvalování učebnic v historickosrovnávací perspektivě. *Pedagogická orientace*. Brno: Munipress, 2005, 15(3), s. 112.



používány ve výuce, zůstalo na konkrétní škole. Pokud se však škola rozhodne používat učebnice bez schvalovací doložky, nemůže je pořídit z rozpočtu, který na to má od státu vyčleněný. Takové učebnice musí být pořízeny svépomocí, to znamená skrze rodiče anebo sponzory.<sup>174</sup>

### 3.1.2. Dějepis a vlastivěda součástí Rámcového vzdělávacího programu

V polovině 90. let se začala situace ve školství stabilizovat a systematizovat. Byla provedena řada potřebných analýz na jejichž základě byl zpracován *Národní program rozvoje vzdělávání v ČR*, tzv. Bílá kniha, na jejímž základě byl roku 2004 přijat Rámcový vzdělávací program základního vzdělání (dále RVP ZV).<sup>175</sup> Podstatou vzdělávacího programu byla snaha přiblížit české školství evropským standardům s respektem k specifickým zvláštostem národní vzdělávací tradice. Hlavním cílem bylo vytvoření „učící se společnosti“ schopné se celoživotně vzdělávat podle potřeb na trhu práce. V novém režimu se vzdělání mělo stát nejen kulturní, ale také ekonomickou hodnotou, která měla za cíl umožnit člověku větší flexibilitu na trhu práce.<sup>176</sup> Na rozdíl od situace před rokem 1989 byla v rámci programu školám dána značná autonomie. Na základě RVP ZV tak mají povinnost vytvářet vlastní Školní vzdělávací programy, ve kterých si samy organizují studium.<sup>177</sup> Žáci se tak na prvním stupni učí o dějinách v rámci vzdělávací oblasti *Člověk a jeho svět*, do které by v původním systému patřila vlastivěda a na druhém stupni na tuto oblast navazuje oblast *Člověk a společnost*, pod kterou byl zařazen dějepis.<sup>178</sup>

Od přijetí RVP ZV se zvětšuje tendence zařadit obsah dějepisu do globálního měřítko, tedy propojit české dějiny s těmi evropskými. Této integraci národních dějin do Evropy napomáhá stále se prohlubující mezinárodní spolupráce, která se snaží prohlubovat povědomí Evropanů o společném kulturním dědictví a jejich odpovědnosti

---

<sup>174</sup> Tamtéž, s. 115.

<sup>175</sup> HUDECOVÁ, Dagmar. Místo školního dějepisu v dnešní školní výuce. In: BENEŠ, Zdeněk. *Historie a škola I.: otázky koncepce českého školního dějepisu: sborník ze semináře "Ke koncepci výuky dějepisu a občanské výchovy na základní a střední škole" zorganizovaného MŠMT v Telči ve dnech 11. a 12. dubna 2002*. Úvaly: Albra, 2002, s. 26.

<sup>176</sup> *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: bílá kniha*. [Praha]: Tauris, 2001, s. 16–17.

<sup>177</sup> Tamtéž, 37.

<sup>178</sup> *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Stařeč: Infra, 2004, c2005. s. 10.

za budoucnost celého kontinentu.<sup>179</sup> Proto jsou záměrně vyzdvihovány momenty v dějinách, které vytvářejí spojovací články mezi národy a vytváří tak základnu porozumění. Historie se tak stává jednou z možných cest, jak pozitivně informovat lidi o minulosti a formovat jejich kulturní identitu.<sup>180</sup> Důležitost výuky dějepisu a vlastivědy tedy spočívá mimo jiné v tom, že jsou poznatky historické vědy aktualizovány. Jde o jediné systematicky a institucionálně zakotvené seznamování se s historickou skutečností a formování historického vědomí, kterou absolvují prakticky všichni členové společnosti.<sup>181</sup>

### **3.2. Komparativní výzkum učebnic dějepisu a vlastivědy od 90. let do současnosti**

Kapitola o uvedení do problematiky školního dějepisu a jeho vývoje po roce 1989 byla nezbytná pro tuto výzkumnou část, neboť proměna příběhu o sv. Václavovi s ním šla ruku v ruce. Nyní bych se ráda věnovala komparativnímu výzkumu učebnic, konkrétně kapitol z raného středověku obsahujících výklad o sv. Václavovi.

V rámci svého výzkumu jsem prostudovala učebnice využívané ve výuce od roku 1989. Učebnice, které jsem pro výzkum použila, jsou uvedeny v tabulce v příloze této práce. Jejich výběr jsem si vymeziila následujícími kritérii:

1. Učebnice dějepisu a vlastivědy určené pro 4. a 7. ročník ZŠ (nebo příslušného ročníku víceletého gymnázia).
2. Učebnicím byla přidělena schvalovací doložka MŠMT, jsou tedy v souladu s hodnotami České republiky jako liberálně demokratického státu.
3. Analýzu učebnic jsem rozdělila na dvě období:
  - a) Období od roku 1989 do roku 2008 – Za toto období byl dvakrát proveden výzkum nejpoužívanějších učebnic ve školním dějepise (2. stupeň

---

<sup>179</sup> BENEŠ, Zdeněk. Společnost, vědomí, dějiny. In: BENEŠ, Zdeněk. *Historie a škola III : Člověk, společnost, dějiny II - jak učit dějiny 20. století: seminář ke koncepci výuky dějepisu a občanské nauky na základní a střední škole zorganizovaný MŠMT ČR v Telči ve dnech 7.-8.10.2004*. Praha: Ústav pro informace ve vzdělání, 2006, s. 9.

<sup>180</sup> Tamtéž, s. 11

<sup>181</sup> BENEŠ, Zdeněk. Co se školním dějepisem?: Několik poznámek k situaci a k možným řešením. In: BENEŠ, Zdeněk, ed. *Historie a škola I.: otázky koncepce českého školního dějepisu: sborník ze semináře "Ke koncepci výuky dějepisu a občanské výchovy na základní a střední škole" zorganizovaného MŠMT v Telči ve dnech 11. a 12. dubna 2002*. Úvaly: Albra, 2002, s. 7.

ZŠ/víceletá gymnázia), a to v roce 2000 a 2008. Proto jsem v tomto období použila pro analýzu právě ty, neboť měly největší dopad na budování historického vědomí žáků.

- b) Období od roku 2008 do roku 2022 – Toto období a tím pádem i nově vydané učebnice jsou ovlivněné schválením RVP ZV v roce 2004. V rámci tohoto období nebyl bohužel proveden žádný rozsáhlejší výzkum užívání učebnic dějepisu, proto jsem se v tomto období orientovala podle délky trvání schvalovací doložky a počtu vydání.

V rámci učebnic Vlastivědy, které nebyly celkově podrobeny žádnému oficiálnímu výzkumu, jsem se orientovala podle stejných kritérií jako v bodě b.

V následujících podkapitolách bych se ráda zaměřila na tři aspekty týkající se Václava a jeho příběhu, jejichž interpretace se v rámci učebnic proměňovala ruku v ruce s proměnou státu. Jsou to aspekty, které protínají všechny učebnice, které jsem zkoumala a charakterizují tak Václavův příběh. Je jím Václavova povaha, jeho vztah k říši a s tím spojené placení tributu, a nakonec Václavův vztah s Boleslavem a jeho smrt.

### **3.2.1 Povaha knížete Václava**

Povaha knížete Václava zaznamenala po roce 1989 velkou změnu v interpretaci. Od ní se následně odvíjejí interpretace celé Václavovy vlády a jejího hodnocení, proto jsem se v rámci výzkumu zaměřila nejprve na ni. V učebnicích vlastivědy a dějepisu je patrný podobný vývoj v interpretaci Václavovy povahy a ve zdůrazňování konkrétních Václavových povahových rysů. Přesto jsou ale patrné rozdíly v zařazení těchto rysů do celého kontextu Václavova příběhu, ty jsou ale pravděpodobně zapříčiněné rozdílným věkem žáků.

..

## Vlastivěda

„Prvorozeného knížecího syna vychovávala jeho babička Ludmila. Jako horlivá křesťanka přivedla k víře i Václava. Naučila ho číst a psát (v tehdejší době to byla u knížat naprostá výjimka) a vštěpovala mu lásku k bližnímu i další ctnosti opravdového křesťana.“<sup>182</sup>

To se psalo v první učebnici Vlastivědy po roce 1989, která se zabývala dějinami českých zemí.<sup>183</sup> Václav tak v 90. letech vchází do učebnic jako dobrý panovník, mírumilovný křesťan, kterému záleží na jeho lidu a zemi. Tyto vlastnosti vystižené v roce 1994 jsou v učebnicích přítomné až dodnes. V souvislosti s proměnami státu se k nim v průběhu let přidávaly další charakteristiky. V učebnici z roku 1994 je explicitně odmítnut popis Václava jako slabého panovníka, kterým byl v učebnicích před rokem 1989: „(...) Václav byl dobrý panovník, kterému ležel na srdci osud jeho lidu. Nebyl to však rozhodně žádný slaboch či zbabělec.“<sup>184</sup> Jeho statečnost autoři dokládali bojem s knížetem Zličanů Radslavem, se kterým se Václav utkal jeden na jednoho.<sup>185</sup> Boj s Radslavem, jako důkaz Václavovy statečnosti, se objevuje ještě v učebnici z roku 1996, ve které opět autoři explicitně odmítli jeho zbabělost: „Přes svou dobrotu a laskavý vztah k lidem nebyl Václav člověkem bojácným. O jeho statečnosti svědčí jeden z příběhů,

---

<sup>182</sup> AUGUSTA, Pavel a František HONZÁK. *Vlastivěda pro 4. ročník*. Praha: Práce, 1994, s.40.

<sup>183</sup> První učebnice Vlastivědy po roce 1989, která získala schvalovací doložku, vyšla v roce 1992 v nakladatelství Fortuna – DANIELOVSKÁ, Věra a Karel TUPÝ. *Vlastivěda: pro 4. ročník základní školy*. Praha: Fortuna, 1992. Tato učebnice se zaměřovala na bezpečné, interpretačně nenáročné téma popisů krajů České republiky. Dějiny státu zde byly jen okrajovou záležitostí. Přemyslovci tak byli zmiňováni jen jako rozšiřovatelé státu bez jakýchkoliv detailů. Proto byla pro účely této práce použita v citaci až učebnice, která vyšla jako druhá se schvalovací doložkou v roce 1994.

<sup>184</sup> AUGUSTA, Pavel a František HONZÁK. *Vlastivěda pro 4. ročník*. Praha: Práce, 1994, s.40.

<sup>185</sup> „(...) Svou odvahu projevil i ve sporu mezi Čechy a kmenem Zličanů. Tehdy hrozilo, že dojde ke krvavé bitvě. Václav však zličského vojvodu Radslava vyzval, ať se utkají jen oni dva. Souboj měl nahradit bitvu a ušetřit nevinné lidské životy. (...)“ – Tamtéž, s. 40. Z citovaného textu je zřejmé, že učebnice pracuje s představou kmenové teorie, která tvrdí, že na českém území existovalo více kmenů, které si následně Přemyslovci podmanili. Již v osmdesátých letech se proti této teorii postavil Dušan Třeštík, což učebnice nereflktuje. Ten tvrdil, že je tento vývoj kmenů nemožný, a naopak že na území Čech přišel již velký kmen Čechů, který se stal předchůdcem středověkého českého národa. TŘEŠTÍK, Dušan. *Počátky Přemyslovců: vstup Čechů do dějin (530-935)*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 1997. Česká historie, s. 18. Velká práce na toto téma vyšla až v roce 1997 a od tohoto roku již žádná učebnice z kmenové teorie nevychází. Nabízí se tedy dvě možnosti, buď autoři nereflktovali změnu v historickém diskurzu z neznalosti anebo z účelovosti, neboť vždy, když se v učebnicích mluvilo o Radslavovi, fungoval tento příběh v textu jako argument Václavovi statečnosti. Vyvracel tak tvrzení o jeho slabosti a nebojovnosti, kteréžto vlastnosti Václavovi přisoudil socialistický režim.

který se odehrál hned po jeho nástupu na knížecí stolec (...).<sup>186</sup> Příběh o Radslavovi se již v pozdějších učebnicích neobjevuje.

Od roku 2004 bylo v rámci Václavovy povahy systematicky zdůrazňováno vzdělání, které získal díky výchově od babičky Ludmily. V tomto roce společně se vstupem České republiky do Evropské unie byl přijat RVP ZV, který uvažuje o vzdělání v evropském kontextu. Vzhledem k tomu, že zdůrazňování vzdělání ve Václavově příběhu se před rokem 2004 objevuje jen v jedné z učebnic,<sup>187</sup> zatímco po roce 2004 je výjimečné, pokud tam tato charakteristika není, je zřejmé, že ve Václavově osobě se odráží změny, které stát v oblasti vzdělání podnikl. Státní směřování směrem na demokratický západ se po vstupu do EU odráželo v tomto státním patronovi ještě v jedné charakteristice. Z mírumilovného vládce se stal diplomatický panovník, který volí dohodu spíše než válku, pokud je to možné: „Václav, který nechtěl zemi nechat vydrancovat, raději vyjednával.“<sup>188</sup> Navíc je diplomatem obratným, neboť díky dohodě se silným sousedem mohl být vznikající stát skutečně ochráněn: „Svou zemi se snažil ochránit před silným západním sousedem obratným vyjednáváním.“<sup>189</sup>

## Dějepis

V učebnicích dějepisu je vidět podobný vývoj Václavovy povahy, jako v učebnicích vlastivědy. V devadesátých letech je očišťována Václavova pověst slabého vládce, jak byl prezentován do roku 1989. Dokonce v učebnici z roku 1996 je Václav očišťován stylem typickým spíše pro učebnice prvního stupně. Pro účely vyvrácení Václavovy zbabělosti je zde popisován příběh boje s knížetem Radslavem – tento příběh je pro dějepisné učebnice jinak zcela netypický: „Měl dobře vyzbrojenou vojenskou družinu a v jejím čele vyjížděl do pole. Když se síly zdály vyrovnané, neváhal prý vyjet proti veliteli nepřátel a osobním soubojem podle tehdejšího zvyku rozhodnout o vítězství. Tak si podle legendy podrobil knížete hradu Kouřimi.“<sup>190</sup> V učebnicích prvního desetiletí po revoluci je zdůrazňována především Václavova statečnost. Václav je popisován také jako panovník vládnoucí v duchu křesťanských hodnot, čímž je, stejně jako ve

---

<sup>186</sup> HARNA, Josef. *Vlastivěda: obrazy ze starších českých dějin*. Všeň: Alter, 1996, s. 12.

<sup>187</sup> HRONEK, Milan. *Vlastivěda 4: pro 4. ročník*. Olomouc: Prodos, 1996, s. 70.

<sup>188</sup> MIKULENKOVÁ, Linda. *Lidé a čas: pro 4. a 5. ročník základní školy*. Olomouc: Prodos, 2008, s. 25.

<sup>189</sup> KONEČNÁ, Magdalena. *Vlastivěda 4: porozumění v souvislostech: pro 4. ročník základní školy. Poznáváme naše dějiny z pravěku do novověku*. Brno: Nová škola, 2018, s. 24.

<sup>190</sup> PETRÁŇOVÁ, Lydia. *Středověk: dějepis pro 2. stupeň základní školy*. Praha: Fortuna, 1996, s.19.

vlastivědných učebnicích, propojen s humanistickými hodnotami nově vzniklého státu. Václav je popisován jako mírumilovný, spravedlivý, křesťanský panovník, který má úctu k lidskému životu.

Po roce 2004 je vyzdvihován jako vzdělaný, diplomatický panovník, obratný politik, díky kterému byly Čechy začleněny mezi státy západní Evropy.<sup>191</sup> V učebnicích vycházejících z nového vzdělávacího programu vystupuje Václav jako prozápadní panovník. Panovník, jehož vláda byla taková, jakou vyznává stát, jehož je patronem – zařazení se do Evropy, prozápadní orientace, diplomacie, úcta k lidskému životu. Václavova orientace směrem do Evropy souzní s očekávanými výstupy žáků poté, co s nimi učitel probere kapitoly o počátcích českého státu, tedy umět vysvětlit tyto dějiny v evropském kontextu.<sup>192</sup>

### 3.2.2. Tribut pro německého císaře Jindřicha I. Ptáčníka a vztah k říši

Václavovu vládu v učebnicích výrazně charakterizuje jeho zahraniční politika vůči Sasku, resp. Východofranské říši, a s ní spojené placení tzv. *tributu*. Jeho tradovanou výši, tedy 120 volů a 500 hřiven stříbra, spojil s Václavem a s rokem 929 Palacký. Placení samotného tributu nebylo ničím neobvyklým – Třeštík udává příklad vysokého tributu, který platil Jindřich Maďarům.<sup>193</sup> Václavovo politické rozhodnutí vůči Sasku bylo v tradici výkladu před rokem i po roce 1989 udáváno jako hlavní příčina jeho zavraždění ve Staré Boleslavi. Východofranská říše v obou výkladech reprezentuje Západ, vůči kterému se oba režimy staví rozdílně. Zatímco socialistický stát se snažil Východofranskou říši prezentovat jako agresora, proti kterému je potřeba zemi ubránit, po roce 1989 se narativ v demokratickém režimu mění.<sup>194</sup> Kapitalistický západní svět se pro nově demokratický stát, který se do něj snažil začlenit, měnil v žádoucího

---

<sup>191</sup> VYKOUPIIL, Libor. *Dějepis: vzdělávací oblast Člověk a společnost. Středověk a počátky novověku*. Brno: Nová škola, 2008, s. 31.

<sup>192</sup> *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Stařeč: Infra, 2004, c2005, s. 37.

<sup>193</sup> TŘEŠTÍK, Dušan. *Počátky Přemyslovců: vstup Čechů do dějin (530-935)*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 1997. *Česká historie*, s. 404–405.

<sup>194</sup> „Vedl (Ota I.) výbojné války proti Polabským Slovanům i proti Čechům. (...) Stal se tak zakladatelem výbojné německé „římské říše“. (...) // Jejich další sjednocování (slovanských kmenových knížectví na území Čech) urychlovala nevyhnutelnost společné obrany před nepřátelskými útoky Východofranské říše. (...) // Podařilo se mu (knížeti Boleslavovi I.) zemi vnitřně upevnit a ubránit ji proti nepřátelům. Dlouhá léta bojoval s německým panovníkem Otou I. za samostatnost českého státu.“ SKLADANÝ, Marián. *Dějepis pro šestý ročník základní školy*. 6., přeprac. vyd. Praha: SPN, 1989, s. 21–22, 31, 33–34.

diplomatického a ekonomického partnera.<sup>195</sup> Tomu pak odpovídá i zmíněná změna narativu o říši ve výkladu o knížeti Václavovi.

## Vlastivěda

V rámci vlastivědných učebnic je do roku 2004 Václavova zahraniční politika méně významnou součástí jeho příběhu. Přesto se ale o placení tributu německému panovníkovi, jehož jméno vždy kupodivu chybí, žáci ze dvou učebnic dozvídají. V učebnici z roku 1996 je tento akt interpretován jako logické vyústění situace, kdy německý panovník dominuje větší vojenskou převahou a Václav tak díky ročnímu poplatku zabezpečí svému lidu svobodný rozvoj.<sup>196</sup> V učebnici vydané roku 1998 je poplatek za mír jmenován jako jeden z důvodů Václavova zavraždění.<sup>197</sup>

Od roku 2004 se interpretace zahraniční politiky posouvá paralelně s trendem, který je vidět i v učebnicích dějepisu. Se vstupem do Evropské unie a přijetím RVP ZV se z Václava stává obratně vyjednávací diplomat. V učebnicích vlastivědy není nikdy explicitně charakterizován tak, jako je tomu v učebnicích dějepisu, pravděpodobně vzhledem k tomu, že text je určen pro mladší publikum. Jeho konání je ale velmi diplomatické: „Kniže Václav se dostal do sporů s římskoněmeckým králem. Aby nedošlo k válce, Václav římskoněmeckému králi slíbil, že mu bude každý rok odvádět poplatek za zachování míru.“<sup>198</sup>

---

<sup>195</sup> Jasný obrat na západ deklaroval v únoru 1990 první porevoluční prezident Václav Havel v americkém kongresu slovy: „Československo se vrací do Evropy. V zájmu obecném a tím i svém chce tento svůj návrat – politický i ekonomický – koordinovat s ostatními navrátilci, to znamená především se svými sousedy Poláky a Maďary. Pro koordinaci těchto návratů děláme, co můžeme. A zároveň děláme, co můžeme pro to, aby nás byla Evropa schopna – jakožto své zbloudilé děti – opravdu přijmout. To znamená, aby se nám otevřela a aby své struktury – formálně sice evropské, ale de facto západoevropské – začala v tomto směru transformovat. Tak ovšem, aby to nebylo na její úkor, ale naopak k jejímu prospěchu.“ Projev prezidenta Václava Havla v Kongresu USA. *Česká televize: iVysílání* [online]. 1990 [cit. 2023-07-09]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/655987-projev-prezidenta-vaclava-havla-v-kongresu-usa/>

<sup>196</sup> „(...) Němci však vždy měli nad Čechy velkou a ničím nenahraditelnou početní převahu. Za těchto okolností projevil Václav i své státnické schopnosti. Za určitý poplatek, který německému králi odváděl (prý to bylo 120 volů a 500 hřiven stříbra) zabezpečil svému lidu jeho další svobodný rozvoj.“ HRONEK, Milan. *Vlastivěda 4: pro 4. ročník*. Olomouc: Prodos, 1996, s. 70.

<sup>197</sup> DANIELOVSKÁ, Věra. *Vlastivěda pro 4. a 5. ročník základní školy: 1. část, 4. ročník*. Praha: Fortuna, 1998, s. 41.

<sup>198</sup> STRÍBRNÁ, Iva a kol. *Vlastivěda 4: Hlavní události nejstarších českých dějin: učebnice pro 4. ročník*. Brno: Nová škola, 2004, s. 11. Označení „římskoněmecký král“ je nepřesnost. Římskoněmecká říše, resp. Svátá říše římská byla založena až Jindřichovým synem Otou I. V učebnicích dějepisu je Jindřich I. Ptáčník



Příčiny předcházející dohodě o tributu se v učebnicích objevují tři: nečekaný útok, jakýsi přesně nespecifikovaný spor s „německým“ panovníkem a snaha vyhnout se válce se silnějším soupeřem. Přičemž tato poslední možnost je zastoupena nejvíce, což souzní i s Třeštíkovými tezemi. Výsledkem je ale vždy jednání o tributu s argumentem zachování míru, případně ochrany před pleněním a drancováním. V této interpretaci tak již nejde pouze o logické vyústění situace, ale o záměrná Václavem vyvolaná jednání, která díky jeho obratnému vyjednávání končí dohodnutím placení poplatku za mír.

## Dějepis

Roku 1989 vyšla ve Státním pedagogickém nakladatelství (dále SPN) učebnice dějepisu pro šestý ročník,<sup>199</sup> jejíž kapitola *Vznik českého státu* obsahovala výklad o sv. Václavovi a jeho bratru Boleslavovi v duchu předchozích socialistických učebnic:

„Kníže Václav chtěl uchránit zem před německými výboji, proto se zavázal platit německému králi poplatky na uchování míru. Ročně odváděl do Německa vysoké výkupné ve výši 120 volů a 500 hřiven stříbra (hřivna byla asi 0,25 kg). Tato ústupnost vůči německé říši vyvolala odpor českých velmožů. Do čela vzpoury proti Václavovi se postavil jeho bratr Boleslav. Dal Václava zavraždit a na pražský stolec nastoupil sám jako Boleslav I.“<sup>200</sup>

Výše zmíněná učebnice dějepisu byla sice v roce 1990 – pravděpodobně provizorně – dotištěna, ale v následujícím roce byla zařazena na seznam vyřazených učebnic<sup>201</sup> a místo ní vyšla ve stejném nakladatelství učebnice nová.<sup>202</sup> Ta se k tématu

---

nejčastěji označován jako saský panovník či panovník Východofranské říše, což jsou označení, která se také nejčastěji objevují v odborné literatuře. Ve vlastivědných učebnicích není Jindřich I. jmenován a je nejčastěji označován jako německý panovník. Až v nové učebnici z roku 2018 se mluví o placení poplatku Východofranské říši, a tedy analogicky jejímu panovníkovi, který je v ní i poprvé explicitně jmenován. KONEČNÁ, Magdalena. *Vlastivěda 4: porozumění v souvislostech: pro 4. ročník základní školy. Poznáváme naše dějiny z pravěku do novověku*. Brno: Nová škola, 2018, s. 24–25.

<sup>199</sup> SKLÁDANÝ, Marián. *Dějepis pro šestý ročník základní školy*. 6., přeprac. vyd. Praha: SPN, 1989.

<sup>200</sup> SKLÁDANÝ, Martin a JÍLEK, Tomáš. *Dějepis pro 6. ročník základní školy, období raného feudalismu (pomocný materiál)*. Praha: SPN, 1989, s. 24.

<sup>201</sup> *Věstník ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a ministerstva kultury České republiky*. 47, sešit 11-12. Praha: MŠMT, 1991, s. 39.

<sup>202</sup> HROCH, Miroslav. *Dějepis: I. díl, Středověk pro základní školy*. 2. přeprac. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1991. První vydání této učebnice vyšlo na přelomu let 1989/1990 jako experimentální učebnice dějepisu. HROCH, Miroslav. *Dějepis 6: experimentální učebnice pro šestý ročník základní školy*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1989. Pro tento výzkum jsem použila její druhé



stavěla rozdílně, na textu je však znát, že se autoři snažili podat novou interpretaci Václavova příběhu velmi opatrně – vyhnout se větším detailům. Tribut, který byl před rokem 1989 dokladem zbabělého poddání se říši, je v textu zaobalen do obecně znějící věty: „Některá česká knížata byla útočníky poražena a musela si vykupovat mír tím, že posílala sousedům dobytek a stříbro.“<sup>203</sup> Toto „vykupování míru“ není však explicitně spojeno s Václavovou vládou. V rámci *Slovníčku* je navíc vysvětleno, že: „Zaplacení tohoto poplatku bylo v té době pro obránce i útočníky výhodnější, než vést ozbrojený boj.“<sup>204</sup> Tato interpretace obhajující Václavovo rozhodnutí tak dokazuje nový směr v hodnocení vlády knížete Václava a přístupu k jeho osobě v novém politickém uspořádání. Již neustupuje před bojem, ale jedná takticky s ohledem na svou zemi.

Všechny dějepisné učebnice od roku 1991 popisují část o zahraniční politice Václava velmi podobným způsobem. Příčinou všeho je vždy silný saský panovník Jindřich I. Ptáčník, který se svým vojskem vtrhl na území Čech. Václav je vždy chápán jako panovník, který si uvědomuje nepoměr sil mezi vlastním vojskem a vojskem Jindřicha I. Ve třech učebnicích je vojsko českého knížete poraženo a přistoupení na placení tributu se tak stává nezbytným vyústěním situace.<sup>205</sup> V ostatních učebnicích je tribut interpretován jako následek Václavovy snahy zabránit pokračování výbojů a nastolit mír. Od roku 2002 je Václav poprvé charakterizován jako diplomat, který našel nejlepší a nejvýhodnější řešení situace pro svou zemi a „Placením této *daně za mír* pravděpodobně zachránil Čechy před podrobením Východofranskou říší.“<sup>206</sup> Aby jeho jednání dostalo naprostou legitimitu a tato interpretace tak nemohla být zpochybněna argumenty předchozí politické éry, obsahují některé učebnice i vysvětlení k samotnému

---

vydání, neboť to následně získalo schvalovací doložku. Kapitola o počátcích českého státu byla pro potřeby nové doby lehce upravena. V kapitole byl doplněn úryvek ze Staroslověnské legendy a došlo k dovysvětlení některých pojmů.

<sup>203</sup> HROCH, Miroslav. *Dějepis: I. díl, Středověk pro základní školy*. 2. přeprac. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1991, s. 44–45.

<sup>204</sup> Tamtéž, s. 45. Věta byla do učebnice doplněna až v roce 1991. Experimentální verze této učebnice z roku 1989 toto dovysvětlení neobsahuje. HROCH, Miroslav. *Dějepis 6: experimentální učebnice pro šestý ročník základní školy*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1989, s. 45.

<sup>205</sup> PICKOVÁ, Dana. *Dějiny středověku a raného novověku: Díl 1, Zrození středověké Evropy*. Praha: Práce, 1995, s. 50.; VYKOUPIIL, Libor. *Dějepis: vzdělávací oblast Člověk a společnost. Středověk a počátky novověku*. Brno: Nová škola, 2008, s. 31.; PRÁTOVÁ, Karla, Ondřej PECHNÍK a Libor VYKOUPIIL. *Dějepis 7: středověk, počátek novověku: učebnice pro 7. ročník základní školy a sekundy víceletého gymnázia*. Brno: Nová škola – Duha, 2018, s. 46. Samotná bitva se v pramenech tolik neobjevuje. Sekundární literatura ji však, s odkazem na saského kronikáře Widukinda, často zmiňuje.

<sup>206</sup> PRÁTOVÁ, Karla, Ondřej PECHNÍK a Libor VYKOUPIIL. *Dějepis 7: středověk, počátek novověku: učebnice pro 7. ročník základní školy a sekundy víceletého gymnázia*. Brno: Nová škola – Duha, 2018, s. 46.

tributu.<sup>207</sup> Jsou to učebnice, které byly vydané před rokem 2010. Mladší učebnice již toto dovysvětlení neobsahují. Zato se ale v učebnici z roku 2012 mluví už v části o knížeti Spytihněvovi I. o uznání podřízenosti Čechů Východofranské říši a obnovení či potvrzení *tributu pacis*, který údajně Přemyslovci platili již Karlu Velikému.<sup>208</sup>

Ať už je Václavovo rozhodnutí o tributu interpretováno jako snaha o zajištění míru, uhájení nezávislosti či samostatnosti, ochrana před dalším pustošením nebo odvrácení zahraničního nebezpečí, vždy je to diplomatický tah, kterého bylo docíleno bez dalšího boje a díky kterému vznikající český stát nezanikl hned v jeho začátku. Tato interpretace Václavova konání tak souzní s principy EU a organizací s ní souvisejících – snaha vyhnout se válce, uchránit vlastní stát a použít k tomu všech diplomatických prostředků. Václav tak v učebnicích v novém režimu vystupuje jako dobrý panovník, moderní státník vládnoucí v duchu západních, humanistických hodnot. Což jsou hodnoty, které jsou zdůrazňovány v rámci učebních plánů, mezi nimiž najdeme i ty, kterými je Václav v učebnicích charakterizován – schopnost dialogu a tolerance, mírumilovnost, láska k vlasti, otevřenost vůči okolnímu světu.<sup>209</sup>

### 3.2.3. Vztah Václava s Boleslavem a Václavova smrt

Ve všech interpretacích života Václava a Boleslava je jejich vzájemný vztah popisován jako velmi napjatý. Tyto vztahy jsou výsledkem Boleslavova nesouhlasu

---

<sup>207</sup> *Tribut (míru) – v raném středověku poplatek (např. ve formě drahých kovů, dobytka), jehož cílem bylo zajistit neútočení ze strany silnějšího panovníka.* HRUBÁ, Michaela a Václav DRŠKA. *Dějepis 7: středověk a raný novověk.* Praha: Scientia, 2002, s. 54.; *Tribut – poplatek slabšího panovníka silnějšímu k zamezení případných a možných útoků vojska.* V rámci hlavního textu je navíc zdůrazněno, že placení tributu byl v té době obvyklý způsob řešení zahraničních vztahů se silnějším nepřítelem. MANDELOVÁ, Helena, Eliška KUNSTOVÁ a Ilona PAŘÍZKOVÁ. *Dějiny středověku a počátků novověku.* Liberec: Dialog, 2002, s. 40–41. *Zajímavost – Odvádění poplatku za mír nebylo nic výjimečného. Odvádělo ho více panovníků.* VYKOUPIIL, Libor. *Dějepis: vzdělávací oblast Člověk a společnost. Středověk a počátky novověku.* Brno: Nová škola, 2008, s. 31.

<sup>208</sup> *V souvislosti s datem 895 (sněm v Řezně) se dlouho tradovaly údaje o tributu pacis, tedy poplatku za mír, který Čechy platily římské říši a jehož výše byla 120 volů a 500 hřiven stříbra. Tento poplatek odváděli středočeští Přemyslovci za vlády Karla Velikého, ale není jasné, jestli byl někdy odváděn českým státem jako celkem a jestli byl tento poplatek obnoven nebo potvrzen v souvislosti se sněmem v Řezně.* MIKULENKOVÁ, Linda, Lenka DOOVÁ, Petr ODEHNAL a Tomáš SOMER. *Dějepis 7: středověk.* Olomouc: Prodos, 2012, s. 43.

<sup>209</sup> ZWETTLER, Otto, ed. K novému pojetí výuka dějepisu v České republice. In: VACULÍK, Jaroslav. *Tvorba učebnic dějepisu v Polsku, na Slovensku a v České republice: Sborník příspěvků z mezinárodní konference v Brně v červnu 1995.* Brno: Katedra historie Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity v Brně ve spolupráci s Česko-moravskou nadací sv. Hypolita, 1996, s. 5.

s Václavovým stylem vlády a jejich rozdílnými názory na domácí, ale hlavně zahraniční politiku. Vzhledem k tomu, že vztahy s Jindřichem I. Ptáčníkem byly nejaktuálnějším tématem Václavovy vlády před jeho smrtí, stal se tribut, o kterém bylo pojednáváno v předchozí kapitole, ve zkoumaných učebnicích konečným a převažujícím důvodem Václavova zavraždění. I přesto se ale interpretace vztahů obou bratrů během zkoumaného období značně proměnila směrem k objektivnějšímu méně citově zabarvenému pohledu na akt vraždy, ale také na samotného iniciátora tohoto činu – bratra Boleslava.

## Vlastivěda

Vztahy Václava s Boleslavem jsou již v legendách prezentovány velmi negativně a napjatě.<sup>210</sup> To logicky reflektují i učebnice, které jejich příběhy transponují. Boleslav se v nich nejčastěji objevuje až v souvislosti s Václavovým zavražděním, jehož byl pravděpodobně strůjcem. V tomto kontextu se o něm mluví jako o mladším bratrovi, jenž byl podporován částí velmožů, kteří nesouhlasili s politikou knížete Václava – nejčastějším argumentem je zahraniční politika vůči Východofranské říši, která byla z jejich pohledu chápána jako slabost. Boleslav navíc usilovně toužil po moci, kterou disponoval jeho bratr. Příběh je ale stále – jako je tomu v legendách – zaměřen na knížete Václava a Boleslav slouží jen jako nástroj, který svého bratra pošle do jeho *druhého života*, který je pro kontext dnešní doby, ale i dob předchozích, důležitější. Ve vlastivědných učebnicích převažuje jako důvod vraždy Václavova zahraniční politika vůči Východofranské říši spojená s Boleslavovou nenávisť vůči bratrovi a jeho snahou získat moc. Rok Václavova zavraždění se v devadesátých letech nacházel ve třech

---

<sup>210</sup> Příklady z legend: *Avšak Boleslavovi vsel ďábel do srdce, aby jej navedli proti bratru jeho a aby nebyla spasena duše jeho navěky*. VAJS, Josef. *Sborník staroslovanských literárních památek o sv. Václavu a sv. Lidmile*. V Praze: nákladem České akademie věd a umění, 1929, s. 16. *Neboť jeho mladšího bratra, kterého jsme v předešlém vypravování přirovnali ke Kainovi a v jehož prospěch se hodlal, jak jsme se později zmínili, všeho vzdáti (Václav) a odložití veškerou nádheru světskou, obelstil přemnoha radami zlých lidí, kteří těžce nesli, že musí zanechat svých zvyků a že nesmějí konati věci nedovolených a zbrání vražedné nenávisť proti přesvatému bratru jej podnitil*. *Kristiánova legenda: život a umučení sv. Václava a jeho báby sv. Ludmily*. Přeložil Jaroslav LUDVÍKOVSKÝ. Praha: Vyšehrad, 1978, s. 63–65. Jak tvrdí Třeštík, bratři spolu měli evidentní spor, který se týkal politiky a směřování státu, ve kterém pravděpodobně figurovala i Boleslavova nejbližší družina, která vytvářela proti Václavovi politickou opozici. TŘEŠTÍK, Dušan. *Počátky Přemyslovců: vstup Čechů do dějin (530-935)*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 1997. Česká historie, s. 435.

vlastivědných učebnicích z šesti – ve dvou z nich to byl pravděpodobnější rok 935.<sup>211</sup> Od počátku nového tisíciletí je, v souvislosti s přijetím svátku Dne české státnosti v roce 2000, již systematicky v každé učebnici celé datum Václavova zavraždění – 28. září – pravidelně začal být udáván také rok 935.

Ve vlastivědných učebnicích je vidět tendence přibližovat žákům druhý život sv. Václava skrze znalosti, které již mají z mimoškolního prostředí,<sup>212</sup> a ty jsou jim následně propojovány s novou látkou. Sv. Václav je po smrti dětem představen jako světec a patron (ochránce) české země, k němuž se obraceli lidé o pomoc národu ve zlých dobách.<sup>213</sup> Od roku 2000 je jim připomínáno datum smrti sv. Václava jako státní svátek. O sv. Václavovi se mluví také jako o vůdci spícího vojska v rámci pověsti o hoře Blaník. Některé učebnice mají navíc v rámci svého fotografického materiálu zobrazenou také jezdeckou sochu sv. Václava na Václavském náměstí,<sup>214</sup> jako ikonické zobrazení tohoto sv. panovníka. Jedna učebnice žáky upozorňuje také na Svatováclavskou korunu, která je jedním ze symbolů českého státu.<sup>215</sup> Dětem je tak Václav představován zároveň jako panovník, světec, bojovník i ochránce a symbol českého státu.

Ačkoli samotná Boleslavova osoba je mimo téma této práce, musím zde v souvislosti s Václavovou smrtí zmínit podstatnou proměnu v prezentaci jeho osoby, která je v učebnicích dobře sledovatelná. Do roku 2008 je Boleslav chápán jen jako

---

<sup>211</sup> Rok 929 jako rok zavraždění je použit v učebnici z roku 1994 – AUGUSTA, Pavel a František HONZÁK. *Vlastivěda pro 4. ročník*. Praha: Práce, 1994. V učebnicích z roku 1996 je rok zavraždění vždy rok 935 – HRONEK, Milan. *Vlastivěda 4: pro 4. ročník*. Olomouc: Prodos, 1996. a DANIELOVSKÁ, Věra a Karel TUPÝ. *Vlastivěda 4: učebnice vlastivědy pro 4. ročník základní školy a obecné školy*. Praha: Pansofia, 1996. Učebnice, ve kterých se rok zavraždění vůbec nezmiňuje, jsou učebnice z roku 1992, 1996 a 1998 – DANIELOVSKÁ, Věra a Karel TUPÝ. *Vlastivěda: pro 4. ročník základní školy*. Praha: Fortuna, 1992.; HARNA, Josef. *Vlastivěda: obrazy ze starších českých dějin*. Všeň: Alter, 1996. a DANIELOVSKÁ, Věra. *Vlastivěda pro 4. a 5. ročník základní školy: 1. část, 4. ročník*. Praha: Fortuna, 1998.

<sup>212</sup> V rámci RVP ZV je tato tendence popsána v rámci charakteristiky vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět: „(...) Uplatňuje pohled do historie i současnosti a směřuje k dovednostem pro praktický život. (...) Vzdělávací oblast Člověk a jeho svět rozvíjí poznatky, dovednosti a prvotní zkušenosti žáků získané ve výchově v rodině a v předškolním vzdělávání.“ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Stařeč: Infra, 2004, c2005, s. 29.

<sup>213</sup> STRÍBRNÁ, Iva a kol. *Vlastivěda 4: Hlavní události nejstarších českých dějin*. Brno: Nová škola, 2004, s. 11.

<sup>214</sup> AUGUSTA, Pavel a František HONZÁK. *Vlastivěda pro 4. ročník*. Praha: Práce, 1994., DANIELOVSKÁ, Věra. *Vlastivěda pro 4. a 5. ročník základní školy: 1. část, 4. ročník*. Praha: Fortuna, 1998., HUBLOVÁ, Pavlína a kol. *Člověk a jeho svět: učebnice pro 4. ročník základní školy*. Brno: Didaktis, 2009., KONEČNÁ, Magdalena. *Vlastivěda 4: porozumění v souvislostech: pro 4. ročník základní školy. Poznáváme naše dějiny z pravěku do novověku*. Brno: Nová škola, 2018.

<sup>215</sup> KLECH, Pavel a kol. *Hravá vlastivěda 4: Nejstarší české dějiny: pro 4. ročník ZŠ*. Praha: Taktik International, 2014.

protiklad k Václavovi,<sup>216</sup> který doplňuje a završuje jeho příběh jako knížete, a jeho samotná vláda je spíše opomíjena, stejně jako vláda ostatních knížat až do Břetislava I. Od tohoto roku je ale patrná snaha se postavit k Boleslavovi jiným způsobem. Informace o samotné Boleslavově vládě začínají kvantitativně narůstat. V návaznosti na vládu Václava se nejprve o Boleslavovi mluví jako o knížeti, který odmítl odvádět tribut a bojoval s římským panovníkem. Následně se přidává informace o sjednocení Čech a upevnění moci a od roku 2012 má Boleslav vlastní podkapitolu, která se nadále rozšiřuje o další Boleslavova vládní rozhodnutí,<sup>217</sup> která z něj dělají panovníka, jenž byl navzdory vraždě vlastního bratra velmi úspěšným panovníkem, se státními potenciálem, který dokázal využít. Překvapivě se ale jeho přízvisko *Ukrutný* objevuje jen ve dvou učebnicích.<sup>218</sup> K zajímavému posunu v chápání Boleslava vzhledem k vraždě dochází v roce 2021 v aktualizovaném vydání učebnice *Vlastivěda 4* z nakladatelství Nová škola – Duha, která vyšla poprvé v roce 2013. Zde jsou rovnána obě vydání:

1. vydání 2013: „(...) To se nelíbilo jeho bratru Boleslavovi. Proto nechal Václava zavraždit. Stalo se tak pravděpodobně 28. 9. 935.”<sup>219</sup>

Aktualizované vydání 2021: „(...) To se nelíbilo jeho bratru Boleslavovi. Podle legendy nechal Boleslav svého bratra Václava zavraždit. Stalo se tak pravděpodobně 28. 9. 935.”<sup>220</sup>

Boleslavův čin se tak dostává explicitně do prostředí legend, přestože se o vraždě zmiňuje i kronikář Widukind. Odkaz na legendy se zde očividně objevuje jako zdroj informací, které je však potřeba brát s rezervou, neboť jedním z jejich účelů bylo vzdát slávu sv. Václavovi. Historická věda momentálně nemůže potvrdit ale ani vyvrátit, zda byl Boleslav skutečně původcem vraždy svého bratra, či zda k úmrtí došlo nešťastnou náhodou, a Boleslav oné skutečnosti jen obratně využil, jak tvrdí Třeštík.<sup>221</sup> Prozatím se tedy z Václavova vraha v učebnicích stává úspěšný vládce, jehož reputaci je potřeba také

---

<sup>216</sup> Václav je mírný, odvážný, vzdělaný a státnicky schopný panovník, kterému jde o jeho lid a mír v zemi, naopak Boleslav je prudký, vznětlivý a zbrklý a jde mu o jeho vlastní moc nad zemí. Navíc se stává iniciátorem vraždy vlastního bratra.

<sup>217</sup> Ražba stříbrných mincí – denárů; zahraniční obchod, daně, hradská soustava

<sup>218</sup> HRONEK, Milan. *Vlastivěda 4: pro 4. ročník*. Olomouc: Prodos, 1996. a KLECH, Pavel a kol. *Hravá vlastivěda 4: Nejstarší české dějiny: pro 4. ročník ZŠ*. Praha: Taktik International, 2014.

<sup>219</sup> HROUDOVÁ, Soňa a Jakub CIMALA. *Vlastivěda 4: poznáváme naši vlast: učebnice pro 4. ročník základní školy*. Brno: Nová škola, 2013, s. 6.

<sup>220</sup> Tamtéž, s. 6.

<sup>221</sup> TŘEŠTÍK, Dušan. *Počátky Přemyslovců: vstup Čechů do dějin (530-935)*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 1997. Česká historie, s. 434–435.

zobjektivnit a napravit jako tu Václavovu – ve shodě s logikou zachovat sv. knížeti jeho důležitou roli v dějinách českého státu, ale neupírat Boleslavovi tu jeho. Dochází tak k odklonu od tradiční legendární posloupnosti vyprávění, kdy je příběh zaměřen na knížete Václava a Boleslav je jen nástrojem jeho zavraždění, díky kterému mohl Václav nabýt své svatosti.

## Dějepis

V dějepisných učebnicích je vidět stejný vývoj vztahu knížete Václava a jeho bratra Boleslava, jaký jsme viděli v případě vlastivědných textů. Boleslav je v nich zpočátku popisován jako ctižádostivý panovník s jinou vizí panování než jeho bratr. Na rozdíl od vlastivědných učebnic, kde jako důvody napjatých vztahů a následného zavraždění převažuje nesouhlas s Václavovou zahraniční politikou a touha po moci a vládě, v dějepisných učebnicích převažuje jako důvod Václavův postup vůči říši, případně obecně jiný pohled bratrů na vládu. Boleslavovy důvody jsou tak především politické. Co dějepisné učebnice více přibližuje odborným poznatkům a příběhu, který byl v odborné veřejnosti přijat především, je datum smrti, kterým je vždy rok 935. O roce 929 se mluví v kontextu Václavovy smrti jen výjimečně, a to jen jako o jiném, dříve uznávaném roce. Jinak je takto datováno tažení krále Jindřicha I. Ptáčníka do Čech, k němuž došlo před událostmi spjatými s Václavovým úmrtím. Stejně jako ve Vlastivědě se žáci systematicky dozvídají celé datum úmrtí knížete Václava po přijetí svátku Dne české státnosti, tedy po roce 2000. Před přijetím státního svátku se celé datum v učebnicích nenachází.

Václavův druhý, posmrtný život je v dějepisných učebnicích představován z počátku jinak, než je tomu v učebnicích vlastivědy, kde je Václav žákům hodně aktualizován a dáván do souvislostí s tím, co znají z veřejného prostoru. Autoři učebnic se více zaměřují na sv. Václava z pohledu legend, a tak Václav, společně se svou babičkou Ludmilou, slouží jako úvod do počátků křesťanství na našem území. Václav je žákům prezentován jako první světec a patron české země. Od roku 2002 se o něm mluví jako o symbolu jednoty obyvatel českých zemí ve zlých dobách,<sup>222</sup> kterého Češi volají na

---

<sup>222</sup> HRUBÁ, Michaela a Václav DRŠKA. *Dějepis 7: středověk a raný novověk*. Praha: Scientia, 2002, s. 53.



pomoc proti nepřítelům.<sup>223</sup> Od roku 2008, s navýšením počtu fotografického materiálu, se v učebnicích začínají zobrazovat také reálie odkazující na sv. Václava. Žáci se tak dočtou o korunovačním klenotu – svatováclavské koruně, kterou dal zhotovit Karel IV. a symbolicky ji věnoval věčnému panovníkovi sv. Václavovi. Dále se mohou dočíst o jezdecké soše sv. Václava, kde se lidé shromažďovali při převratných událostech českých dějin,<sup>224</sup> a mohou si uvědomit, že sv. Václava znají z dvacetikorunové mince. Pověst o hoře Blaník není v kontextu dějepisu pravděpodobně tak atraktivní, neboť se objevuje jen v jedné jediné učebnici.<sup>225</sup>

Pohled na Boleslava je v učebnicích dějepisu ovlivněn motivem vraždy. Boleslav je tak především politik, který má rozdílné úmysly se směřováním země, ale není prezentován jako protiklad podporující legendární pohled na svatováclavský příběh. Přístup k Boleslavovi je tak objektivnější – již v 90. letech se o něm mluví jako o úspěšném panovníkovi a v žádné z učebnic tak není jeho vláda pominuta. Zato je ale systematicky zmiňováno v kontextu vraždy jeho přízvisko *Ukrutný*, přičemž samotná vražda je v jednom případě chápána v kontextu doby<sup>226</sup> a v letech 2009 až 2012<sup>227</sup> byla připuštěna možnost nešťastné náhody.

Učebnice dějepisu se více snaží dát prostor historické vědě a jejím poznatkům – dosáhnout objektivity při popisu této části dějin. Vražda je tak stále mezníkem, ale Boleslavova vláda není souzena skrze její optiku. Boleslavovi je věnováno více prostoru, a sice pro popis jeho vlády, která má důležitý státoporný charakter. Postupně se počet podávaných informací zvětšuje a popis se tak stává ucelenějším. V nejmladších učebnicích se mluví i o Boleslavových dcerách Mladě a Doubravce, které mají důležitou roli v českých i zahraničních dějinách.<sup>228</sup>

---

<sup>223</sup> MANDELOVÁ, Helena, Eliška KUNSTOVÁ a Ilona PAŘÍZKOVÁ. *Dějiny středověku a počátků novověku*. Liberec: Dialog, 2002, s. 42.

<sup>224</sup> PICKOVÁ, Dana a Naděžda KUBŮ. *Středověk: dějepis pro základní školy a víceletá gymnázia*. Úvaly: ALBRA, s.r.o., redakce SPL – Práce, 2011, s. 129.

<sup>225</sup> VYKOUPIIL, Libor. *Dějepis: vzdělávací oblast Člověk a společnost. Středověk a počátky novověku*. Brno: Nová škola, 2008, s. 33.

<sup>226</sup> PETRÁŇOVÁ, Lydia. *Středověk: dějepis pro 2. stupeň základní školy*. Praha: Fortuna, 1996, s. 19.

<sup>227</sup> KOLEKTIV AUTORŮ. *Dějepis 7: pro základní školy a víceletá gymnázia*. Plzeň: Fraus, 2009., s. 44.; PICKOVÁ, Dana a Naděžda KUBŮ. *Středověk: dějepis pro základní školy a víceletá gymnázia*. Úvaly: ALBRA, s.r.o., redakce SPL – Práce, 2011, s.126.; MIKULENKOVÁ, Linda, Lenka DOOVÁ, Petr ODEHNAL a Tomáš SOMER. *Dějepis 7: středověk*. Olomouc: Prodos, 2012., 43.

<sup>228</sup> MÁCHA, Petr, Vladimíra HORKÁ a Lucie PEVNÁ. *Hravý dějepis 7: středověk a raný novověk: pro 7. ročník ZŠ a víceletá gymnázia: v souladu s RVP*. Praha: Taktik, 2017. a PRÁTOVÁ, Karla, Ondřej

### 3.3. Závěr

Vývoj a proměna základního vzdělání v demokratickém režimu od roku 1989 se promítá struktury i obsahu učebnic dějepisu i vlastivědy. Kapitola o počátcích českého státu tak od sametové revoluce zaznamenala znatelné změny. Sv. Václav jako jedna z předních osobností této kapitoly, jež je zároveň patronem českého státu tak není výjimkou. Nový stát se k němu postavil v duchu své politiky a udělal z něj symbolického ochránce České republiky a jejích hodnot. Sv. Václav je tak silným, vzdělaným panovníkem, vyznávajícím humanistické hodnoty, který si váží své země a jejích obyvatel. Zároveň je to osobnost uvědomující si sílu západu a důležitosti udržování dobrých vztahů s ním, které by ale měly být výhodné na obě strany. Václav je tedy obratným diplomatem, zachovávajícím mír, sice za cenu placení ročních poplatků, ale se ziskem silného západního spojence, který může nově vznikajícímu státu poskytnout ochranu. Nový politický systém vznikl i po roce 1989 a pro ochranu se obrátil také na západ. Interpretace postupu knížete Václava tak ideově souzní s postupem dnešního českého státu, který se k němu přihlásil jako k důležité historické postavě. Datum smrti knížete Václava, se od roku 2000 stává důležitým datem státu, které by si měli již jako celek (28. září 935) žáci zapamatovat, neboť je to začátek Václavova nového života, jako světce a patrona státu, který mohl pod jeho ochranou vzniknout.



## Závěr

Pohled na sv. Václava zaznamenává svou změnu již od počátku 90. let 20. století. Stát a jeho součásti se snaží postavit k osobě sv. Václava v novém politickém uspořádání, a to hlavně v rámci učebních pomůcek a televizní produkce. Toto období bylo ve velké míře ovlivněno odborným historickým bádáním. Ve společnosti byly znovuobjeveny prvorepublikové práce historika Josefa Pekaře, které se teprve postupně snažili korigovat moderním historickým bádáním odborníci v čele s Dušanem Třeštíkem. Ve snaze o reinterpretaci osoby Václava docházelo v 90. letech také ke znovuobjevování a představování starších historizujících Václavových obrazů. Takto byla uvedena v roce 1995 televizní a o čtyři roky později také rozhlasová inscenace Tylovy hry *Krvavé křtiny aneb Drahomíra a její synové*.

Již záhy po revoluci se museli především autoři dějepisných učebnic vyrovnávat s Václavovým obrazem, jenž byl silně ovlivněn socialistickým narativem. Václav byl do té doby interpretován jako slabý panovník, který se poddal říši, a jeho vražda tak byla nutným zlem pro vysvobození národa z tohoto područí. Největší změnu proto v 90. letech zaznamenala interpretace Václavovy povahy a onen zmiňovaný Václavův vztah k západním sousedům. Z českého knížete se, nejen v učebnicích ale také v produkci ČT a ČRo, stává vzdělaný a křesťansky orientovaný panovník, který se nebojí postavit do čela vojska. Uvědomuje si však také sílu své domény ve srovnání s jejími sousedy, a proto v případě saského krále Jindřicha I. Ptáčníka volí spíše výhodnější diplomatické řešení. Tribut, který měl údajně Václav odvádět, je popisován jako běžná praxe v rámci zahraničně politických vztahů, kterou si vládci snažili výměnou za jistou podřízenost zajistit mír se silnějšími sousedy.<sup>229</sup> Takto nastavená interpretace přetrvala až do současné doby a ovlivnila přemýšlení o sv. Václavovi v novém tisíciletí.

Pokud jde o oslavy svátku sv. Václava, ty byly před přijetím státního svátku církevní doménou a stát do nich zásadním způsobem nezasahoval, ani se o to nezdál jevit

---

<sup>229</sup> TŘEŠTÍK, Dušan. *Počátky Přemyslovců: vstup Čechů do dějin (530-935)*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 1997. Česká historie, s. 417. Tématem tributu a z něj plynoucího postavení také v: RAZIM, Jakub. Věrní Přemyslovců a barbarští Čechové. Česko-říšské vztahy v letopise Lamperta z Hersfeldu. VOJÁČEK, Ladislav a Jaromír TAUCHEN, ed. *III. česko-slovenské právněhistorické setkání doktorandů a postdoktorandů: (sborník z konference)*. Brno: Masarykova univerzita, 2015, s. 263–275. a REITINGER, Lukáš. "Tributum olim duce Bracizlao constitutum" - důvod přemyslovske svrchovanosti nad Polskem? In Krzyzostaniak, Hanna; Kujawiński, Jakub; Matla, Marzena. *Trzecie polsko-czeskie forum młodych mediewistów. Commemoratio praeteritorum - społeczności średniowieczne wobec przeszłości*. Poznań: Instytut Historii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, 2014. s. 185-219.

zájem, jak vyplývá z mého bádání. Po roce 2000 se však český stát začíná opět chápat své role aktivního účastníka, a to prostřednictvím svých zástupců. Pod jeho záštitou tak jsou pořádány výstavy týkající se sv. Václava, státní představitelé jsou přítomni na obnovených Národních svatováclavských poutích, a nakonec sami iniciují program k oslavám tohoto svátku – představení nové verze státní hymny či obnovenou premiéru filmu *Svatý Václav*. V novém tisíciletí se začíná osoba sv. Václava interpretovat v evropském kontextu. V takové pozici se poprvé výrazně objevuje v rámci výstavy *Střed Evropy okolo roku 1000*. Zdůrazňování interpretace Václavovy vlády jako proevropské se objevuje až v době vstupu České republiky do Evropské unie v roce 2004, výrazněji pak kolem roku 2008 – v prvním pololetí roku 2009 měla Česká republika předsedat Radě EU. V tomto roce jsem zaznamenala první “státní” projevy politiků u příležitosti svátku. Tyto projevy, a další po nich následující, interpretují Václava jako patrona české země, který svou politikou zařadil vznikající český stát do západní křesťanské Evropy, a současný stát tak svými kroky pokračuje v díle tohoto národního ochránce. Od roku 2008 se také jako vládce, který začlenil Čechy mezi státy západní Evropy, Václav objevuje v učebních pomůckách a v produkci veřejnoprávních médií. Tento proevropský náhled na osobu sv. Václava je i dnes stále přítomný a živý. V opozici k těmto interpretacím jsou přítomné i euroskeptické přístupy, reprezentované např. Václavem Klausem. Ten naopak o sv. Václavovi mluví spíše jako o národním patronovi, který zemi uchránil před začleněním do Říše.

Různá podoba interpretací je obsažena nejen v projevech státníků, ale také v rámci učebnic, výstav, dokumentů či rozhlasových rozhovorů. Každý z tvůrců této široké produkce interpretuje Václava svým způsobem, dává promluvit jiným pramenům či odborné literatuře, proto nemůžeme definovat nějaký jeden konkrétní státem zastřešený narativ.

Pokud bych tak nyní měla odpovědět na otázku, kterou jsem si položila v úvodu práce: Kým je sv. Václav pro český stát a jak ho mají občané státu chápat? Položila bych si protiotázku: Kým Václav není pro český stát a jak by ho neměli chápat čeští občané? Václav v interpretacích od roku 1989 není zbabělec ani kolaborant, čímž se oficiální narativ snažil vymezit vůči dominantnímu obrazu minulých režimů a potlačit ho. Odváděný tribut do Saska také nebyl ničím neobvyklým, stejně jako vztahy se západním sousedem, jeho vláda nebyla nedůležitou součástí českých dějin a vražda nebyla nutným zlem. Navíc se udála spíše roku 935 než roku 929 a nemusela být nutně plánovaná.

Jak jsem již ukázala ve své analýze, svatováclavský mýtus je od 90. let až do současnosti stále živý. V období federace se postava sv. Václava objevovala v době jednání o samostatnosti Slovenska, po vzniku České republiky zaujal své místo na dvacetikorunové minci, na přelomu tisíciletí získal státní svátek a v jeho jméně se vyjadřují představitelé státu i církve. Zlomovým obdobím bylo právě přijetí státního svátku, který vedl k “automatickému” prosazení Václava ve veřejném prostoru. Přestože se může zdát, že v posledních letech funguje světec jen jako symbolická figura v čele demonstrací na Václavském náměstí, při inauguraci prezidentů dochází i nadále k aktu klanění se ostatkům sv. Václava a zaznívá Svatováclavský chorál. Tak tomu bylo i v roce 2023 při inauguraci prezidenta Petra Pavla.

Svatováclavské téma je tak zdrojem, který zdaleka nebyl vyčerpán. Můj výzkum se nedotkl Svatováclavského chorálu a jeho současné recepce. Zajímavým tématem by byla také ona dvacetikorunová mince, která měla mít svou podkapitolu i v této práci. Bohužel literatura na toto téma je velmi omezená a můj záměr spojit se s autorem návrhu mince panem Opblem se nezdařil. Nosným tématem by byl také populární obraz sv. Václava, jak jeho příběh rezonuje obecně v české společnosti. Z tohoto tématu pak vyplývá přirozeně další, založené na srovnání populárního obrazu s obrazem oficiálním a důraz na to, jak je tento oficiální obraz ve společnosti reflektován a přijímán. Potřebným tématem k ucelení výzkumu vývoje svatováclavské tradice je analytické zhodnocení období let 1948–1989, kdy se tehdejší režim vůči sv. Václavovi vymezoval. Přestože jsem nastínila – doufám – nemalé množství dalšího možného vývoje výzkumu, rozhodně jsem tím svatováclavské téma nevyčerpala. Blížící se výročí 1100 let od Václavova úmrtí ještě ukáže potenciál tohoto patrona České země.

Závěrečné slovo bych nyní přenechala Dušanu Třeštíkovi, který se zasloužil o moderní obraz sv. Václava: “Nezáleží na tom, kdo tu v Čechách zrovna dnes vydává rozkazy armádě, policii a špiclům, dříve či později totiž zemře, kdežto sv. kníže je nesmrtelný a jeho vláda nad českou zemí je věčná.”<sup>230</sup>

---

<sup>230</sup> TŘEŠTÍK, Dušan. Sv. kníže Václav. In: STEHLÍKOVÁ, Dana, ed. *Sv. Václav ochránce České země: publikace s katalogem k výstavě*. Praha: Arcibiskupství pražské, 2008, s. 52.

## Seznam literatury

### Písemné prameny:

ČAPEK, Karel. *Sv. Václav*. Praha: Karel Dyrynk, 1939.

PEKAŘ, Josef. Die Wenzelslegende "Oportet nos fratres." In: *Die Wenzels und Ludmila legenden und die echtheit christians*. Praha: Alois Wiesner, 1906, s. 389-408.

Gumpoldův život Václava knížete českého. PALACKÝ, František, EMLER, Josef, ed. *Fontes rerum Bohemicarum*. Praha: Museum království českého, 1873, s. 146–166.

HIRSCH, Paul a Hans-Eberhard LOHMANN, ed. *Widukindi monachi Corbeiensis rerum gestarum Saxonicarum libri tres, MGH SS rer. Germ. in usum scholarum separatim editi LX*. Hannover, 1935. **Dostupné z:**

[https://www.dmgh.de/mgh\\_ss\\_rer\\_germ\\_60/index.htm#page/\(III\)/mode/1up](https://www.dmgh.de/mgh_ss_rer_germ_60/index.htm#page/(III)/mode/1up) **Dostupné z:**  
[https://www.dmgh.de/mgh\\_ss\\_rer\\_germ\\_60/index.htm#page/\(III\)/mode/1up](https://www.dmgh.de/mgh_ss_rer_germ_60/index.htm#page/(III)/mode/1up)

*Kristiánova legenda: život a umučení sv. Václava a jeho báby svaté Ludmily*. Přeložil Jaroslav LUDVÍKOVSKÝ. Praha: Vyšehrad, 1978.

MASARYK, Tomáš Garrigue, FEJLEK, Vojtěch, ed. *Cesta demokracie*. Praha: Ústav Tomáše Garrigua Masaryka, 1997, s. 39–41.

OPATRŇÝ, Aleš. *Desetiletí duchovní obnovy: 1988-1997*. Ilustroval Ludmila JANDOVÁ. Svitavy: Trinitas, 1992.

PALACKÝ, František. *Dějiny Národu Českého v Čechách a na Moravě: dle původních pramenů vypravuje František Palacký*. 3. vyd. Praha, 1876.

Svatý Václav, VS2-1998-218, SAaF, Česká televize.

VAJS, Josef. *Sborník staroslovanských literárních památek o sv. Václavu a sv. Lidmile*. V Praze: nákladem České akademie věd a umění, 1929, s. 14–20.

Život sv. Václava (Crescente fide). In: PALACKÝ, František, EMLER, Josef, ed. *Fontes rerum Bohemicarum*. Praha: Museum království českého, 1873, s. 183–190.

### Učebnice

AUGUSTA, Pavel a František HONZÁK. *Vlastivěda pro 4. ročník*. Praha: Práce, 1994.

DANIELOVSKÁ, Věra a Karel TUPÝ. *Vlastivěda 4: učebnice vlastivědy pro 4. ročník základní školy a obecné školy*. Praha: Pansofia, 1996.

DANIELOVSKÁ, Věra a Karel TUPÝ. *Vlastivěda: pro 4. ročník základní školy*. Praha: Fortuna, 1992.

DANIELOVSKÁ, Věra. *Vlastivěda pro 4. a 5. ročník základní školy: 1. část, 4. ročník*. Praha: Fortuna, 1998.

HARNA, Josef. *Vlastivěda: obrazy ze starších českých dějin*. Všeň: Alter, 1996.

HROCH, Miroslav. *Dějepis 6: experimentální učebnice pro šestý ročník základní školy*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1989.

HROCH, Miroslav. *Dějepis: I. díl, Středověk pro základní školy. 2. přeprac. vyd.* Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1991.

HRONEK, Milan. *Vlastivěda 4: pro 4. ročník*. Olomouc: Prodos, 1996.

HROUDOVÁ, Soňa a Jakub CIMALA. *Vlastivěda 4: poznáváme naši vlast: učebnice pro 4. ročník základní školy*. Brno: Nová škola, 2013.

HRUBÁ, Michaela a Václav DRŠKA. *Dějepis 7: středověk a raný novověk*. Praha: Scientia, 2002.

HUBLOVÁ, Pavlína a kol. *Člověk a jeho svět: učebnice pro 4. ročník základní školy*. Brno: Didaktis, 2009.

KLECH, Pavel a kol. *Hravá vlastivěda 4: Nejstarší české dějiny: pro 4. ročník ZŠ*. Praha: Taktik International, 2014.

KOLEKTIV AUTORŮ. *Dějepis 7: pro základní školy a víceletá gymnázia*. Plzeň: Fraus, 2009.

KONEČNÁ, Magdalena. *Vlastivěda 4: porozumění v souvislostech: pro 4. ročník základní školy. Poznáváme naše dějiny z pravěku do novověku*. Brno: Nová škola, 2018.

MÁCHA, Petr, Vladimíra HORKÁ a Lucie PEVNÁ. *Hravý dějepis 7: středověk a raný novověk: pro 7. ročník ZŠ a víceletá gymnázia: v souladu s RVP*. Praha: Taktik, 2017.

MANDELOVÁ, Helena, Eliška KUNSTOVÁ a Ilona PAŘÍZKOVÁ. *Dějiny středověku a počátků novověku*. Liberec: Dialog, 2002.

- MIKULENKOVÁ, Linda, Lenka DOOVÁ, Petr ODEHNAL a Tomáš SOMER. *Dějepis 7: středověk*. Olomouc: Prodos, 2012.
- MIKULENKOVÁ, Linda. *Lidé a čas: pro 4. a 5. ročník základní školy*. Olomouc: Prodos, 2008.
- ODEHNAL a Tomáš SOMER. *Dějepis 7: středověk*. Olomouc: Prodos, 2012.
- PETRÁŇOVÁ, Lydia. *Středověk: dějepis pro 2. stupeň základní školy*. Praha: Fortuna, 1996.
- PICKOVÁ, Dana a Naděžda KUBŮ. *Středověk: dějepis pro základní školy a víceletá gymnázia*. Úvaly: ALBRA, s.r.o., redakce SPL – Práce, 2011.
- PICKOVÁ, Dana. *Dějiny středověku a raného novověku: Díl 1, Zrození středověké Evropy*. Praha: Práce, 1995.
- PRÁTOVÁ, Karla, Ondřej PECHNÍK a Libor VYKOUPIIL. *Dějepis 7: středověk, počátek novověku: učebnice pro 7. ročník základní školy a sekundy víceletého gymnázia*. Brno: Nová škola – Duha, 2018.
- PRÁTOVÁ, Karla, Ondřej PECHNÍK a Libor VYKOUPIIL. *Dějepis 7: středověk, počátek novověku: učebnice pro 7. ročník základní školy a sekundy víceletého gymnázia*. Brno: Nová škola – Duha, 2018.
- SKLADANÝ, Marián. *Dějepis pro šestý ročník základní školy*. 6., přeprac. vyd. Praha: SPN, 1989.
- SKLÁDANÝ, Martin a JÍLEK, Tomáš. *Dějepis pro 6. ročník základní školy, období raného feudalismu (pomocný materiál)*. Praha: SPN, 1989.
- STŘÍBRNÁ, Iva a kol. *Vlastivěda 4: Hlavní události nejstarších českých dějin: učebnice pro 4. ročník*. Brno: Nová škola, 2004.
- Učební osnovy základní školy: dějepis 5.-8. ročník*. 2. vydání. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1980.
- VYKOUPIIL, Libor. *Dějepis: vzdělávací oblast Člověk a společnost. Středověk a počátky novověku*. Brno: Nová škola, 2008.

## **Audiovizuální prameny:**

*Bohoslužba* [archiv ČT]. Česko: Česká televize; 2002

*Bratři* [archiv ČRo]. Režie: Josef Melč. Československo: ČsRo, 1983

*Budovatelé státu* [archiv ČRo]. Česko: ČRo, 2000.

*DějePic! Svatí mezi nesvatými* [iVysílání]. Česko: Česká televize, 2022. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/11690190484-dejepic/417234100101003/>

*Dějiny udatného českého národa – Svatý Václav* [iVysílání]. Režie: Pavel Koutský. Česko: Česká televize, 2010. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10177109865-dejiny-udatneho-ceskeho-naroda/208552116230013/>

*Den české státnosti* [iVysílání]. Režie: Adam Rezek. Česko: Česká televize, 2010. Dostupné online z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10267406279-den-ceske-statnosti/>

*Deník ČST – RZ Kladno: Mše a ostatky Václava* [archiv ČT]. ČTV, 28. září 1991, 19:30.

*Deník ČTV* [archiv ČT]. ČTV, 28. září 1991, 19:30.

*Deset století architektury: Dostavba katedrály sv. Víta* [archiv ČT], Režie: Jiří Svoboda. Česko: Česká televize, 2000.

*Deset století architektury: Svatováclavská kaple* [archiv ČT]. Režie: Jan Boněk. Česko: Česká televize, 2000.

*Drahomíra* [archiv ČRo]. Režie: Josef Melč. Československo: ČsRo, 1983.

*Historie.cs – Nejznámější bratrovražda v Čechách* [iVysílání]. Režie: Václav Křístek. Česko: Česká televize, 2010. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10150778447-historie-cs/214452801400033/>

*Historie.cs – Sv. Václav v nesvaté době* [iVysílání]. Režie: Vítězslav Romanov. Česko: Česká televize, 2010. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10150778447-historie-cs/210452801400025/>

*Hledání ztraceného času – Milénium* [archiv ČT]. Režie: Pavel Vantuch. Česko: Česká televize, 1999.

*Klenoty nejvzácnější* [archiv ČT]. Režie: Jan Boněk. Česko: Česká televize, 1993.

*Kníže Václav* [film]. Režie František Filip. Česko: Česká televize, 1995.

*Krvavé křtiny aneb Drahomíra a její synové* [archiv ČRo]. Režie: Josef Melč. Česko: ČRo, 1999.

*Lapidárium: Příběh bronzového patrona* [archiv ČT]. Režie: Angelika Hanauerová. Česko: Česká televize, 1995.

*Lapidárium: Příběh paládia* [archiv ČT]. Režie: Miroslav Kučera. Česko: Česká televize, 1995.

*Na den svatého Václava* [archiv ČT]. Režie: Pavel Taussig a Václav Sklenář. Česko: Česká televize, 2000.

*Naše tradice – Svatováclavská pouť* [iVysílání]. Režie: Roman Vašíček. Česko: Česká televize, 2014. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10519120758-nase-tradice/212562260400022/>

*Odkaz svatého Václava* [iVysílání]. Režie: Angelika Hanauerová. Česko: Česká televize, 2006. [cit. 2023-07-24] Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10116770979-odkaz-svateho-vaclava/>

*Projev prezidenta Václava Havla v Kongresu USA* [iVysílání]. Česko: Česká televize, 1990. [cit. 2023-07-09] Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/655987-projev-prezidenta-vaclava-havla-v-kongresu-usa/>

*Signum* [archiv ČT]. Režie: Alena Derzsiová. Česko: Česká televize, 1994.

*Staré pověsti české pro děti – Pověst O svatém Václavovi* [ČTEdu]. Česko: Česká televize, 2021. Dostupné z: <https://edu.ceskatelevize.cz/video/9438-povest-o-sv-em-vaclavovi>

Státní svátek Den české státnosti – svatý Václav [online]. Připravil: Alexander Tolčinský. Česko: ČRo, 2013. Dostupné z: <https://www.mujozhlaz.cz/nazory-argumenty/statni-svatek-den-ceske-statnosti-svaty-vaclav-na-tema-svaty-vaclav-napsali>

*Sváteční slovo Jana Hanáka* [archiv ČT]. Česko: Česká televize, 2004.

*Svatováclavská bohoslužba* [archiv ČT]. Česko: Česká televize, 2003.



*Svatovítský poklad a korunovační klenoty království českého* [archiv ČT]. Režie: Svatopluk Studený. Česko: Česká televize, 1997.

*Svatý Václav a ochrana země české* [iVysílání]. Režie: Otakáro Maria Schmidt, Jana Kristina Studničková. Česko: Česká televize, 2018. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/11282993958-svaty-vaclav-a-ochrana-zeme-ceske/https://www.ceskatelevize.cz/porady/11282993958-svaty-vaclav-a-ochrana-zeme-ceske/>

*Události* [archiv ČT]. ČT1, 28. září 1993, 19:30.

*Události* [archiv ČT]. ČT1, 28. září 1995, 19:30.

*Události* [archiv ČT]. ČT1, 28. září 1997, 19:15.

*Události* [archiv ČT]. ČT1, 28. září 2000, 19:15.

*Události* [archiv ČT]. ČT1, 28. září 2001, 19:15.

*Události* [archiv ČT]. ČT1, 28. září 2002, 19:15.

*Události* [archiv ČT]. ČT1, 28. září 2004, 19:15.

*Události* [iVysílání]. ČT1, 28. září 2008, 19:00. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1097181328-udalosti/208411000100928/https://www.ceskatelevize.cz/porady/1097181328-udalosti/208411000100928/>

*Události* [iVysílání]. ČT1, 28. září 2009, 19:00. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1097181328-udalosti/209411000100928/https://www.ceskatelevize.cz/porady/1097181328-udalosti/209411000100928/>

*Události* [iVysílání]. ČT1, 28. září 2010, 19:00. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1097181328-udalosti/210411000100928/https://www.ceskatelevize.cz/porady/1097181328-udalosti/210411000100928/>

*Události* [iVysílání]. ČT1, 28. září 2011, 19:00. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1097181328-udalosti/211411000100928/https://www.ceskatelevize.cz/porady/1097181328-udalosti/211411000100928/>

*Události* [iVysílání]. ČT1, 28. září 2014, 19:00. Dostupné z:  
[https://www.ceskatelevize.cz/porady/1097181328-  
udalosti/214411000100928/https://www.ceskatelevize.cz/porady/1097181328-  
udalosti/214411000100928/](https://www.ceskatelevize.cz/porady/1097181328-udalosti/214411000100928/https://www.ceskatelevize.cz/porady/1097181328-udalosti/214411000100928/)

*Události a komentáře* [archiv ČT]. ČTV, 28. září 1990, 19.30.

*Večerník ČTV* [archiv ČT]. ČTV, 28. září 1992, 18:15.

*Wifina – Společnost: 28. září – Den české státnosti Václav* [ČTDěčko]. Česko: Česká televize, 2019. Dostupné z:  
<https://decko.ceskatelevize.cz/video/i646793https://decko.ceskatelevize.cz/video/i646793>  
[3](#)

*Živá slova: Svatý Václav* [archiv ČRo]. Česko: ČRo, 1994.

## Odborná literatura

BASTL, Beatrix, Simona BINKOVÁ, Lenka BOBKOVÁ, et al. *Habsburkové Země Koruny české ve středoevropské monarchii: 1526-1740*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2017, s. 435–436.

BENEŠ, Otmar. „Černý Petr“: česká společnost a Čestný štít protektorátu Čechy a Morava. Diplomová práce, Praha FF UK, 2019.

BENEŠ, Zdeněk. *Historie a škola I.: otázky koncepce českého školního dějepisu: sborník ze semináře "Ke koncepci výuky dějepisu a občanské výchovy na základní a střední škole" zorganizovaného MŠMT v Telči ve dnech 11. a 12. dubna 2002*. Úvaly: Albra, 2002.

BENEŠ, Zdeněk. *Historie a škola III : Člověk, společnost, dějiny II - jak učit dějiny 20. století: seminář ke koncepci výuky dějepisu a občanské nauky na základní a střední škole zorganizovaný MŠMT ČR v Telči ve dnech 7.-8.10.2004*. Praha: Ústav pro informace ve vzdělání, 2006.

EMERY, Elizabeth a Richard UTZ. *Medievalism: Key Critical Terms*. Rochester - NY: Boydell & Brewer, 2014.

HAJDINOVÁ, Eva. Patron české země sv. Václav. In: HÁJKOVÁ, Dagmar, Pavel HORÁK, Vojtěch KESSLER a Miroslav MICHELA, ed. *Sláva republice!: oficiální svátky a oslavy v meziválečném Československu*. Praha: Academia, 2018. České moderní dějiny, s. 352–395.

HENDRICHOVÁ, Jana, Ladislav ČERYCH a Jiří KOTÁSEK. *Reformy školství ve střední a východní Evropě: průběh a výsledky*. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, 1996.

HINZ, Hans-Martin a Alfried WIECZOREK, ed. *Střed Evropy okolo roku 1000: 27. výstava Rady Evropy : příručka a katalog k výstavě : Praha (Pražský hrad) 17.3.-9.6.2002*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002.

Komentář: VII Krvavé křtiny. TYL, Josef Kajetán. *Divadelní hry*. Praha: Nadační fond České knihovny, 2022. Česká knihovna (Host), s. 493–497.

KOPAL, Petr. Protektorát a propaganda. Několik střípků o úloze filmu v době nacistické okupace. In: Petr Kopal a kol. *Film a dějiny 7: Propaganda*. Praha: Casablanca, ÚSTR, 2018, s. 179-190.

KUBÍN, Petr, ed. *Sv. Václav: na památku 1100. výročí narození knížete Václava Sv. = Saint Wenceslas : on the 1100th anniversary of the birth of duke Wenceslas the Saint*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Katolická teologická fakulta, Ústav dějin křesťanského umění a Arcibiskupství pražské ve vydavatelství Togga, 2010. Opera Facultatis theologiae catholicae Universitatis Carolinae Pragensis.

LUTOVSKÝ, Michal. *Bratrovrah a tvůrce státu: Život a doba knížete Boleslava I*. Praha: Set Out, 1998.

MATTHEWS, David. *Medievalism: A Critical History*. Rochester: Boydell & Brewer, 2015.

*Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: bílá kniha*. [Praha]: Tauris, 2001.

*Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Stařeč: Infra, 2004, c2005.

SLAVÍK, Jan, PEKAŘ, Josef a kol. *Svatováclavský sborník: na památku 1000. výročí smrti knížete Václava svatého, díl 1.: Kníže Václav Sv. a jeho doba*. Praha: Státní tiskárna, 1934.

STEHLÍKOVÁ, Dana, ed. *Svatý Václav ochránce České země: publikace s katalogem k výstavě*. Praha: Arcibiskupství pražské, 2008.

Sv. Václav In: PEKAŘ, Josef, KUČERA, Martin, ed. *O smysl českých dějin*. V Praze: Dauphin, 2012, s. 19–72.

Svatý Václav, svatý patron země české. In: GRAUS, František. *Živá minulost: středověké tradice a představy o středověku*. Přeložil Jan DOBEŠ. Praha: Argo, 2017. Historické myšlení, s. 90–100.

THEISEN, Maria, Andreas, FINGERNAGEL a Monika KIEGLER-GRIENSTEIDL. *Wenzel von Böhmen - Heiliger und Herrscher: Kníže Václav - světec a panovník české země = Wenceslas of Bohemia - saint and sovereign*. Wien: Brandstätter, 2009.

TŘEŠTÍK, Dušan. *Počátky Přemyslovců*. Praha: Academia, 1981.

TŘEŠTÍK, Dušan. *Počátky Přemyslovců: vstup Čechů do dějin (530-935)*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 1997. Česká historie.

UTZ, Richard. *Medievalism: A Manifesto*. Yorkshire: Arc Humanities Press, 2017.

VANÍČEK, Vratislav. *Sv. Václav: panovník a světec v raném středověku*. Praha: Paseka, 2014. Historická paměť.

VELEK, Viktor. *Svatý Václav: první československý historický velkofilm*. Praha: Úřad vlády České republiky, 2010. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/tema/Svaty-Vaclav.pdf>

## Články:

GREGER, David. Proces schvalování učebnic v historickosrovnávací perspektivě. *Pedagogická orientace*. Brno: Munipress, 2005, 15(3), s. 114–119.

HALÍK, Tomáš, Petr PIŤHA, Miloslav VLK a kol. Příloha: Desetiletí duchovní obnovy. *Souvislosti: revue pro křesťanskou kulturu*. Praha: Zvon, 1997, 8(1), 257-285.

VACULÍK, Jaroslav. *Tvorba učebnic dějepisu v Polsku, na Slovensku a v České republice: Sborník příspěvků z mezinárodní konference v Brně v červnu 1995*. Brno: Katedra historie Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity v Brně ve spolupráci s Česko-moravskou nadací sv. Hypolita, 1996.

*Věstník ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a ministerstva kultury České republiky*. 47, sešit 11-12. Praha: MŠMT, 1991.

RAZIM, Jakub. Věrní Přemyslovci a barbarští Čechové. Česko-říšské vztahy v letopise Lamperta z Hersfeldu. VOJÁČEK, Ladislav a Jaromír TAUCHEN, ed. *III. česko-slovenské právněhistorické setkání doktorandů a postdoktorandů: (sborník z konference)*. Brno: Masarykova univerzita, 2015, s. 263–275.

REITINGER, Lukáš. "Tributum olim duce Bracizlao constitutum" - důvod přemyslovské svrchovanosti nad Polskem? In Krzyzostaniak, Hanna; Kujawiński, Jakub; Matla, Marzena. *Trzecie polsko-czeskie forum młodych mediewistów. Commemoratio praeteritorum - społeczności średniowieczne wobec przeszłości*. Poznań: Instytut Historii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, 2014. s. 185-219.

### **Webové stránky:**

25. chůze, pátek 26. května 2000: 106. Návrh poslanců Vlastimila Tlustého a dalších na vydání zákona o státních svátcích, o dnech pracovního klidu a o významných dnech /sněmovní tisk 449/ - třetí čtení. *Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky* [online]. [cit. 2023-07-30]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/eknih/1998ps/stenprot/025schuz/index.htm>

25. schůze, 475. hlasování, 26. května 2000, 15:05. Návrh zákona o státních svátcích. *Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky* [online]. [cit. 2023-08-15]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/hlasy.sqw?G=18905>

25. schůze, pátek 19. května 2000: 31. Návrh poslanců Vlastimila Tlustého a dalších na vydání zákona o státních svátcích, o dnech pracovního klidu a o významných dnech /sněmovní tisk 449/ - druhé čtení. *Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky* [online]. [cit. 2023-07-30]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/eknih/1998ps/stenprot/025schuz/s025148.htm#r6>

BEČKOVÁ, Teresie. Výstava Svatý Václav, ochránce české země. *Český rozhlas: Vltava* [online]. [cit. 2023-08-13]. Dostupné z: <https://vltava.rozhlas.cz/vystava-sv.y-vaclav-ochrance-ceske-zeme-8009975>

BENEDIKTOVÁ, Jana. Svatý Václav na ČT: Němý film, o kterém se hodně mluvilo. *ČT24: Česká televize* [online]. 28.9.2010 [cit. 2023-07-11]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/kultura/1314373-svaty-vaclav-na-ct-nemy-film-o-kterem-se-hodne-mluvilo>

*Bohoslužby v České televizi: Národní svatováclavská pouť* [iVysílání]. Režie: Jaroslav Rásocha. Česko: Česká televize, 2022. [cit. 2023-08-13]. Dostupné online z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/14741205385-bohosluzby-v-ceske-televizi/22256221532/>

*Bohoslužby v České televizi: Národní svatováclavská pouť* [iVysílání]. Režie: Jan Brichcín. Česko: Česká televize, 2008. [cit. 2023-08-13]. Dostupné online z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/14741205385-bohosluzby-v-ceske-televizi/20856221532/>

*Bohoslužby v České televizi: Národní svatováclavská pouť* [iVysílání]. Režie: Jan Brichcín. Česko: Česká televize, 2012. [cit. 2023-08-13]. Dostupné online z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/14741205385-bohosluzby-v-ceske-televizi/21256221532/>

*Bohoslužby v České televizi: Národní svatováclavská pouť* [iVysílání]. Režie: Jan Brichcín. Česko: Česká televize, 2014. [cit. 2023-08-13]. Dostupné online z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/14741205385-bohosluzby-v-ceske-televizi/21456221532/>

*Bohoslužby v České televizi: Národní svatováclavská pouť* [iVysílání]. Režie: Jaroslav Rásocha. Česko: Česká televize, 2016. [cit. 2023-08-13]. Dostupné online z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/14741205385-bohosluzby-v-ceske-televizi/21656221532/>

*Den české státnosti* [iVysílání]. Režie: Adam Rezek. Česko: Česká televize, 2010. [cit. 2023-07-24]. Dostupné online z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10267406279-den-ceske-statnosti/>

HUDEČKOVÁ, Hana. Nahá literatura aneb co lze najít v časopise Playboy ve 21. století? *Literární novinky: revue pro kulturu a publicistiku* [online]. [cit. 2023-08-15]. Dostupné z: <http://litenky.ff.cuni.cz/clanek.php/id-2777.html>

*Kníže Václav – světec a panovník* [iVysílání]. Česko: Česká televize, 2010. [cit. 2023-08-13]. Dostupné online z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10263735307-knize-vaclav-svetec-a-panovnik/>

KOŠAŘOVÁ, Hana. Svatý Václav je oblíbený, pořadatelé výstavu prodloužili. *Český rozhlas: Rádio Praha* [online]. [cit. 2023-08-13]. Dostupné z: <https://praha.rozhlas.cz/sv.y-vaclav-je-oblibeny-poradatele-vystavu-prodlouzili-7393325>

Můj stát: Státní symboly pro 1. stupeň základních škol u příležitosti oslav státního svátku 28. září 2014 a 28. září 2015. *Dny české státnosti* [online]. 2011 [cit. 2023-08-13]. Dostupné z: <https://www.dnyceskestatnosti.cz/predchozi-projekty/2015/muj-stat/>

Naše tradice. *ČT iVysílání* [online]. [cit. 2023-07-25]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10519120758-nase-tradice/7489-o-projektu/>

Odkaz sv. Václava. *ČT Edu* [online]. [cit. 2023-07-24]. Dostupné z: <https://edu.ceskatelevize.cz/porad/odkaz-svateho-vaclava>

Projev předsedy vlády České republiky Jana Fischera ke Dni české státnosti: 28. září 2009. *Dny české státnosti* [online]. 2011 [cit. 2023-08-13]. Dostupné z: <https://www.dnyceskestatnosti.cz/predchozi-projekty/2009/projev-predsedy-vlady-ceske-republiky-jana-fischera-ke-dni-ceske-statnosti-28-zari-2009/>

Projev předsedy vlády České republiky Mirka Topolánka ke Dni české státnosti: 28. září 2008. *Dny české státnosti* [online]. 2011 [cit. 2023-08-13]. Dostupné z: <https://www.dnyceskestatnosti.cz/predchozi-projekty/2008/projev-mirka-topolanka/>

Sněmovní tisk 449/1 - Stanovisko: vlády k návrhu zákona o státních svátcích, o dnech pracovního klidu a o významných dnech (sněmovní tisk č.449). *Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky* [online]. [cit. 2023-07-30]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=3&ct=449&ct1=1>

Sněmovní tisk 449/2 – Usnesení: výboru pro vědu, vzdělání, kulturu, mládež a tělovýchovu z 28. schůze konané dne 15. března 2000 v místnosti 106/1. patro Sněmovní 4, Praha 1. *Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky* [online]. [cit. 2023-07-30]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=3&ct=449&ct1=2>

Sněmovní tisk 449/5: Pozměňovací návrh k návrhu zákona o státních svátcích, o dnech pracovního klidu a o významných dnech. *Poslanecká sněmovna parlamentu České*

*republiky* [online]. [cit. 2023-07-30]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=3&ct=449&ct1=5>

Svatý Václav ve středověkém komiksu. *Národní knihovna České republiky* [online]. [cit. 2023-08-13]. Dostupné z: <https://text.nkp.cz/aktuality/aktuality-archiv/aktuality-2013/svaty-vaclav-ve-stredovekem-komiksu>

TLUSTÝ, Vlastimil a kol. Sněmovní tisk 449/0: Návrh na vydání zákona o státních svátcích, o dnech pracovního klidu a o významných dnech. *Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky* [online]. [cit. 2023-07-30]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=3&ct=449&ct1=0>

Usnesení č. 211: organizačního výboru ze 44. schůze 6. ledna 2000. *Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky* [online]. [cit. 2023-07-30]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=3&v=ORGV&ct=211>

WITTLICHOVÁ, Lucie. Den české státnosti 28. září se blíží: Oslavte jej s námi. *Český dialog* [online]. [cit. 2023-08-13]. Dostupné z: <https://www.cesky-dialog.net/clanek/5235-den-ceske-statnosti-28-zari-se-blizi/>

Zákon č. 245/2000 Sb.: Zákon o státních svátcích, o ostatních svátcích, o významných dnech a o dnech pracovního klidu. *Zákony pro lidi* [online]. AION CS, 2010–2023 [cit. 2023-07-30]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-245>

Zákon č. 483/1991 Sb.: Zákon České národní rady o České televizi. *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2023-07-09]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-483/zneni-20170902>

Zákon č. 484/1991 Sb.: Zákon České národní rady a Českého rozhlasu. *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2023-07-09]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-484>

Zápis: 28. schůze výboru pro vědu, vzdělání, kulturu, mládež a tělovýchovu, konané dne 15. března 2000 od 9.00 hod. v místnosti č. 106/1. patro v budově Poslanecké sněmovny Parlamentu, Sněmovní 4, Praha 1. *Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky* [online]. [cit. 2023-07-30]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/text2.sqw?idd=55588>



## **Příloha**

